

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Obchodní spolupráce integračního seskupení ASEAN a Evropské unie
Trade Cooperation Between the ASEAN Integration and the European Union

Student: Bc. Ondřej Latka

Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Kovářová Ph.D.

Ostrava 2016

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Ondřej Latka**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Téma: Obchodní spolupráce integračního seskupení ASEAN a Evropské unie
Trade Cooperation Between the ASEAN Integration and the European Union
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Integrační předpoklady regionu jihovýchodní Asie
3. Postavení zemí ASEAN ve světovém a regionálním obchodě
4. Zhodnocení obchodní spolupráce integračního seskupení ASEAN a EU v období let 2004-2014
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratek

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FOJTÍKOVÁ, Lenka et al. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované světové ekonomiky*.

Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. 364 s. ISBN 978-80-248-3333-0.

NĚMEČKOVÁ, Tereza. *Vzestup asijských zemí v mezinárodním obchodu*. Praha: Metropolitní univerzita, 2011. 237 s. ISBN 978-80-86855-83-7.

SILES-BRÜGGE, Gabriel. *Constructing European Union Trade Policy: A Global Idea of Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. 258 s. ISBN 978-1-137-33165-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

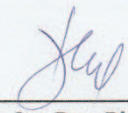
Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Kovářová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 22.04.2016

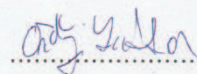

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně příloh vypracoval samostatně.

V Ostravě, dne 20. dubna 2016

.....

Tímto bych rád poděkoval své vedoucí, Ing. Evě Kovářové Ph.D., za její trpělivost, podporu, vstřícný přístup a cenné rady týkající se mé diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Integrační předpoklady regionu jihovýchodní Asie.....	7
2.1	Vymezení regionálních integračních procesů.....	7
2.2	Teorie integrace a regionální integrace.....	9
2.2.1	Nový regionalismus a jeho institucionální podoba.....	11
2.3	Rozvojové země a specifika jejich integrace.....	15
2.4	Integrační předpoklady a specifika asijského kontinentu.....	17
2.4.1	Přístupy k integraci	20
2.4.2	Subregionální ekonomické zóny	20
2.5	Jihovýchodní Asie	21
2.5.1	Charakteristika států jihovýchodní Asie	22
2.5.2	ASEAN	28
3	Postavení zemí ASEAN ve světovém a regionálním obchodě	30
3.1	Vývoj a aspekty spolupráce zemí ASEAN v regionálním obchodě.....	32
3.1.1	Směrem k Ekonomickému společenství a eliminace tarifních překážek....	33
3.1.2	Současné postavení v regionálním obchodě	36
3.2	Vývoj a vybrané aspekty spolupráce zemí ASEAN ve světovém obchodě ...	40
3.2.1	Největší obchodní partneři Sdružení v roce 2014.....	40
3.2.2	Vnější vztahy zemí ASEAN s vybranými obchodními partnery	42
4	Zhodnocení obchodní spolupráce integračního seskupení ASEAN a EU v období let 2004-2014	48
4.1	Počátky vzájemných vztahů	48
4.1.1	Situace v Myanmaru a její vliv na vztahy EU-ASEAN.....	49
4.1.2	Dohody o partnerství a spolupráci jako základ bližších vztahů.....	52
4.2	Obchodní spolupráce EU-ASEAN	52
4.2.1	Směrem k zóně volného obchodu	53

4.2.2	Aktuální pohled na Dohodu o volném obchodu a její souvislosti	55
4.2.3	EU-ASEAN jako strategické partnerství následujících let	56
4.3	Analýza obchodní spolupráce EU-ASEAN.....	57
4.3.1	Obchod se zbožím.....	57
4.3.2	Obchod se službami	69
4.3.3	Přímé zahraniční investice	70
5	Závěr	73
	Seznam použité literatury	77
	Seznam zkratk	
	Seznam tabulek a grafů	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Jedním z nejtypičtějších jevů současného světa je neustále sílící globalizace a rozmach regionálních integrací, která se začaly poprvé prosazovat ve 30. a 40. letech 20. století. Zpravidla tato regionální seskupení vznikají mezi zeměmi, které spojuje geografická poloha a blízkost, nebo také společné hospodářské či politické zájmy. Cílem těchto integračních bloků je pak nejčastěji odstranění vzájemných bariér a prospěch ze vzájemné bližší spolupráce, která se ve většině případů týká oblasti obchodu.

Motivy a podoby bližší ekonomické spolupráce pak velmi často vznikají ve specifických podmínkách jednotlivých regionů a v závislosti na rozdílných postojích jednotlivých zemí vůči nim. Tyto odlišné přístupy k integraci lze nalézt také na asijském kontinentě, kde se za integračně nejvíce perspektivní oblast jeví region jihovýchodní Asie.

Zde se začala v 60. letech 20. století realizovat myšlenka vytvoření úzké ekonomické spolupráce, což v roce 1967 vyvrcholilo vznikem Sdružení národů jihovýchodní Asie. Spolupráce v rámci této organizace se v průběhu let rozrostla i do oblasti politické, sociální či kulturní, avšak tou stěžejní zůstala nadále oblast ekonomická. V té se podařilo postupnou liberalizací obchodu vytvořit ze Sdružení silného hráče na poli světové ekonomiky, který se díky své otevřenosti vůči vnějšímu světu stal významným obchodním partnerem mnoha zemí a organizací.

Výjimku v tomto ohledu nepředstavovala ani Evropská unie, kterou s regionem jihovýchodní Asie spojují historické vazby. Ty se staly základem pro rozvoj nejprve především ekonomické spolupráce, v rámci které Unie pomocí vhodných nástrojů dlouhodobě usiluje o vzájemný prospěch a využití obrovského potenciálu zemí tohoto regionu. V čistě obchodních vztazích je pak cílem Unie posunout vzájemné vztahy do podoby zóny volného obchodu, ze které by profitovali oba partneři.

Cílem diplomové práce je charakterizovat obchodní spolupráci Sdružení národů jihovýchodní Asie a Evropské unie v kontextu postavení této organizace v regionálním a světovém obchodě, a v asijském megaregionu. Práce také hodnotí obchodní spolupráci obou partnerů v období let 2004 až 2014, a to na základě analýzy vzájemného obchodu se zbožím a službami.

V rámci diplomové práce byla formulována následující hypotéza: Evropská unie je nejvýznamnější obchodní partner zemí jihovýchodní Asie.

Druhá kapitola této práce se zaměřuje na obecné vymezení regionálních integračních procesů a také specifík integrace rozvojových zemí, které představují velkou část států na asijském kontinentě. Pozornost je věnována také předpokladům blízkých asijských zemí k integraci a jejich vlivu na region jihovýchodní Asie, který zahrnuje celkem 11 států.

Postavení zemí Sdružení národů jihovýchodní Asie ve světovém a regionálním obchodě mapuje třetí kapitola diplomové práce. Konkrétně je zaměřena na obchodní vztahy uvnitř Sdružení a jejich vývoj směrem k úplné ekonomické integraci. Druhá část je věnována vnějším vztahům s nejvýznamnějšími obchodními partnery současnosti.

Čtvrtá kapitola se věnuje hodnocení obchodní výměny Sdružení a Evropské unie, včetně specifikace a vývoje jejich vztahů. Obchodní výměna je charakterizována za období let 2004 až 2014, a to z pohledu obchodu se zbožím, službami a toku přímých zahraničních investic.

2 Integrační předpoklady regionu jihovýchodní Asie

Ve světové ekonomice se po řadu let prosazují dlouhodobě se rozvíjející internacionalizační procesy, které posilují tendence k mezinárodní ekonomické integraci. Takto rozvíjející se internacionalizace ekonomik pak podporuje prohlubování interdependence, tedy vzájemné závislosti jednotlivých ekonomik na sobě. Zmíněná vzájemná závislost následně vytváří podmínky pro přechod k různým formám ekonomických styků, které mohou mít podobu i ekonomické integrace.

Soudobá mezinárodní ekonomická integrace je ve svém nejobecnějším vymezení, dle Zlého (2009, str. 24), charakterizována „jako spojování dvou či více států do větších mezistátně nebo nadstátně organizovaných ekonomických či politických celků, prostřednictvím přijetí politických rozhodnutí jednotlivých států, které dobrovolně přenesou část svých suverénních práv na společné orgány, vytvářejí organizačně sjednocené trhy, koordinují nebo sjednocují vybrané dílčí hospodářské politiky, zajišťující fungování těchto integrovaných trhů, resp. regulují další ekonomické aktivity účastněných států a jejich subjektů“. Současně je mezinárodní ekonomická integrace vymezena jako vrcholný produkt internacionalizace ve světové ekonomice a lze ji chápat ve dvou základních podobách - globální a regionální. Rozdíl v obou liniích této integrace spočívá v jejím geografickém rozměru. Globální integrace se realizuje v rozměru celé světové ekonomiky, kdežto integrace menšího měřítka se označuje jako integrace regionální.

2.1 Vymezení regionálních integračních procesů

Za regionální integraci se poprvé začaly ve 30. a 40. letech 20. století označovat procesy, jejichž podstatou bylo odstraňování diskriminačních překážek obchodu a vytváření určitých prvků spolupráce mezi dvěma či více státy. Definice tohoto pojmu však nebyla dlouhodobě zcela jasná. Až v roce 1966 se přesnější charakteristika regionální integrace objevila v díle B. Balassy¹, který ji definoval jako procesy počínající politickým a ekonomickým sblížováním zemí, dále pokračující přes spolupráci a solidaritu, a vedoucí až ke spojování či slučování samostatných ekonomik (Cihelková a kol., 2010).

Během následujících let, i díky relativně stabilnímu ekonomickému prostředí ve světě, počet regionálních dohod plynule narůstal. Impulsem pro jejich vznik se stalo uzavření

¹ Bela Balassa byl americký ekonom maďarského původu, který ve své teorii ekonomické integrace vytvořil komplexní teorii integračních procesů. Sám uznával především vyšší a otevřené formy integrace (Majerová, 2007).

Všeobecné dohody o clech a obchodu (dále GATT)² z roku 1948 a zejména rozvoj Evropských společenství v 50. letech. Jak uvádí Cihelková a kol. (2010, str. 2): „Vznik integračního procesu na evropském kontinentě vyvolal silnou odezvu v celé světové ekonomice a stal se vzorem pro vznik dalších regionálních seskupení, zejména v rozvojovém světě- Asii, Africe a Latinské Americe“. V této souvislosti se začalo hovořit o regionalismu, jehož výsledkem byla regionální seskupení v neformalizované (bezesmluvní) podobě nebo vznikající na základě mezinárodních dohod, nejčastěji jako preferenční obchodní dohody. Smlouva GATT tento typ dohody definuje jako dobrovolné ujednání za účelem těsnější integrace hospodářství zemí s cílem posilovat volnost obchodu (Cihelková a kol., 2010).

Od konce 80. let pak dochází k obrodě regionalismu a integračních procesů. Nejenže jsou ožiovány staré regionální organizace, navíc dochází ke vzniku mnoha nových. Zmíněný rozmach je nejčastěji spojován s proměnou mezinárodního ekonomického a obchodního systému po konci studené války, s uplatňováním liberalizačních postupů v globálním měřítku či s vytvářením nových politických a ekonomických center. Typickými rysy této nové vlny, označované též jako nový regionalismus, je rozvoj obchodu a zahraničních investic nebo vznik nových integračních seskupení, založených již pouze na smluvních dohodách. Důležitým faktorem se zde stává globalizace, jako proces změn, při kterých dochází ke zvyšování propojenosti a závislosti světa. Tomuto zvýšenému zájmu o politickou a regionální integraci dává za pravdu i výrazný nárůst počtu zaregistrovaných celních unií a zón volného obchodu po roce 1991 u GATT, popř. po roce 1995 u WTO (tabulka 2.1).

² Všeobecná dohoda o clech a obchodu je mnohostranná dohoda pro řízení obchodu, která se v roce 1995 transformovala na Světovou obchodní organizaci (WTO). Jejím cílem je podporovat mezinárodní obchod především v oblasti snižování a odstraňování cel a jiných překážek obchodu.

Tabulka 2.1 : Počet zaregistrovaných regionálních obchodních dohod u GATT (WTO)
dle jednotlivých let

Dohody do roku 1991, celkem 22				Dohod od roku 1991, celkem 250					
1958	1	1977	2	1991	3	2000	10	2009	19
1960	1	1981	3	1992	3	2001	8	2010	12
1961	1	1983	1	1993	12	2002	10	2011	11
1970	1	1985	1	1994	6	2003	11	2012	16
1971	1	1986	1	1995	8	2004	10	2013	11
1973	6	1988	1	1996	8	2005	13	2014	11
1976	1	1989	1	1997	7	2006	17	2015	5
				1998	6	2007	11		
				1999	5	2008	17		

Zdroj: World Trade Organization, 2015, vlastní úprava

Z uvedené tabulky je patrný náhlý nárůst regionálních obchodních dohod po roce 1991, stejně tak jako po roce 2000, kdy toto zvýšení bylo ještě intenzivnější. Nejnovějším impulsem pro znovuoživení myšlenky regionální integrace se stala ekonomická krize v roce 2008, která jednotlivé státy postavila před dilema, zda v boji proti této krizi preferovat prvky liberalismu či protekcionismu. Z údajů uvedených v tabulce 2.1, konkrétně pak z počtu uzavřených obchodních dohod, lze poměrně snadno odhadnout, jakým směrem se dané země vydaly (Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol., 2009).

2.2 Teorie integrace a regionální integrace

Pro správné pochopení regionálních integračních procesů je vhodné přesněji definovat samotnou integraci. K tomu se v průběhu let uchýlila řada teoretiků v čele s Ernstem Haasem, Josephem Nyem či Johanem Galtungem. Jak uvádí Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol. (2009, str. 40): „Integrace je podle Galtunga proces, kdy dva nebo více aktérů vytvářejí nového aktéra. Když je tento proces dokončen, aktéři jsou integrováni. Opačně, dezintegrace je proces, kdy se jeden aktér rozdělí na dva či více aktérů“. Galtung pak integraci rozděluje na geografickou, funkcionální a sociální, přičemž poznamenává, že základními kameny integračních procesů jsou státy. Naopak Joseph Nye obecnější definici integrace opomíjí, ale samotné integrační procesy dělí do tří skupin a ty následně do osmi podskupin (viz tabulka 2.2). Cílem tohoto rozdělení je lépe vysvětlit integrační chování.

Tabulka 2.2 : Typologie regionální integrace podle J. Nye

Typ integrace	Podtyp	Druh projevu
Ekonomická	Integrace v oblasti obchodu	Regionální export zboží
	Integrace v oblasti služeb	Sdílení řízení služeb
Sociální	Sociální integrace mas	Založeny na počtu a typu transakcí
	Sociální integrace mezi skupinami elit	
Politická	Institucionální integrace	Integrace v oblasti institucí
	Integrace politik	Založena na míře společného jednání členských zemí
	Subjektivní integrace	Založena na existenci společné identity
	Bezpečnostní společenství	Založeno na očekávání nenásilného řešení sporů

Zdroj: Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol., 2009, vlastní úprava

Nye zároveň dodává, že integrační procesy nevylučují procesy desintegrace, které tak mohou probíhat ve stejném čase a na stejném místě. Spojení obou zmíněných teorií pak napomáhá k pochopení teorií regionální integrace. Mezi ty se řadí čtyři teorie, které evropský integrační proces považují jen za obecný jev integrace a pouhý příklad regionální integrace. Konkrétně je to federalismus, funkcionalismus, teorie komunikace a neofunkcionalismus (Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol., 2009).

Federalismus je považován za jednu z nejstarších teorií, přičemž po svém rozmachu na přelomu 40. a 50. let 20. století ustupuje stále více do pozadí. K jeho oživení došlo ještě v 80. letech v souvislosti s evropským integračním procesem, ale dnes je nejčastěji chápán jako politická teorie, která se zabývá vztahy uvnitř státu. Lze jej tedy vnímat jako teorii regionální integrace pouze s rezervou. Naopak funkcionalismus má v teoriích integračních procesů výsadnější postavení. Vznikl v průběhu 40. let 20. století a jeho snahou bylo zabránit ničivým válkám, které svět opakovaně zasahovaly. Hlavní postavou funkcionalismu se stal David Mitrany³. Funkcionalisté tvrdí, že k překonání státu nelze dospět jen vytvořením regionálního integračního uskupení a že forma organizace společnosti a její teritoriální rozsah jsou závislé

³ David Mitrany byl britský politolog a historik rumunského původu. Podle něj státy nejsou schopny poskytovat svým občanům statky efektivně, jelikož jim v tom brání státní hranice jako umělé vytvořené bariéry znemožňující optimální fungování ekonomických vztahů a zároveň poukazuje na to, že v čele států stojí politici, kterým jde především o svou vlastní moc. Navrhuje tedy, aby v čele států byli odborníci řídící se technickými kritérii, zatímco politické elity považuje za překážku integrace.

na funkci, kterou daná organizace vykonává. Za dědice funkcionalismu lze považovat neofunkcionalismus, který byl smířlivější k omezením spojených s integrací. Především akceptuje fakt, že se integrace odehrává na jasně vymezeném území a že není politicky vhodné, aby se v různých sektorech integrovaly různé státy se svými potřebami, což požadoval David Mitrany. Podle neofunkcionalistů, v čele s Ernstem Haasem, je základním mechanismem integrace tzv. přelévání (spillover), které je založeno na myšlence, že elity podporují další integrace na základě vlastních zisků, které z integrace plynou. Později je však Haas ke konceptu přelévání stále skeptičtější, v 70. letech dokonce neofunkcionalismus označuje za zastaralý. K jeho oživení došlo v 90. letech v souvislosti s evropským integračním procesem a celou řadou jeho prvků se zabýval také Nye. Teorie komunikace se stejně jako federalismus či funkcionalismus staví proti válce, ale věnuje se obecnější otázce, jak lze odstranit násilný sociální konflikt. Průkopníkem této teorie byl Karl W. Deutsch, přičemž základním pojmem jeho prací bylo bezpečnostní společenství. To předpokládá, že státy budou dobrovolně dodržovat normy a pravidla a to samé budou očekávat také od ostatních (Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol., 2009).

Tyto zmíněné teorie regionální integrace mají jeden společný jev, a to takový, že jejich aplikace na současné regionální integrační procesy je dosti obtížná. Důvodem je skutečnost, že současné regionální integrační procesy se velmi liší od předpokladů, ze kterých vycházeli starší teoretikové. Jak uvádí Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol. (2009, str. 56): „Stávající regionální integrace nevede k proměně národního státu, jak předpokládal federalismus a funkcionalismus, a nejedná se ani o vždy primárně politický proces, jak se domníval federalismus a neofunkcionalismus. Co se týká teorie komunikace, ta se zabývá jen jedním z typů integračních procesů, a to málo institucionalizovanou formou integrace v sektoru bezpečnosti“.

2.2.1 Nový regionalismus a jeho institucionální podoba

Nový regionalismus představuje poměrně široký a neusazený myšlenkový proud, ve kterém se přístupy teoretiků značně liší a definice regionalismu tedy není zcela jasná. Na druhou stranu je nový regionalismus schopen vyrovnat se se slabinami starších teorií, především co se týče spojení výzkumu politické i ekonomické integrace, evropských i mimoevropských integračních procesů, státních i nestátních aktérů integrace a teritoriálních i neteritoriálních integračních procesů. Formuje se od 90. let a na rozdíl od starého regionalismu, který se začíná v mezinárodním systému objevovat již od druhé poloviny 19. století, je více otevřený. Hlavní odlišnosti ve zmíněných dvou typech regionalismu zobrazuje tabulka 2.3.

Tabulka 2.3 : Dva typy regionalismu

	Starý regionalismus	Nový regionalismus
Aktéři	Státy a mezinárodní vládní organizace	Státy, trhy, firmy, občanská společnost a vnější aktéři
Oblast spolupráce	V jasně určených oblastech, zejména v oblasti obchodu a bezpečnosti	V různých oblastech a na různých úrovních současně se silným propojením mezi jednotlivými sektory
Orientace politik	Vnitřně orientované a často protekcionistické	Orientované navenek, často přímo spojené s globalizací

Zdroj: Kratochvíl a Waisová v publikaci Waisová a kol., 2009

Nový regionalismus je více spontánnějším procesem, jelikož odráží aktivity států i nestátních aktérů, rovněž obsahuje daleko širší oblast spolupráce a představuje celý komplex politik. Do regionalismu je zapojen větší okruh aktérů a jeho tendence zasahují v podstatě celou světovou ekonomiku. Regionální dohody se tak dostávají i do nejnovějších oblastí světového obchodu. Zároveň narůstá politický aspekt těchto dohod, které tak stále více obsahují nejen ekonomické, ale také politické a kulturní prvky spolupráce. Podle Cihelkové a kol. (2010, str. 4) „jde o strategii státu určenou k minimalizaci rizik v nejistých podmínkách globalizované světové ekonomiky spočívající v podpoře aktivit na úrovni regionů“.

Institucionální forma nového regionalismu se vyznačuje velice různými podobami, a to jak institucionálními, tak také neinstitucionálními. Zatímco starý regionalismus měl nejčastěji podobu mezivládní organizace. V případě klasifikace integračních seskupení se nejčastěji objevuje typologie, která je založena na stupni ekonomické spolupráce, tedy na hloubce, v jaké integrace zasahuje do samostatnosti účastníků integračního procesu. Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol. (2009), klasifikují integrační seskupení na:

- Regionální fórum. V případě regionálního fóra se jedná spíše o příklad mezivládní spolupráce, avšak mnozí noví regionalisté toto fórum považují za jeden z výsledků regionalismu. Jedná se o seskupení států, které na pravidelných schůzkách konzultují otázky týkající se vzájemných vztahů, konkrétně jde o otázky z ekonomické, politické či bezpečnostní oblasti. Nejedná se o formálně existující mezinárodní organizaci a členem tohoto fóra mohou být všechny státy, které s ostatními sdílejí společné zájmy, tedy i státy mimo dané teritorium. Jejich cílem je nejčastěji posílení vzájemné

spolupráce pro lepší dosažení společných cílů nebo také zvýšení důvěry mezi sebou. Příkladem této podoby spolupráce je Regionální fórum Sdružení států jihovýchodní Asie (ASEAN Regional Forum), které sdružuje státy tohoto regionu a také organizace či jiné země usilující o udržení bezpečnosti v asijsko-pacifické oblasti.

- Regionální režim. Tyto režimy představují systém pravidel, norem, principů či rozhodovacích procesů, kterými se řídí daní aktéři v oblasti mezinárodních vztahů. Nejčastěji mají podobu preferenčních dohod nebo zón volného obchodu. Některé režimy, jako např. Severoamerická zóna volného obchodu (NAFTA), přidávají do svého portfolia prvky posilující jejich institucionalizaci či prvky společného trhu, včetně zřízení vlastních orgánů podílejících se na činnosti takové organizace.
- Celní unie. Celní unii tvoří země spolupracující v oblasti volného obchodu, které uplatňují společnou obchodní politiku vůči nečlenským státům prostřednictvím celního sazebníku. Takový subjekt představuje např. Andské společenství.
- Regionální a funkcionální mezivládní organizace. Jedná se o seskupení nejméně dvou států, které mají vlastní organizační strukturu a orgány, jsou založené na systému pravidel a cílů a zaměřují se na spolupráci v politické, ekonomické, bezpečnostní a kulturní oblasti. K jejich vzniku došlo na základě multilaterální mezinárodněprávní smlouvy. Příkladem takovéto organizace je Organizace amerických států (OAS), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a také Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN).
- Společný trh. V podstatě se jedná o celní unii, rozšířenou o uvolnění pohybu osob, služeb a kapitálu. Cílem je uvolnění všech toků, které souvisí s rozvojem obchodu, avšak za přítomnosti jak fyzických tak technických bariér. Tuto podobu integrace naplňuje např. Karibské společenství a společný trh (CARICOM).
- Měnová unie. Té nejvíce odpovídá Evropská měnová unie, jejíž členské země sdílí všechny znaky společného trhu, navíc doplněné o jednotný měnový systém se společnou měnou eurem a centrální banku.
- Hospodářská unie. Hospodářská unie představuje skupinu plně integrovaných členských států v nadnárodních orgánech, které jsou zodpovědné za vytváření společné hospodářské politiky. Tomuto uskupení se nejvíce přibližuje Evropská unie (EU).
- Politická unie. Představuje spojení dříve nezávislých států v jeden celek, jehož suverenitu zajišťují společné centrální orgány, instituce či parlament. Podstatou politické unie je úplná ekonomická integrace i vytvoření společné politicko-sociální

struktury. Tomuto nejvyššímu stupni integrace se výrazně přibližují Spojené arabské emiráty (UAE).

- Federace. Federace je formou suverénního státu, jehož ústřední vláda zahrnuje do své ústavy a rozhodovacích procedur také regionální jednotky. Příkladem jsou Spojené státy americké (USA).
- Regionální stát. Je považován za vrchol regionalizace, ale současně za hypotetickou formu integrace, která je nejčastěji srovnávána se starými impérii pro svou působnost a kulturní heterogenitu. Regionální stát je region se státními strukturami, kde jsou rozhodovací procesy a moc rozvrstveny na lokální, mikroregionální, národní a makroregionální úroveň.

Z výše uvedené klasifikace vyplývá, jak různorodou institucionální podobu mohou regionální integrační procesy mít. Avšak tyto zmíněné formy umožňují popsat jen některé aspekty těchto procesů a mají své limity, ve smyslu takovém, že zařazení určitých seskupení mezi jeden z typů této klasifikace ještě nezaručuje jejich shodnost a nemá tak zcela jasnou vypovídací hodnotu. Pro lepší zachycení charakteru jednotlivých regionálních seskupení, nový regionalismus pracuje i s dalšími kritérii. Jedním z nich je počet a charakter účastníků integračního procesu, v rámci kterého lze integrační uskupení podle počtu účastníků rozdělit na bilaterální a multilaterální, zatímco dle charakteru účastníků na ty, které probíhají mezi státy, mezi státy a jinými integračními uskupeními (např. ASEAN-Čína), mezi skupinou zemí a integračními uskupeními (např. EU- země Afriky, Karibiku a Tichomoří) nebo mezi jednotlivými regionálními seskupeními, tzv. interregionalismus (např. dohoda ve vyjednávání EU-MERCOSUR). Dalším kritériem je dosažený stupeň integrace, nebo také tzv. hloubka regionalismu. V tomto ohledu lze rozlišovat mělký a hluboký regionalismus. V prvním případě se jedná o regionalismus, který odpovídá regionálním obchodním dohodám WTO, zatímco druhý typ zahrnuje integrační podobu nad rámec WTO. Jiné rozdělení považuje za mělký regionalismus ekonomické dohody, mezivládní fóra nebo zóny volného obchodu. Celní unie, společné trhy či politické unie se pak řadí pod regionalismus hluboký. Integraci na pomezí mělkého a hlubokého regionalismu označují někteří autoři jako přechodový typ. Jde o integraci vznikající na bázi komplexní regionální dohody na relativně vyšším stupni vývoje. Posledním kritériem je ekonomická úroveň zemí, které se účastní integračních procesů. Státy, které si ekonomicky a rozvojově nejsou vůbec podobné, tvoří tzv. severo-jihní integraci. Typickým příkladem je zde NAFTA, která spojuje ekonomické velmoci USA a Kanadu společně s rozvíjející se ekonomikou Mexika. Tento typ představuje nejdynamičtější formu

regionalismu. Severo-severní integrace je historicky starší, probíhá mezi vyspělými zeměmi a zpravidla dosahuje hlubších forem integrace (např. Dohoda o volném obchodu mezi USA a Kanadou- CUSFTA). Integraci mezi rozvojovými zeměmi pak představuje jiho-jihní integrace, která je vedena převážně politickými motivy, zatímco ekonomické motivy se objevují až později. Jedná se o mladší a velmi specifický typ, který je spojený s podpisem tzv. Zmocňovací doložky⁴ v rámci multilaterálního vyjednávání (Kratochvíl a Waisová, v publikaci Waisová a kol., 2009 a Cihelková a kol., 2010).

Nový regionalismus zasáhl celou světovou ekonomiku nebývalým tempem a objevil se jako projekt globální transformace, podporovaný státem. Rovněž upozorňuje na velký rozdíl mezi regionalizací a regionalismem. Nejdůležitější trend, kterým se nový regionalismus odlišuje od předchozích, je prohlubování regionalismu. Konkrétně jde o harmonizaci hospodářských politik a také o rozšíření obsahu preferenčních dohod směřujících do nových oblastí obchodu, jako jsou služby, investice či duševní vlastnictví. Zároveň také výrazně narůstá politický prvek v jednotlivých regionálních dohodách. Nový regionalismus se dnes týká prakticky všech zemí světa a propojuje i státy vzdálených regionů světové ekonomiky (Cihelková, 2014).

Dříve zmíněné rozvojové země představují největší část celého asijského megaregionu a zejména pak regionu jihovýchodní Asie. Je tedy vhodné specifiky integrace těchto zemí více přiblížit.

2.3 Rozvojové země a specifiky jejich integrace

Integrační procesy v rozvojových zemích, stejně jako v hospodářsky vyspělých zemích, mají své specifické podmínky pro jejich integrování. Rozvojové země samy o sobě představují poměrně komplikovaný pojem, jehož vymezení se často velmi liší. Obecně však lze tyto země souhrnně označit jako hospodářsky méně rozvinuté, s relativně nízkým hrubým národním produktem na obyvatele, s nízkým stupněm zpracování surovin a nedostatkem kvalifikované pracovní síly. Obyvatelé těchto zemí jsou nejčastěji zaměstnáni v zemědělství, disponují nižší gramotností a střední délkou života (Cihelková a kol., 2010).

Organizace spojených národů (OSN) v roce 2011 vymezila tři hlavní kritéria, podle kterých jednotlivé země světa řadí na listinu rozvojových, neboli také nejméně rozvinutých zemí. Vymezení (LDC Criteria Over Time, 2014) zahrnuje: Kritérium hrubého národního důchodu na hlavu podle tříletého průměru. Kritérium lidského kapitálu, zahrnující indikátory

⁴ Tato doložka znamená možnost příznivějšího zacházení ze strany členů WTO vzhledem k rozvojovým zemím (Cihelková, 2014).

vyjadřující procento podvyživených obyvatel, procento úmrtnosti dětí, procento zapsaných dětí na střední školu a míru gramotnosti dospělých. Kritérium ekonomické zranitelnosti pak představuje kritérium třetí, které obsahuje indikátory vyjadřující velikost populace, odlehlost, orientaci na export zboží, podíl zemědělství, lesnictví a rybolovu na HDP, podíl obyvatel v pobřežních zónách, oběti přírodních katastrof, nestabilitu zemědělské produkce a nestabilitu vývozu zboží a služeb.

Za nejvhodnější formu integrace zemí tohoto typu se považuje vytvoření samostatné regionální organizace. Stabilita či efektivnost fungování takovýchto seskupení však především v minulosti byla velmi nízká, a to díky působení mnoha faktorů antiintegračního charakteru. Až 90. léta 20. století přinesla určitý obrat a mnoho vzniklých integrací tak lze považovat za úspěšné, i díky tomu, že se vydaly jinou cestou než vytvořením vlastní organizace. Úspěšnou se stala např. spoluúčast na integračních seskupení rozvinutých ekonomik nebo v mezikontinentálních integracích. Další možností je pak zařazení dekolonizovaných území jako samosprávných území do integrací rozvinutých zemí, uzavírání dvoustranných dohod o volném obchodě či asociace k existujícím integracím (Zlý, 2009).

Samotná specifika integrace rozvojových zemí lze rozlišit na faktory ekonomické a sociální a na faktory neekonomického charakteru. K první zmíněné skupině se nejčastěji přiřazuje relativně nízká ekonomická úroveň většiny rozvojových zemí, jejich nerozvinutá odvětvová struktura ekonomik a často jednostranná orientace těchto ekonomik, nedostatek domácích kapitálových zdrojů, převaha zemědělské výroby, rozdílné pojetí hospodářských politik jednotlivých zemí, nízká úroveň vzdělanosti obyvatel a nízký počet kvalifikované pracovní síly a také nevyhovující sociální podmínky či velké sociální rozdíly. Tyto faktory jsou navíc úzce spojeny s faktory politickými a vytvářejí tak příznivé nebo nepříznivé podmínky k integraci. Důležitý je rovněž postoj a úsilí politiků k samotné integraci, stejně jako jejich myšlenka pro solidaritu a vzájemnou pomoc. Faktory neekonomického charakteru představuje např. rozdílná koloniální minulost a kulturní zvyky, malá stabilita vzájemných vztahů mezi rozvojovými zeměmi, možné územní spory, náboženské konflikty, nepříznivé geografické faktory, přetrvávající závislost na vyspělých zemích nebo také odlišná orientace zahraničních politik (Zlý, 2009).

Výše zmíněné faktory se na integraci rozvojových zemí podílejí především negativně, přesto lze mezi nimi nalézt i pozitivní efekt, plynoucí zejména z řady společných zájmů. Projevuje se zde tzv. efekt soudržnosti, kdy jednotlivé země podporují vzájemné jednání, společné postupy a uzavírání dohod, spojených se vzájemnou ochotou vzájemně si vyhovět. Tento efekt se pak výrazněji prosazuje tam, kde se snahy o integraci opírají o historické tradice.

To však s sebou přináší jak nesporné výhody, tak v některých případech také velká úskalí, ve smyslu dlouhodobých sporů a konfliktů mezi národy z let minulých. Obdobný dvojí efekt nastává rovněž v případě koloniální minulosti, kdy dekolonizace vyvolala desintegrační vlnu, jelikož jednotlivá koloniální území nebyla spojena mezi sebou. V některých zemích však naopak vytvoření koloniálních držav přineslo vzájemnou integraci se společnými ekonomickými a politickými aspekty. Svůj význam má pak i tzv. efekt nápodoby, který se projevuje zejména v napodobování řešení nějakého problému (Zlý, 2009).

Obecně jsou pak integrace rozvojových zemí spojeny s cílem vytvořit vhodnější podmínky pro překonání určité nerozvinutosti. Tento základní cíl je následován řadou dílčích cílů, které jsou již specifické pro jednotlivé kontinenty či regiony současného světa.

2.4 Integrační předpoklady a specifika asijského kontinentu

Asijský kontinent se vyznačuje jak obrovskou rozlohou (přes 44 mil. km²), tak také vysokým počtem obyvatel (více než 4,1 mld.). Zároveň je to kontinent velmi pestrý, ať už přírodně, ekonomicky, kulturně či nábožensky.

Význačnou vlastností celého kontinentu je jeho vysoká heterogenita. Lze zde nalézt geograficky i populačně velké státy jakými jsou Čína nebo Indie, ale také velmi malé státy jako Maledivy či Brunej. Celkově se zde nachází 45⁵ suverénních států, které se vyznačují demokratickými i autoritativními režimy vlády. Rovněž jsou zde země bohaté a velmi chudé, stejně jako státy s tržním či plánovaným hospodářstvím.

Velmi se zde projevují i rozdíly v ekonomické síle jednotlivých zemí, odlišná kultura, náboženské vyznání či celkový způsob života. To se projevuje například v respektování kolektivismu nebo v postoji lidí jak k životu, tak k samotné práci. Specifikem tohoto kontinentu je pak výrazná úloha státu v ekonomikách zemí. Státní orgány dokážou ekonomické subjekty velmi ovlivňovat a v minulosti dokázaly účelně prosadit strukturální změny v jejich hospodářství či stimulovat jejich ekonomický růst. Významným faktorem je pak nadále přetrvávající ochrana domácích trhů před západní konkurencí. Tyto státní intervence a zmíněný protekcionismus jsou tedy nedílnou součástí asijského trhu a přístupu na něj (Zlý, 2006).

Důležitým trendem let minulých, ale také současných, je sílící význam asijských zemí v rámci světové ekonomiky. Obecně se pak ve dvou posledních desetiletích velmi změnilo postavení rozvojových zemí v mezinárodním obchodě. Jak uvádí Adamcová v publikaci Němečková a kol. (2011, str. 38): „Vzhledem k jejich výrazné růstové dynamice v 90. letech se staly „rovnocenným“ obchodním partnerem rozvinutých ekonomik a při jednáních

⁵ Státy geograficky náležící Asii (Rusko, Turecko a Kypr) jsou v této práci řazeny mezi země evropské.

v mezinárodních organizacích s celosvětovou působností prezentují značnou vyjednávací sílu podloženou svými ekonomickými výsledky“. Zároveň se snížila i jejich závislost na rozvinutých ekonomikách, což bylo dříve běžným trendem.

O průlom se nejprve postaraly dvě skupiny zemí, které prošly s odstupem času procesem modernizace a ekonomického rozvoje. Souhrnně se označovaly jako tzv. asijské tygři, jejichž první vlnu představovala Jižní Korea, Taiwan, Hongkong a Singapur. Do vlny druhé se pak řadilo Thajsko, Malajsie, Indonésie a Filipíny. Všechny tyto země spojoval nebývale rychlý hospodářský růst (viz tabulka 2.4).

Tabulka 2.4 : Vývoj reálného HDP (v %) u tzv. asijských tygrů⁶ v období 1980 až 2000

	1980	1984	1988	1990	1994	1998	2000
Filipíny	5,1	-7,3	6,8	3,0	4,4	-0,6	4,4
Hongkong	10,1	10,0	8,5	3,8	6,0	-5,9	7,7
Indonésie	8,7	7,2	6,4	9,0	7,5	-13,1	4,9
Jižní Korea	-1,9	9,9	11,7	9,3	8,8	-5,7	8,8
Malajsie	7,4	7,8	9,9	9,0	9,2	-7,4	8,9
Thajsko	5,2	5,8	13,3	11,2	9,0	-10,5	4,8
Singapur	10,0	8,8	11,1	10,0	10,9	-2,2	8,9

Zdroj: The World Bank, 2015, vlastní zpracování

Z tabulky 2.4 lze rozpoznat zmíněný výrazný hospodářský růst, který představoval každoročně několika procentní růst reálného HDP a který byl u těchto zemí po dlouhé období typický.

Zlom nastal s příchodem Asijské finanční krize v roce 1997, která se negativně promítla do stejného ukazatele v roce 1998. V této době pevný kurz měn Thajska, Indonésie, Filipín, Malajsie a Jižní Koreji, navíc navázaný na americký dolar, umožňoval financovat vysoké investice, přičemž státní úspory byly neúnosně nízké. Postupně tyto země přestaly být schopné financovat navázání svých měn na dolar a následný kolaps úvěrových institucí uvrhl země do hluboké recese. Až po přijetí pomoci od Světové banky a Mezinárodního měnového fondu se dané země začaly postupně zotavovat. To dokládá i následující sledované období, kdy růst HDP dosahoval opět vysokých kladných hodnot (E15.cz, 2012).

⁶ Pro nedostupnost dat zde není zahrnut Taiwan.

Obdobný hospodářský rozmach byl zaznamenán i v případě třetí vlny těchto „ekonomických tygrů“, reprezentovaných zejména Čínou a Indií. Právě tyto dvě země byly v roce 2001 zařazeny mezi nejperspektivnější ekonomiky té doby, do tzv. skupiny BRICS⁷ (Cihelková, 2014).

Toto označení zpočátku sloužilo pouze k analytickým účelům, postupem času se však stalo význačným pojmem současného ekonomického světa. Důvodem bylo jejich neustále sílící postavení na mezinárodní scéně a podíl na světovém trhu, stejně jako pozoruhodný ekonomický růst. Ten se dlouhodobě pohyboval ve vysokých hodnotách v porovnání s růstem reálného HDP ostatních významných světových ekonomik (viz příloha 1)⁸. Tento ekonomický rozmach pokračuje i v současné době, avšak ne již v tak intenzivní podobě jako v minulosti. Přesto se v důsledku toho výrazně změnil podíl zemí na světovém exportu a importu zboží, kdy tradiční obchodní velmoci nahradily země jako Indie a zejména pak Čína (viz příloha 2).

V roce 2013 dosahovala Čína nejvyššího podílu na světovém exportu zboží (11,7 %) a na konci roku 2014 se stala neoficiálně největší⁹ ekonomikou světa podle vyprodukovaného HDP. Čínská ekonomika se tak momentálně považuje za hlavní motor skupiny BRICS i asijského kontinentu a rovněž za hlavního lídra světové ekonomiky vůbec (Česká televize, 2014).

Jak důležité je v současnosti postavení Číny ve světové ekonomice dokládá i prudký propad čínských akcií v červenci roku 2015. Náhlý propad o více než osm procent se ihned projevil na akcích v USA i v Evropě, stejně jako na poklesu ceny ropy (Idnes.cz, 2015a).

V budoucnu se nadále očekává růst zemí BRICS, v čele s Čínou a také populačně rychle rostoucí Indií. Všechny země však budou muset důsledně řešit své strukturální problémy, aby si svou růstovou dynamiku nadále udržely. Pokud se jim to nepodaří, mohou se do popředí dostat i jiné ekonomiky. Příkladem mohou být země tzv. skupiny MINT, do které se řadí Mexiko, Nigérie, Turecko a také Indonésie, tedy stát na jihovýchodě Asie, který by mohl čerpat ze vzájemné spolupráce s Indií či Čínou. V případě Indonésie se dokonce hovoří o možném přiřazení k zemím BRICS, což by této zemi otevřelo další možnosti růstu. Indonésie se řadí rovněž společně s geograficky blízkými Filipíny, Nigérií a Etiopií do tzv. skupiny PINE, která by v budoucnu měla také promluvit do ekonomického dění ve světě (BBC, 2013 a 2014; TIME, 2014).

⁷ Jedná se o označení investiční společnosti Goldman Sachs pro Brazílii, Čínu, Indii a Rusko. Od roku 2011 také pro Jihoafrickou republiku (Cihelková, 2014).

⁸ Růst reálného HDP zemí BRICS neovlivnila výrazně ani finanční krize z roku 2009. Např. čínská vláda v tomto období uvolnila do ekonomiky fiskální expanzi až 13 % svého HDP (Cihelková, 2014).

⁹ Tato pozice po dobu téměř 150 let náležela výhradně USA.

2.4.1 Přístupy k integraci

Dříve zmíněné faktory a výrazná heterogenita asijského světadílu vylučují možnost realizace myšlenky celokontinentální integrace, jako je tomu například na americkém kontinentě, kde od 90. let minulého století započala snaha o vytvoření Celoamerické zóny volného obchodu (FTAA¹⁰). Překážkou se rovněž zdá být neochota velmocí, jako je Čína či Japonsko, podpořit hlubší integraci. V jiných případech brání regionální integraci náboženská rozpolcenost, v případě Indie letitý spor s Pákistánem či politická nestabilita v oblasti Středního východu. Za typickou asijskou regionální integraci se pak považuje pásmo volného obchodu. Tu představuje Jihoasijské sdružení pro regionální spolupráci (SAARC) z roku 1985, které propojuje 7¹¹ států indického subkontinentu. Stejnou podobu integrace má také Dohoda o užším hospodářském partnerství (CEPA) z roku 2003 mezi Čínou a Hongkongem nebo Euroasijská hospodářská unie (EAHU)¹² z roku 2015 (Zlý, 2006; Hospodářské noviny, 2015b).

Přesto lze v rámci kontinentu nalézt integrační seskupení také hlubšího rázu než pouze pásma volného obchodu. Nejvíce pokročilou integraci představují Spojené arabské emiráty, které sjednocují 7¹³ zemí s velkým významem ropného průmyslu v jihovýchodní části Arabského poloostrova a od roku 1971 se rozvinuly v politickou federaci. S orientací na ropný průmysl je rovněž spojena také Rada pro spolupráci arabských zemí Zálivu (GCC), v rámci které se od roku 1981 integruje 6¹⁴ zemí této oblasti. Tento celek se v průběhu let rozvinul v celní unii s prvky měnové spolupráce (Zlý, 2006).

2.4.2 Subregionální ekonomické zóny

Specifickou formu integrace v Asii představují tzv. subregionální ekonomické zóny (SREZ). Jak uvádí Caletka, v publikaci Waisová a kol. (2009, str. 366): „Subregionální ekonomické zóny spojují příhraniční regiony několika (tří a více) sousedících států, čímž se odlišují od vládami organizovaných forem ekonomické integrace, jež zahrnují celé státy/ekonomiky“. Zároveň platí, že těchto zón se na území jednoho států může nacházet hned několik. Jejich význam je dán zejména způsobem integrace, který je zcela přirozený a zahrnuje geograficky blízké regiony. Ty jsou navíc často propojeny historicky či kulturně. Projevuje se

¹⁰ První jednání o FTAA byla zahájena v roce 1994 a její realizace měla být dovršena v roce 2005. Ovšem zejména státy Latinské Ameriky v čele s Brazílií nebo Venezuelou se v některých sporných bodech dohody výrazně ohradily vůči USA a jejich snaze ekonomicky ovládnout celý americký kontinent. Jednání tedy doposud nebyla dokončena.

¹¹ Bangladéš, Bhútán, Indie, Maledivy, Nepál, Pákistán a Srí Lanka.

¹² EAHU spojuje v současnosti 5 zemí (Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Rusko), přičemž v budoucnu se počítá s připojením Uzbekistánu. Možnými zájemci mohou být také Indie, Vietnam, Izrael či Turecko (Hospodářské noviny, 2015a).

¹³ Abú Zabí, Adžmán, Dubaj, Fudžarja, Umm al-Kuvajn, Šardža a Rás al-Chajma.

¹⁴ Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty.

zde rovněž propojenost bohatých a vyspělých oblastí s daleko chudšími, které naopak přispívají svými zásobami nerostných surovin a zejména levnou pracovní silou (Caletka, v publikaci Waisová a kol., 2009).

Takovýchto zón se v průběhu let na východním pobřeží asijské pevniny vytvořilo hned několik (viz příloha 3). Zpravidla se jedná o geograficky koncentrované regiony s výrobní nebo exportní či importní činností, jejichž cílem je obvykle zvýšení přílivu zahraničních investic, jejich podpora a zlepšení exportu. Rozvoj nejprve menších ekonomických zón v rámci jednotlivých zemí započal v Číně a postupně se rozrostl po východním pobřeží až do oblastí jihovýchodní Asie. Tyto menší zóny postupně navázaly spolupráci s jinými i přes hranice své země (Insead Euro-Asia Centre, 1993; Delhi Business Review, 2007).

U jednotlivých oblastí asijského kontinentu lze tedy vysledovat odlišné přístupy k integračním procesům. V některých z nich, jako například v severovýchodní Asii či v oblasti Středního východu, se snahy o bližší ekonomickou spolupráci neobjevují téměř vůbec. Naopak za integračně nejvíce perspektivní oblast na asijském kontinentu se jeví jihovýchodní Asie.

2.5 Jihovýchodní Asie

Území Jihovýchodní Asie tvoří přibližně pouze desetinu (4,5 mil. km²) celého asijského kontinentu a rozprostírá se na území několika geografických celků. Největší část připadá na poloostrov Zadní Indie a Malajský poloostrov. Dále zasahuje území souostroví Malé a Velké Sundy a také Filipíny. Celý region pak ze západu omývá Indický oceán a z východu oceán Tichý. Geograficky zde spadá 11 zemí: Brunej, Filipíny, Indonésie, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar, Singapur, Thajsko, Vietnam a Východní Timor

Historicky je tento region spojen s Evropany, kteří zde začali pronikat již od 16. století. Průkopníky se staly Portugalci, kterým se v roce 1511 podařilo obsadit Malakku, významný malajský přístav a stěžejní bod obchodních cest. Na Portugalce následně navázali Španělé, kterým se podařilo v roce 1529 přidružit Filipíny ke své říši. Ti společně dokázali v této oblasti šířit křesťanství¹⁵, které zde doposud nebylo známé. O další průnik do tohoto regionu se poté postarali Nizozemci, kterým se dokonce podařilo vyhnat v roce 1641 Portugalce z Malakky, kterou pak kontrolovali až do roku 1824. V době po napoleonských válkách pak dominanci Nizozemců vystřídali Angličané, jejichž opěrným bodem se stal Singapur. Z něj se podařilo vybudovat jeden z nejdůležitějších obchodních přístavů (Romancov, v publikaci Šanc a Ženíšek, 2009).

¹⁵ V současné době existují v jihovýchodní Asii dvě zcela křesťanské či katolické země- Filipíny a Východní Timor (Romancov, v publikaci Šanc a Ženíšek, 2009).

Na přelomu 19. a 20. století v této oblasti sílil vliv USA a Japonska. Japonská nadvláda s sebou přinesla změnu vládnoucích režimů ve Vietnamu, Laosu a Kambodži. Tyto země převzaly komunistický režim. Zatímco Evropané se postupně dostávali do ústraní. Po druhé světové válce pak došlo k úplnému úpadku anglických, nizozemských i španělských držav. Země jihovýchodní Asie postupně získávaly svou nezávislost a formovaly své nezávislé státy. Malajsie a Myanmar získaly nezávislost na Británii, Filipíny na USA, nově bylo vyhlášeno Laoské a Kambodžské království nebo Indonéska republika. Z evropských dobyvatelů pak na území jihovýchodní Asii zůstali nejdéle Portugalci, kteří se Východního Timoru vzdali až v roce 1975 (Romancov, v publikaci Šanc a Ženíšek, 2009).

Zmíněný historický vývoj a obchodní význam celého regionu se projevil do jeho národnostního, kulturního i náboženského složení. Díky výhodné obchodní poloze se zde v minulosti usazovali lidé ze všech koutů světa. Číňané, Indové a Malajci pak byli velmi často najímáni jako stavební dělníci¹⁶ a obecně jako pracovní síla, a své uplatnění zde nacházeli i po dokončení stavebních prací. Proto není divu, že se zde hojně usídlovali. Tím však docházelo k výraznému míšení národů, ras i náboženství. A to s sebou přinášelo různé spory a konflikty, zejména mezi buddhistickými čínskými obyvateli žijících na území muslimské Indonésie či Malajsie. Čínské minority v oblasti jihovýchodní Asie zůstaly dodnes a v některých zemích tvoří poměrně velkou část obyvatel dané země (Romancov, v publikaci Šanc a Ženíšek, 2009).

Celkově však situace v této oblasti v 50. letech nebyla jednoduchá. Sice docházelo k formování nových a nezávislých státních celků, ale nadále se objevovaly konflikty nejrůznějších podob. Zejména to byly územní nebo náboženské spory, konflikty společenského soužití a obecně nepříznivá ekonomická situace či závislost na více rozvinutých zemích. Pro vymýcení hladu, bídy a nezaměstnanosti bylo potřeba nastartovat ekonomický růst a celkovou ekonomickou stabilizaci, stejně jako upevnit politickou nezávislost, zajistit prosperitu, udržet v regionu mír a zmírnit sociální rozdíly. To vše navíc za spolupráce jednotlivých zemí. Tyto myšlenky bližší spolupráce brzy získaly podporu vlád většiny zemí a již od 60. let se objevovaly první náznaky regionální integrace.

2.5.1 Charakteristika států jihovýchodní Asie

Země jihovýchodní Asie se vyznačují velkou nerovnoměrností. Nachází se zde země vyspělé, moderní, s rychle se rozvíjejícím hospodářstvím a vysokou životní úrovní. Na druhou

¹⁶ Pro dělníky z Indie a Číny se užívalo univerzální označení kuliové. Ti byli najímáni Evropany a Američany ke stavbě dopravní infrastruktury nebo k práci v přístavech. V důsledku toho se v mnoha zemích jihovýchodní Asie nacházejí jejich potomci (Romancov, v publikaci Šanc a Ženíšek, 2009).

stranu jsou zde i státy zaostalé, založené zejména na zemědělství a s nízkou životní úrovní. Ekonomickou vyspělost zemí lze porovnat podle ukazatele HDP na obyvatele (viz tabulka 2.5) za rok 2014. Nejvyšších hodnot v tomto srovnání dosahuje Singapur a Brunej, tedy státy s velmi malou rozlohou.

Tabulka 2.5 : HDP/obyv. států jihovýchodní Asie v USD v roce 2014

Země	HDP/obyv.	Země	HDP/obyv.
Brunej	41 344	Myanmar	1 204
Filipíny	2 871	Singapur	56 287
Indonésie	3 492	Thajsko	5 519
Kambodža	1 090	Vietnam	2 052
Laos	1 760	Východní Timor	1 280
Malajsie	10 933		

Zdroj: The World Bank, 2015, vlastní zpracování

Brunej

Sultanát Brunej je zemí rozkládající se na ostrově Borneo na ploše přibližně 5700 km. V minulosti byl tento stát pod ochranou Británie, během druhé světové války byl okupován Japonskem. V roce 1984 pak vznikl nezávislý sultanát. Dnes zde žije okolo 370 tisíc obyvatel.

Ekonomika v zemi je zcela závislá na příjmech z prodeje ropy a zemního plynu, které tvoří až dvě třetiny HDP. Hrozbou pro Brunej je kolísavost cen ropy na světových trzích. Právě proto se současná vláda snaží investovat peníze do vědy a výzkumu nebo finančních služeb prostřednictvím daňových pobídek, aby klesla závislost státu na těžbě ropy. Roste význam také stavebnictví, naopak ke tvorbě HDP přispívá méně cestovní ruch a především zemědělství. Jeho podíl činí pouze 1 % a většina potravin se do země dováží (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2014).

Filipíny

Filipínská republika představuje území více než sedmi tisíc ostrovů v Tichém oceánu. Země je nezávislá od roku 1946, dříve patřila Španělům a Američanům, rovněž byla okupována Japonci. Dnes zde žije přes 50 etnických skupin, které hovoří 80 různými jazyky, celkově se pak jedná o téměř 100 milionů obyvatel. Jak uvádí Rosůlek, v publikaci Šanc a Ženíšek (2009, str. 160): „Filipíny jsou patrně prvním státem jihovýchodní Asie, ve kterém se objevila

mobilizace občanské společnosti na podporu liberální demokracie“. Výjimkou není ani politická angažovanost katolické církve, ke které se hlásí přes 80 % obyvatel, nebo dříve časté protesty občanské společnosti proti volebním podvodům či netransparentnosti vlády.

Filipínská ekonomika posledních let zažívá velmi úspěšné období. Růst HDP dosahuje každoročně téměř 7 %, navíc je v zemi nízká zadluženost, klesá nezaměstnanost i dříve velmi vysoká inflace. Současná vláda v zemi úspěšně bojuje s korupcí, což láká i více zahraničních investorů do země. Výroba elektroniky představuje až polovinu vývozu země, velký význam má i sektor služeb a turismus. Dále se rozvíjí stavebnictví a finanční služby. Výhodou Filipín do budoucna je, že místní zaměstnanci jsou nejmladší pracovní silou v regionu jihovýchodní Asie (E15.cz, 2013).

Indonésie

Indonéská republika je ostrovním státem, který tvoří více než 17 tisíc ostrovů. Je to stát velký jak svou rozlohou, tak také počtem obyvatel, který se neustále zvyšuje. Dnes indonéské území obývá více než 250 milionů obyvatel, což z Indonésie činí čtvrtý nejlidnatější stát světa. Mezi obyvateli převažují muslimové a vyskytuje zde více než 400 různých jazyků.

Dříve byla Indonésie významným obchodním centrem, jejíž přírodní bohatství lákalo cizí mocnosti chopit se zde moci. Nadvládu, trvající více než 3 století, zde úspěšně udržovali Nizozemci. Po japonské okupaci během 2. světové války získala Indonésie svou nezávislost v roce 1945. Poté následovalo období demokratizace a velkých ekonomických změn. Dnes je Indonésie největší ekonomikou celé oblasti jihovýchodní Asie a jedinou zemí tohoto regionu, která se řadí do skupiny G20¹⁷.

V její ekonomice převládá v podílu HDP sektor služeb, ale stále velký podíl představuje i zemědělství (14 %), které zaměstnává až 40 % obyvatel. Mezi zemědělskými produkty dominuje palmový olej, který se vyváží do celého světa. Výrazně roste i jeho spotřeba. S tím dochází ke stále většímu vypalování lesů pro nové plantáže palem olejných, které se po zpracování používají v potravinářském nebo kosmetickém průmyslu (BusinessInfo.cz, 2015a).

Zmíněné vypalování a časté sucho má za následek vznik enormního množství požárů. Jeden takový, mohutného rozsahu, zasáhl Indonésii na konci roku 2015 a vyústil až

¹⁷ Skupina G20 byla založena v roce 1999 a tvoří ji 19 zemí s největším vlivem na světový ekonomický systém. Dvacátým členem je Evropská unie. Toto společenství, sdružující důležité průmyslové a rozvíjející se země celého světa, představuje až 90 % globálního HDP, 80% světového obchodu a dvě třetiny světové populace (Cihelková, 2014).

v ekologickou katastrofu. V požárech zahynulo několik vzácných živočichů a dusivý dým ohrožoval i místní obyvatelé (Lidovky.cz, 2015).

Země je rovněž bohatá na zásoby ropy, zemního plynu, mědi a zlata. Ty jsou pak nejčastěji vyváženy do Japonska, USA nebo Číny. Dobrý ekonomický stav země, jejíž růst HDP dosahuje každoročně téměř 6% a patrný ekonomický potenciál, vytváří velmi pozitivní predikce do budoucna. Jak je uvedeno v článku Ekonomického deníku (2015): „společnost Global Insight předpovídá, že Indonésie do konce roku 2023 zdvojnásobí své HDP na dva biliony dolarů a do konce roku 2028 dokonce na tři biliony dolarů“.

Zároveň je však potřeba vyřešit několik problémů, které ekonomice Indonésie i zemi samotné, příliš neprospívají. Zejména jde o velkou chudobu, vysoký podíl veřejného dluhu na HDP nebo také vysokou inflaci.

Kambodža

Kambodžské království, jehož vznik se datuje na rok 1953, je jednou z nejchudších zemí v regionu. Na přelomu roku 1978 a 1979 zde vpadla vietnamská armáda, která svrhla vládu Rudých Khmerů. Výsledkem se stalo nastolení více liberálního režimu a přítomnost vietnamských vojsk až do roku 1989. Země, ve které žije přes 15 milionů obyvatel, je zcela závislá na zemědělství a také je častým příjemcem zahraniční pomoci. Konkrétně jde o těžbu dřeva a jeho zpracování. Těžba dřeva se neustále zvyšuje, čím dochází výrazně k úbytku deštných pralesů (Neaktuality.cz, 2013).

Laos

Podobný charakter jako Kambodža má i Laoská lidově demokratická republika, která je rovněž velmi málo rozvinutým státem s dominantním zemědělstvím. Téměř 7 milionů obyvatel, které se dělí až na 100 národnostních menšin, se navíc v zemi potýká s bídou infrastrukturou a se závislostí na zahraniční pomoci.

Malajsie

Malajsie je konstituční monarchií, v jejímž čele stojí král. Ten je volený vládci devíti malajských sultanátů. V zemi, která se rozkládá na Malajském poloostrově a z části i na ostrově Borneo, žije okolo 30 milionů obyvatel, jejichž národnostní složení je velmi bohaté

Malajsie získala nezávislost v roce 1957 a postupně začala její přeměna v průmyslovou zemi, která je v současnosti poměrně vyspělá s moderními centry. V podílu na HDP dominuje sektor služeb (55 %), následovaný průmyslem (25 %), těžbou surovin (8 %) a zemědělstvím (7

%). Ve velké míře se zde těží ropa a zemní plyn, dále železo nebo cín. Význam má i výroba elektroniky, potravinářský a textilní průmysl. To vše přispívá k poměrně stabilnímu a trvalému růstu HDP okolo 6 % ročně (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015b).

Myanmar

Svazová republika Myanmar se označuje jako ekonomicky nejzaostalejší stát v jihovýchodní Asii. Největší zásluhu na tom má padesát let trvající vojenský režim, který zemi znemožnil ekonomický a sociální rozvoj, a zcela ji mezinárodně izoloval. Místní obyvatelé, kterých zde žije více než 50 milionů, tak dosáhli civilní vlády až v roce 2011, kdy došlo ke zřízení prezidentské republiky a k nastartování demokratických reforem. I přesto v zemi nadále dochází k porušování lidských práv a k bojům mezi armádou a povstaleckými skupinami (Člověk v tísni, 2013).

Ekonomika země se orientuje převážně na zemědělství. Probíhá zde i těžba ropy, zemního planu a různých kovů, avšak v omezené míře. Negativní stránkou je produkce opia a jiných drog.

Singapur

Singapur se rozkládá na území o velikosti 710 km², ve kterém žije okolo 5,5 milionů obyvatel. Tento městský stát, který se v roce 1965 oddělil od Malajsie, má dnes ze všech zemí v oblasti jihovýchodní Asie nejvyšší HDP na obyvatele. To je dáno především jeho malou rozlohou a významností, jako důležitého finančního, obchodního a dopravního centra s druhým největším přístavem na světě. Žijí zde velká etnika čínských, malajských a indických obyvatel, pro které je charakteristická vysoká životní úroveň.

V zemi je výborné podnikatelské klima, ke kterému přispívá několik faktorů. Singapur se dlouhodobě vyznačuje stabilní politickou situací s vládou¹⁸, která vytváří vhodné podmínky pro růst podnikání a vzbuzuje velkou důvěru pro příliv světových investic. Dalšími faktory jsou přehledný právní systém, efektivně fungující justice, nízké daně a kriminalita, neexistence korupce a také vysoké státní investice do výzkumu, vzdělání a inovací. To vše je vykoupeno velmi přísnými politickými pravidly či cenzurou. Singapur je rovněž zcela závislý na dovozu strategických surovin. Problémem poslední doby je nedostatek území pro další rozvoj celého

¹⁸ Hlavní zásluhu na vybudování jedné z nejvyspělejších ekonomik světa měl především Lee Kuan Yew, který zastával úřad prvního předsedy vlády dlouhých 31 let (1959 až 1990). Jeho klíčem k prosperitě země se stala přísná pravidla v kombinaci s velkou ekonomickou svobodou. Ty vytvořily ze Singapuru jedno z nejcivilizovanějších míst pro život na světě (Česká pozice, 2015).

státu, protože Singapur již zcela vyčerpal kapacitu své malé rozlohy. Dochází tedy k zasypávání moře pomocí písku a k posouvání tak hranice státu, což vyvolává spory s Malajsií či Indonésií, které dokonce vývoz této suroviny do Singapuru zakázaly (Singapur.smerasie.cz, 2014).

Ekonomické příjmy plynou státu především z vývozu, konkrétně stát vlastní významné podíly ve firmách, které mají zásadní význam na tvorbě HDP. Roční růst HDP se pohybuje okolo 3 %, nízká je nezaměstnanost, inflace i veřejný dluh.

Thajsko

Území Thajského království obývá 67 milionů obyvatel. Země se řadí mezi vyspělejší státy jihovýchodní Asie, jejíž ekonomika je orientovaná na export. Nejvíce se ze země vyvážejí rýže, mořští živočichové, elektronika nebo počítačová technika. Velký význam má cestovní ruch, který se na HDP podílí až dvaceti procenty. Centrem turistů je především hlavní město Bangkok nebo Phuket. Nezaměstnanost se drží dlouhodobě pod 1 % a úspěšně se daří i snižovat chudobu (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015c).

Vietnam

Ve Vietnamské socialistické republice má od roku 1975 vedoucí úlohu Komunistická strana Vietnamu, přičemž jiné politické strany v zemi oficiálně neexistují. Komunisté v zemi, ve které žije 90 milionů obyvatel, sice omezují lidská práva, ale povolují soukromé podnikání. V ekonomice, která se dlouhodobě snaží prosazovat tržní prvky, dominuje v podílu HDP sektor služeb, avšak vysoký podíl si nadále udržuje zemědělství (18 %). V tom se nejvíce prosazuje pěstování rýže, kávy či čaje. Roční růst HDP se stabilně drží okolo 6%. Patrná je však závislost země na rozvojové pomoci (BusinessInfo.cz, 2015b).

Východní Timor

Východní Timor je zřízením parlamentní republika, ve které žije pouze 1 milion obyvatel. Jde o zemědělsky založený stát, který produkuje rýži, kukuřici či tabák. V zemi jsou významné zásoby ropy a zemního plynu, které představují hlavní exportní produkty. Až 80 % HDP tvoří právě tyto dvě komodity. Své surovinové bohatství však země nedokáže správně využít, čímž nedochází ke zlepšení životní úrovně místních obyvatel. Východní Timor je tak stále považován za jeden z nejchudších států v regionu (BusinessInfo.cz, 2014).

Zmíněných 11 zemí se v průběhu svého vývoje dokázalo postupně vymanit, jak z dřívější japonské okupace, tak také z evropského koloniálního vlivu. Obavy před další možnou

japonskou snahou o expanzi do Jihovýchodní Asie se pak staly hlavním motivem pro bližší spolupráci těchto zemí v regionu, stejně jako snaha dvou v té době soupeřících velmocí Spojených států amerických a Sovětského svazu získat zde svůj vliv. Dalšími motivy byly obavy před rozšířením komunismu nebo nepříliš stabilní ekonomická situace (Zlý, 2006).

Náznaky první spolupráce se začaly objevovat již na přelomu 50. a 60. let minulého století, když v roce 1959 dochází ke vzniku Smlouvy jihovýchodní Asie o přátelství a ekonomice (SEAFET) se společnými cíli v oblasti hospodářské, vzdělávací a obchodní. Tato první integrační snaha kvůli neshodám mezi zeměmi nebyla úspěšná, ale stala se inspirací pro pozdější spolupráci. Stejně jako Sdružení jihovýchodní Asie (ASA), založené v roce 1961, která skončila rovněž neúspěchem. Jak uvádějí Palát, Peprný a Twerefou (2014, str. 83): „Toto sdružení vzniklo s cílem vytvořit mír a stabilitu v regionu, navázat spolupráci na poli hospodářském, sociovědním a kulturním s poskytnutím výcvikových zařízení a výzkumu pro vzájemný prospěch“. I přes svůj neúspěch položila ASA a další regionální integrace¹⁹ základ pro vytvoření organizace daleko rozsáhlejší a významnější pro celý region.

2.5.2 ASEAN

V roce 1967 vzešla ze setkání ministrů zahraničních věcí Filipín, Indonésie, Malajsie, Singapuru a Thajska deklarace k založení Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN). Deklarace ASEAN, známá také jako Bangkokska, vymezila účel založení tohoto sdružení a stanovila jeho cíle v ekonomické, sociální, kulturní či vzdělávací oblasti. Rovněž potvrdila podporu regionálního míru, dodržování právního státu a spravedlnosti v souladu s Chartou Organizace spojených národů (OSN). Vznik ASEAN pak představoval vyvrcholení dekolonizačního procesu v regionu jihovýchodní Asie a také rozšíření spolupráce z původní vojensko-politické oblasti i o oblast ekonomickou (Zlý, 2006).

V roce 1971 dochází k přijetí Deklarace shody ASEAN, která rozšířila původní cíle Bangkotské deklarace a rovněž jsou stanoveny zásady, na kterých budou založeny vzájemné vztahy zúčastněných zemí podle Smlouvy o přátelství a spolupráci v jihovýchodní Asii z roku 1976 (viz příloha 4). Přijatými cíli a zásadami byly položeny základy pro dlouhodobou stabilitu, mír a vzájemnou solidaritu v mnoha oblastech tohoto regionu s cílem vytvořit do budoucna

¹⁹ Obdobným neúspěchem skončila také existence Jihoasijské integrace (SAI), založené v roce 1963 z iniciativy Filipín, Thajska a Indonésie, která usilovala o založení zóny volného obchodu. V období let 1966 až 1975 existovala také Asijsko-pacifická rada (ASPAC) za účasti Filipín, Malajsie a Thajska, s cílem ochrany národní identity. Další organizace- MAPHILINDO sdružovala Malajsi, Filipíny a Indonésii s cílem bližší spolupráce v hospodářství, kultuře a sociálních vědách, ale i ona skončila v roce 1963 nezdarem (Palát, Peprný a Twerefou, 2014).

silnou organizaci, prosperující ze vzájemné spolupráce všech partnerů (Association of Southeast Nations, 2015b)

Význačnou vlastností tohoto seskupení se stala otevřenost směrem k zahraničním velmocem i k dalším zemím v celém regionu. Již v roce 1971 bylo podepsáno prohlášení o neutralitě a nezávislosti v mezinárodním prostředí. V roce 1974 pak bylo založeno Regionální fórum ASEAN (ARF) s cílem podpořit vzájemnou důvěru a předcházet případným konfliktům. Postupně byly navazovány i užší vztahy napříč celým regionem, což vytvořilo z organizace ASEAN jakousi platformu blízkých vzájemných vztahů jednotlivých zemí. Ta navíc poskytla možnost i např. zemím s odlišnou politickou orientací připojit se k této skupině a usilovat o společné cíle. A tak nejprve v roce 1984 se členem společenství ASEAN stává Brunej, následuje přistoupení Vietnamu (1995), Laosu (1997), Myanmaru (1997) a také Kambodži v roce 1999. O přistoupení posledních tří členů probíhaly značné diskuze²⁰ ohledně jejich vstupu, především z důvodů jejich nepřiliš silných ekonomik, které by mohly negativně poznamenat postup ekonomické integrace. Nakonec však i ony přijaty byly a ASEAN tak dosáhl své konečné podoby deseti²¹ členů (Association of Southeast Nations, 2015b)

Pro posílení ekonomické spolupráce byl významný rok 1991, kdy byl z iniciativy Thajska přijat plán pro založení Zóny volného obchodu ASEAN (ASEAN-FTA), které bylo po dlouhých jednáních zavedeno v roce 2002. Díky ASEAN-FTA došlo k odstranění cel i netarifních překážek ve vzájemných obchodních vztazích, což byl důležitý krok pro růst efektivnosti a produktivity ekonomik jednotlivých zemí. Základem tohoto plánu byla dohoda o Společném efektivním celním sazebníku (CEPT), podle kterého byl stanoven harmonogram eliminace tarifních i netarifních překážek obchodu. Další vývoj v této oblasti pak směřuje k vytvoření Ekonomického společenství ASEAN (AEC) do konce roku 2015 (Association of Southeast Nations, 2015a).

V oblasti institucionální je nejvyšším orgánem Summit ASEAN, který vymezuje obecné politické směry a udává další vývoj celé organizace. Přípravy zasedání Summitu má na starosti Koordinační rada ASEAN, která představuje setkání ministrů jednotlivých resortů. Sekretariát ASEAN disponuje výkonnou mocí, je složen ze zástupců všech zemí a v jeho čele stojí generální tajemník ASEAN. Dále je součástí institucionální struktury i několik specializovaných agentur, své úkoly zde plní i několik komis, které jsou složeny z expertních a pracovních skupin (Zlý, 2006; Association of Southeast Nations, 2015b).

²⁰ Byly to především Filipíny a Thajsko, které chtěly přistoupení Laosu, Kambodži a Myanmaru oddálit. Naopak o jejich rychlejší přijetí usilovala Indonésie.

²¹ Východní Timor se o členství v seskupení ASEAN uchází od roku 2006.

3 Postavení zemí ASEAN ve světovém a regionálním obchodě

Sdružení ASEAN se od svého založení v roce 1967 postupně rozvinulo ve stabilní organizaci celosvětového významu. 10 participujících zemí tvoří trh o velikosti téměř 650 milionů lidí, kteří vytvářejí přibližně 9 % světové populace. Dá se však očekávat, vzhledem k vyšší porodnosti²² v regionu jihovýchodní Asie, že místní populace bude v následujících letech sílit. Čtyři členské země ASEAN se pak řadí mezi 20 zemí s největším počtem obyvatel na světě, přičemž dominantní postavení mezi nimi má Indonésie s 250 miliony obyvatel. Charakteristickým rysem obyvatel jihovýchodní Asie je fakt, že 60 % z nich žije na venkově. Městská populace pak převažuje pouze u Singapuru a Malajsie. Dalšími znaky jsou etnická pestrost obyvatel a rozmanitá náboženská orientace (Eastasiaforum.org, 2013).

Svůj význam má i značná různorodost státních zřízení jednotlivých zemí, jak uvádí tabulka 3.1.

Tabulka 3.1 : Státní zřízení jednotlivých členských zemí ASEAN

Země	Zřízení	Hlavní představitel
Brunej	Absolutistická monarchie	Sultán
Filipíny	Unitární prezidentská republika	Prezident
Indonésie	Prezidentská republika	Prezident
Kambodža	Konstituční monarchie	Král
Laos	Lidově demokratická republika	Prezident
Malajsie	Konstituční monarchie	Král
Myanmar	Prezidentská republika	Prezident
Singapur	Parlamentní republika	Prezident
Thajsko	Konstituční monarchie	Král
Vietnam	Socialistická republika	Prezident

Zdroj: Šanc a Ženíšek, 2009, vlastní úprava

Je nutno říci, že reálný způsob vlády v jednotlivých zemích je o něco odlišný, než je oficiálně uváděno a také než uvádí tabulka 3.1. Např. Vietnam a Laos se hlásí ke komunistické ideologii a prakticky těmito zemím vládne jedna strana. Thajsko a Myanmar jsou ve skutečnosti

²² Přesto, že míra porodnosti v jihovýchodní Asii nedosahuje hodnot jako v letech minulých (6,1 dítěte na ženu), i tak se drží na stabilní míře 2,1 dítěte na ženu a podobný vývoj se očekává i v dalších letech. Navíc se neustále prodlužuje průměrná délka života místních obyvatel (Eastasiaforum.org, 2013).

ovládány vojenskou diktaturou a autokratické znaky jsou vlastní i pro Indonésii. Obdobně je to i v případě Singapuru, který je republikou s diktátorskými rysy. Malajsie je pak jedinou zemí světa, ve které je král volen. Za oficiálně demokratickou republiku se dá tedy považovat pouze Východní Timor, který však mezi členy ASEAN prozatím nepatří.

V tomto ohledu mají velký význam zásady ustanovené v zakládajících smlouvách této organizace, konkrétně ta o vzájemném nevměšování se do vnitřních záležitostí. Dalším významným prostředkem je pak Charta ASEAN, která byla podepsána v roce 2007 a uvedena v platnost v následujícím roce. Tato charta se stala jedním z nástrojů, který může v budoucnu přeměnit toto sdružení v asijskou podobu EU. Charta mimo jiné obsahuje pasáže, zabývající se respektem demokracie a lidských práv. Členské země dále zavazuje ke zvýšení úrovně dobrého vládnutí a právního státu, stejně jako k ochraně základních svobod (Aktuálně.cz, 2007).

Striktní dodržování zásady o nevměšování však s sebou přináší i některá úskalí v podobě vyhýbání se přímé konfrontace a neřešení závažných ohnisek napětí v regionu jihovýchodní Asie, které tak snaze celého sdružení přiblížit se podobě asijské EU podlamují nohy. Jasným příkladem je nečinnost Sdružení a jakákoliv snaha přimět vojenskou vládu v Myanmaru k respektování a posílení demokracie nebo nepřiliš velká snaha o vyřešení sporů v Jihočínském moři. Tématem do budoucna je pak ochrana vlastního území a občanů před hrozbami teroristických útoků, které se v posledním roce obecně ve světě stále více objevují. V těchto ohledech je význam Charty a celkově role sdružení ASEAN nedostatečná. Proto je jednou uvažovanou variantou zapojení zemí ASEAN do tzv. asijského NATO, jehož návrh předložilo v roce 2015 Japonsko. Jeho hlavním důvodem byla poprava dvou japonských rukojmí teroristickou organizací Islámský stát²³ a obavy z dalších akcí těchto extremistů proti asijským zemím (Natoaktual.cz, 2015).

Tyto problémy se zdají jako největší překážky pro postupnou přeměnu sdružení ASEAN v integrovaný ekonomický blok, sdílející společné hodnoty a dodržující společná pravidla. Nicméně v oblasti pouze ekonomické integrace, která usiluje především o prospěch ze vzájemného obchodu členských zemí a rovněž o zlepšení postavení ve světovém obchodě, dosahuje sdružení ASEAN daleko lepších výsledků. Není tedy divu, že se v minulosti i v současnosti Sdružení více soustředí na ekonomické aspekty a cíle, především ve snaze posílení své pozice v regionálním i ve světovém obchodě.

²³ Islámský stát (IS) je radikální sunnitská organizace, dříve známá jako Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL), která v roce 2014 vyhlásila na dobytých územích Iráku a Sýrie samostatný stát, pro jehož členy je typická přísná interpretace islámu a islámského práva šaría. Přívrženci této organizace se nacházejí také v Libyi, Egyptě, Nigérii či Jemenu a v posledních letech mají na svědomí několik útoků po celém světě (Novinky.cz, 2016).

3.1 Vývoj a aspekty spolupráce zemí ASEAN v regionálním obchodě

Vzájemný obchod v asijském regionu obecně zaznamenal od 90. let minulého století velký nárůst, což byl zejména důsledek výrazné liberalizace obchodu v rámci prohlubování regionálních integračních seskupení. Jak uvádí Adamcová v publikaci Němečková a kol. (2011, str. 38): „V současnosti se intra-asijský obchod podílí zhruba 50 % na celkovém zahraničním obchodu asijských zemí. Dle výzkumů MMF navíc v posledních letech v Asii silně posiluje tzv. vertikální specializace²⁴ obchodu, tzn. že mezi regiony světa dosahuje Asie nejvyšší podíl meziproduktů na vnitroasijském obchodu“.

Region jihovýchodní Asie se pak od těchto trendů v celé oblasti Asie nikterak neodlišoval a i zde byly uskutečněny kroky pro posílení ekonomické spolupráce. Prvním takovým, i když nepříliš úspěšným, bylo již v roce 1977 podepsání Preferenční obchodní dohody (PTA) s cílem snížení celních tarifů na určité komodity. Zároveň šlo o snahu navýšit intra-regionální obchod. Avšak k nijak skokovému růstu vzájemného obchodu nedošlo. Navíc se členské země obávaly sílícího vlivu jiných integračních seskupení v čele s EU. Aby nedošlo k omezení jejich exportních příležitostí mimo vlastní region, začaly země ASEAN usilovat o ještě těsnější ekonomické spolupráci (Kekeláková, 2012).

Výsledkem se stala, již dříve zmíněná, Zóna volného obchodu ASEAN-FTA. Dohoda o jejím vzniku byla podepsána v roce 1992 s cílem integrace regionálních ekonomik. Rovněž mělo dojít k odstranění cel a netarifních překážek obchodu. V tomto ohledu se základem stal Společný efektivní celní sazebník (CEPT), který obsahoval harmonogram eliminace těchto překážek obchodu. Jak uvádí Zlý (2006, str. 123): „Původně (1992), bylo schváleno, že k odstranění veškerých překážek dojde v průběhu období 1993-2008, a to ve dvou etapách. První měla být ukončena k 1. lednu 2003 snížením úrovně tarifů (s výjimkou zemědělských tarifů) na maximálně 20 %, druhá pak k 1. 1. 2008, kdy se maximální tarify měly pohybovat v rozmezí 0-5 %“. Následně však tento plán doznal několika změn, když se členské země rozhodly realizaci AFTA urychlit a to k 1. 1. 2003. Navíc do sazebníku CEPT byly zařazeny i zemědělské produkty a naopak z něj vyřazeny některé citlivé²⁵ výrobky (Zlý, 2006).

V 90. letech přijatá Vize ASEAN do roku 2020 pak obsahovala plán pro další rozvoj celého regionu a byla jakousi reakcí na dopady Asijské krize. Zároveň však stanovila směr, jakým se celá organizace v následujících letech měla ubírat- dosáhnout plné ekonomické

²⁴ Vertikální specializace obchodu se vyskytuje v situacích, kdy podniky reagují na klesající trend nákladů mezinárodní směny fragmentací výrobního procesu do více procesních stupňů s cílem využít lokální cenové výhody při procesu zpracování (Dvořáček a Slunčík, 2012).

²⁵ Šlo především o výrobky ze dřeva nebo pro účely automobilového, textilního či elektrotechnického průmyslu.

liberalizace a nadále prohlubovat integraci. Na základě této Vize mělo postupnými kroky vzniknout Ekonomické společenství ASEAN (AEC) jako jeden z 3 hlavních pilířů²⁶ Společenství států ASEAN, jehož vytvoření bylo naplánováno do roku 2020. Jednalo se o významný historický krok, který byl přijat v roce 2003 na základě II. deklarace o shodě členů ASEAN. Tato deklarace rozšířila některé cíle sdružení ASEAN, ale především ještě více potvrdila myšlenku integrace celého regionu (Kekeláková, 2012).

3.1.1 Směrem k Ekonomickému společenství a eliminace tarifních překážek

Pro potřeby této práce má z uvedených 3 pilířů bezpochyby největší význam ten, zabývající se ekonomickou spoluprací v rámci Sdružení. S přispěním Vize ASEAN 2020 mělo být vytvořeno stabilní, prosperující a vysoce konkurenční prostředí s důrazem na volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a investic. Zároveň měl být zaručen spravedlivý ekonomický rozvoj a také snaha o snížení chudoby a sociálních rozdílů. V roce 2007 pak došlo k přijetí Deklarace z Cebu, ve které se vrcholní představitelé Sdružení dohodli na urychlení realizace AEC do konce roku 2015. V témže roce byl v Kuala Lumpur přijat jednotný a ucelený plán pro realizaci Ekonomického společenství AEC, známý jako AEC Blueprint 2015 (The ASEAN Secretariat, 2015a).

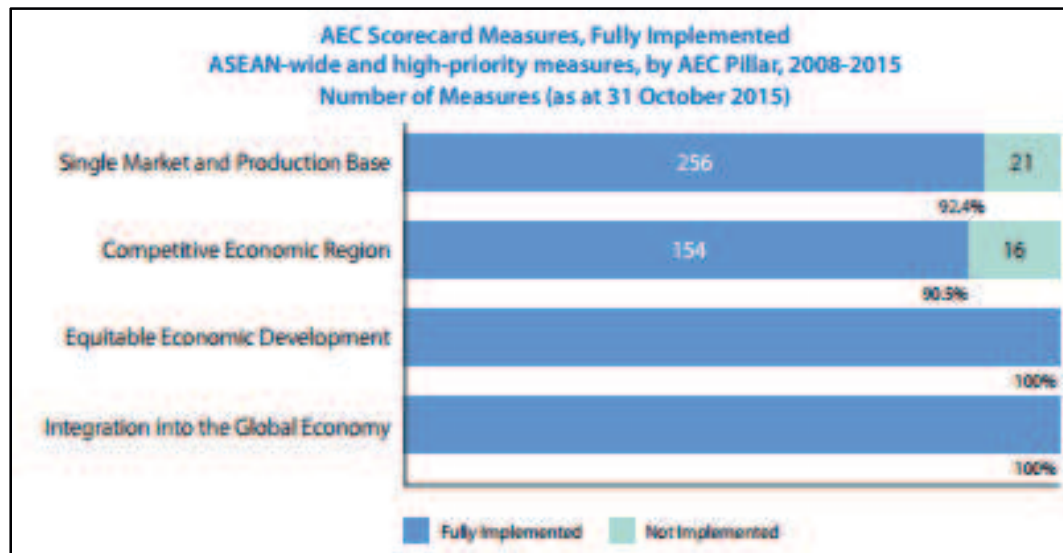
V rámci tohoto dokumentu byly vymezeny 4 hlavní pilíře AEC, které jsou vzájemně propojeny- jednotný trh a výrobní základny; vysoce konkurenční ekonomický region; region spravedlivého ekonomického rozvoje; region plně integrovaný do globální ekonomiky. První pilíř usiluje o vytvoření jednotného trhu a výrobní základny na základě volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a investic. Druhý pomáhá vytvářet regionální prostředí, podporující inovace a příznivé obchodní podmínky. Třetí pilíř usiluje o dosažení udržitelného a vyváženého rozvoje za podpory malých a středních podniků. Poslední pilíř pak předpokládá úplnou integraci sdružení ASEAN do globální ekonomiky na základě soudržného přístupu k vnějším ekonomickým vztahům, včetně zón volného obchodu a komplexních mezinárodních dohod. Zmíněné pilíře obsahují několik dílčích cílů a dalších opatření, která jsou důležité také pro sledování pokroku v jejich realizaci a dokončení AEC, které bylo formálně ustanoveno na konec roku 2015 (The ASEAN Secretariat, 2015a).

Proces sledování pokroku v implementaci jednotlivých opatření započal v roce 2008 a jeho výsledky jsou následně součástí hodnotících zpráv (AEC Scorecard). Poslední vydaná zpráva z října roku 2015 pak udává konkrétní počet doposud implementovaných opatření, kterých je 486 z celkového počtu 611 opatření, což představuje 79,5 %. Z celkových 611

²⁶ Zbýlé dva pilíře představovalo Politicko-bezpečnostní společenství a Socio-kulturní společenství ASEAN.

opatření bylo 506 z nich identifikováno jako vysoce prioritních, jejichž implementaci v jednotlivých pilířích AEC zobrazuje graf 3.1.

Graf 3.1 : Přehled implementace vysoce prioritních opatření AEC k 31. 10. 2015

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015a

Z uvedeného grafu lze rozpoznat, že implementace jednotlivých opatření v třetím a čtvrtém pilíři byla již všemi členskými zeměmi ASEAN dokončena. V prvním a druhém pilíři však nadále zbývá implementovat celkem 37 vysoce prioritních opatření. Již implementovaná opatření pak v prvním pilíři představují 92,4 %, v druhém pilíři 90,5 %..

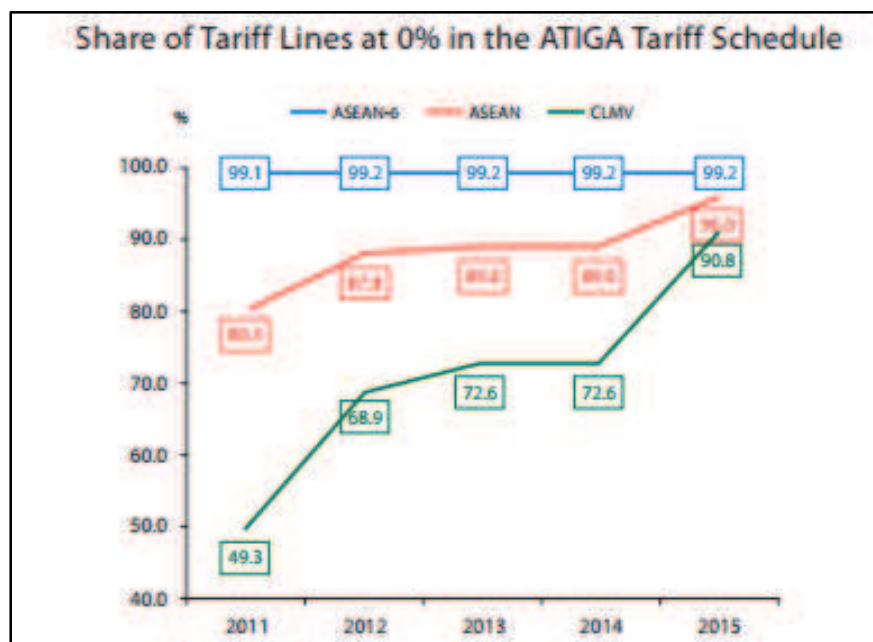
V pilíři 1 má velký význam v oblasti volného pohybu zboží odstranění tarifních překážek obchodu, které bylo upraveno již v roce 1992 sazebníkem CEPT, nicméně v průběhu let docházelo k jeho úpravám. Změny v tarifní eliminaci přinesla zejména ASEAN Dohoda o obchodu se zbožím (ATIGA), která vstoupila v platnost v roce 2010, a následně také některé přijaté protokoly. Přijetím dohody ATIGA došlo ke zjednodušení a sloučení již zavedených ustanovení v rámci sazebníku CEPT. Tato dohoda se týkala kromě odstranění tarifních překážek také pravidel původu, celní liberalizace a rovněž netarifních překážek. Zároveň bylo dosažení volného pohybu zboží uvedeno jako prioritní cíl ve všech zemích Sdružení pro úspěšné vytvoření jednotného trhu (The ASEAN Secretariat, 2015b).

Podle sazebníku CEPT a následné dohody ATIGA, tak bylo stanoveno odstranění dovozních cel mezi členskými zeměmi do roku 2010 pro země ASEAN-6 (Brunej, Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur, Thajsko) a pro země CLMV (Kambodža, Laos, Myanmar, Vietnam) do roku 2015 s možností prodloužení do roku 2018. V oblasti citlivých výrobků bylo

stanoveno odstranění dovozních cel pro země ASEAN-6 do roku 2007 a pro země CLMV do roku 2012. Dále bylo stanoveno snížení cel u zbývajících výrobků na 0 až 5 % do ledna 2010 pro ASEAN-6, do ledna 2013 pro Vietnam, do ledna 2015 pro Laos a Myanmar a do ledna 2017 pro Kambodžu (The ASEAN Secretariat, 2015b; Kekeláková, 2012).

Stanovené cíle se členské země snažily postupně naplňovat a již v roce 2006 představovala průměrná sazba zemí ASEAN v rámci CEPT 1,74 %, přičemž v roce 1993 dosahovala průměrná sazba 12,76 %. Tarifní eliminace následně pokračovala směrem k dosažení hranice 0 % a v roce 2014 dosahovala průměrná sazba zemí ASEAN již 0,54 %. Graf 3.2 pak zobrazuje, jak se vyvíjel podíl dvou skupin zemí při eliminaci celních položek na 0 % od roku 2011 (The ASEAN Secretariat, 2015b).

Graf 3.2 : Podíl celních položek na 0 % dle tarifu ATIGA v období 2011 až 2014

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015b

Podle uvedeného grafu byly v roce 2014 nulové sazby v rámci zemí ASEAN u 96 % celních položek. Pro země ASEAN-6 to bylo 99,2 % a pro země CLMV 90,8 % celních položek. Oproti roku 2011 byl tedy zaznamenán výrazný nárůst v eliminaci tarifních překážek, především u zemí CLMV, když v roce 2011 byly nulové sazby v těchto čtyřech zemích pouze u 49,3 % položek. V této oblasti jde tedy vidět výrazný progres a stanovené cíle v tarifní eliminaci by tedy měly být splněny. Což bude mít velký význam pro implementaci zbylých opatření v 1. pilíři a také pro úplné dokončení AEC.

3.1.2 Současné postavení v regionálním obchodě

Vznik AEC byl formálně uskutečněn na konci roku 2015, o čemž rozhodli zástupci všech zemí ASEAN na společném summitu v listopadu v Kuala Lumpur. Avšak i přes formální vytvoření jednotného ekonomického bloku, nelze v současnosti hovořit o tom, že by celý projekt AEC byl dokončen. Nadále je potřeba vyřešit spoustu otázek v několika sektorech hospodářství. Nicméně v budoucnu by se AEC mohlo stát v asijském regionu silným konkurentem Číny a Indie, a přiblížit se podobně EU (Eurosprávy.cz, 2015).

Pro další rozvoj AEC do budoucna bylo v roce 2015 přijato několik dokumentů. Základním z nich je Blueprint AEC 2025, který představuje obecný směr vývoje AEC pro období 2016 až 2025. Skládá se z pěti vzájemně propojených a posilujících charakteristik, která se týkají podpory vysoce integrovaného a soudržného hospodářství, konkurenceschopného a dynamického Sdružení, zvýšené propojenosti a spolupráce, lepšího začlenění a orientace na lidi a také podpory sdružení ASEAN jako globálně významného celku. Tyto kroky mají být naplněny společně za podpory Vize ASEAN 2025 (Association of Southeast Nations, 2015b).

Úkolem všech členských zemí je pak do budoucna podporovat své ekonomiky, aby nadále rostl význam a ekonomická síla Sdružení. Dnes je ASEAN po Číně a Japonsku třetí největší asijskou ekonomikou podle hodnoty vyprodukovaného HDP, které v roce 2014 činilo 2,6 bilionu dolarů (viz graf 3.3).

Graf 3.3 : Přehled ekonomiky ASEAN a změny v období 2007 až 2014

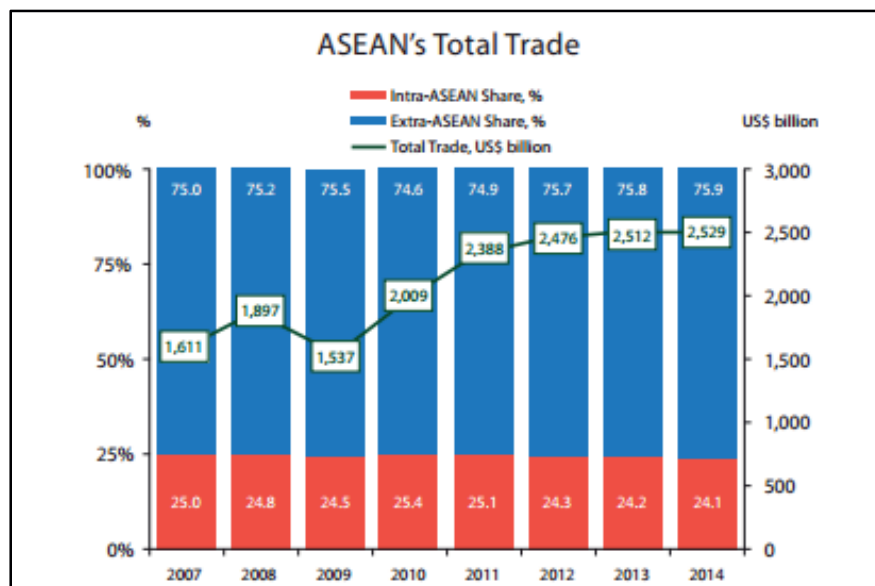

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015c

Graf 3.3 udává, že oproti roku 2007 se hodnota vyprodukovaného HDP zemí ASEAN v roce 2014 téměř zdvojnásobila. Obdobně pozitivní výsledky pak byly zaznamenány i v případě hodnoty HDP na obyvatele, kde oproti roku 2007 došlo k nárůstu o 76 % na hodnotu 4 135 dolarů.

Velký vliv na tyto ekonomické výsledky má vzájemný obchod mezi členskými zeměmi Sdružení, který představuje vůbec největší podíl mezi všemi obchodními partnery a z celkového obchodu zemí ASEAN tvoří 24 %. A to i přesto, že podíl intra-ASEAN obchodu od roku 2007 mírně klesá, jak udává graf 3.4. Celkově však obchod zemí ASEAN roste, zejména od roku 2010, poté co se jednotlivé země vyrovnaly s následky finanční krize z předešlého roku.

Graf 3.4 : Vývoj celkového obchodu sdružení ASEAN v období 2007 až 2014

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015b

24 % podíl intra-ASEAN obchodu však nadále převyšuje podíly jiných obchodních partnerů, jako Číny (14 %), EU (10 %), Japonska (9 %) nebo USA (8 %). Podíly jednotlivých zemí na tvorbě intra-ASEAN obchodu jsou však velmi nerovnoměrně rozloženy. V roce 2014 připadala celá třetina tohoto podílu na silnou ekonomiku Singapuru. Souhrnně pak 6 ekonomicky vyspělejších zemí ASEAN-6 vytvářelo v témže roce podíl 89,6 %. Země CLMV pak pouze 10,4. Pozitivním trendem však je, že podíl zemí CLMV od roku 2007 konstantně roste, což dokazuje i následující tabulka 3.2.

Tabulka 3.2 : Podíly zemí²⁷ ASEAN a skupin zemí na intra-ASEAN obchodu v období 2007 až 2014

ASEAN Member States' Trade Shares (%)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Shares in intra-ASEAN Total Trade								
Brunei Darussalam	0.8	0.8	0.6	0.4	0.5	0.6	0.7	0.6
Cambodia	0.4	0.4	0.6	0.5	0.5	0.9	0.7	1.3
Indonesia	11.5	14.5	13.9	15.7	16.6	15.9	15.6	14.9
Lao PDR	0.2	0.5	0.7	0.5	0.4	0.4	0.6	0.6
Malaysia	20.6	18.1	19.2	18.6	18.1	19.2	19.6	19.6
Myanmar	1.2	1.2	1.4	1.1	1.2	1.2	1.6	1.9
Philippines	5.2	4.6	4.6	5.4	4.0	4.1	3.7	4.2
Singapore	40.0	39.0	37.4	35.5	34.4	34.8	34.0	33.4
Thailand	14.4	14.8	15.7	16.9	18.6	16.5	17.0	16.9
Viet Nam	5.8	6.3	5.9	5.2	5.7	6.4	6.5	6.7
ASEAN	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ASEAN-6	92.4	91.7	91.5	92.7	92.1	91.1	90.6	89.6
CLMV	7.6	8.3	8.5	7.3	7.9	8.9	9.4	10.4

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015b

Z tabulky vyplývá, že v průběhu tohoto období se podíl zemí CLMV na intra-ASEAN obchodu zvýšil o 2,8 procentního bodu, zatímco podíl zemí ASEAN-6 se o tuto hodnotu snížil.

Porovnání intra-ASEAN a extra-ASEAN obchodu v jejich růstu během jednotlivých let stejného období pak zobrazuje následující graf 3.4

Graf 3.4 : Roční růst intra-ASEAN a extra-ASEAN obchodu v období 2007 až 2014

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015b

²⁷ V tabulce 3.2 a dále: Brunei Darussalam=Brunej, Cambodia=Kambodža, Indonesia=Indonésie, Lao PDR=Laos, Malaysia=Malajsie, Philippines=Filipíny, Singapore=Singapur, Thailand=Thajsko, Viet Nam=Vietnam.

Z uvedeného grafu lze vypožorovat, že s výjimkou let 2009 a 2010, v každém roce růst extra-ASEAN obchodu převyšoval růst intra-ASEAN obchodu. V posledních třech letech však jejich přírůstky nejsou tak znatelné jako před krizí v roce 2009 nebo bezprostředně po ní.

Nicméně jak již bylo dříve uvedeno, extra-ASEAN obchod se v roce 2014 podílel na celkovém obchodě zemí ASEAN až 76 %. A jak je uvedeno v grafu 3.4, v posledních pěti letech každoročně dochází k jeho nárůstu. Obdobně jako v případě intra-ASEAN obchodu, jsou i v jeho případě podíly jednotlivých zemí velmi nerovnoměrně rozloženy (viz tabulka 3.3).

Tabulka 3.3 : Podíly zemí ASEAN a skupin zemí na extra-ASEAN obchodu v období 2007 až 2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Shares in extra-ASEAN Total Trade								
Brunei Darussalam	0.5	0.6	0.6	0.6	0.7	0.7	0.6	0.5
Cambodia	0.5	0.5	0.6	0.5	0.5	0.7	0.7	1.1
Indonesia	11.8	13.9	13.9	14.2	15.7	15.3	14.4	13.7
Lao PDR	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1
Malaysia	19.9	17.8	17.9	17.9	17.2	16.4	16.6	16.9
Myanmar	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.6	0.7	0.8
Philippines	7.0	5.9	5.7	5.5	4.9	4.9	5.1	5.4
Singapore	33.2	33.3	32.3	32.1	31.8	30.9	30.3	29.8
Thailand	19.5	19.8	19.6	19.9	19.4	20.2	19.7	18.4
Viet Nam	7.2	7.8	8.9	8.7	9.2	10.1	11.8	13.2
ASEAN	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ASEAN-6	92.0	91.3	90.0	90.2	89.7	88.4	86.6	84.8
CLMV	8.0	8.7	10.0	9.8	10.3	11.6	13.4	15.2

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2015b

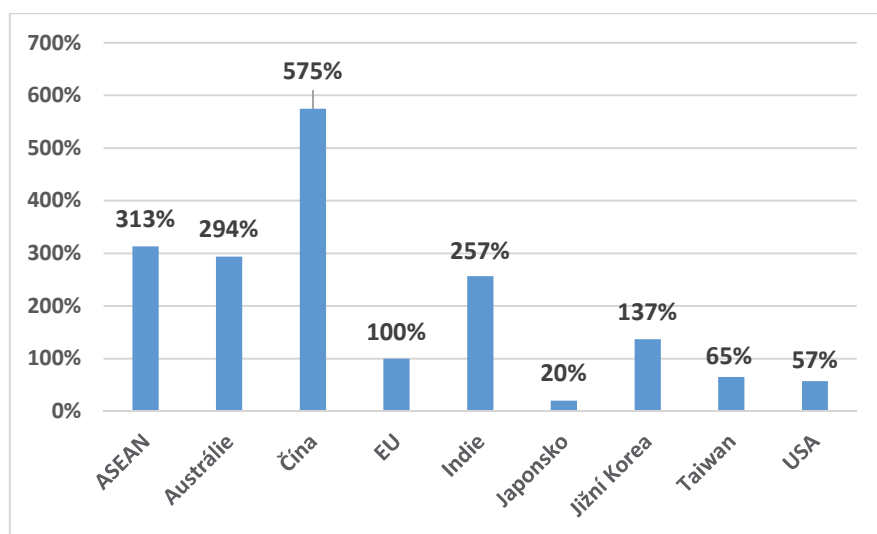
Od roku 2007 se podíl zemí CLMV na extra-ASEAN obchodu zvýšil o 7,2 procentního bodu a v roce 2014 dosahoval 15,2 %. Naopak podíl zemí ASEAN-6 se během těchto osmi let o stejnou hodnotu snížil a v roce 2014 dosahoval 84,8 %. Z toho tedy vyplývá, že země CLMV se v posledních letech více soustředí na vnější ekonomické vztahy s partnery mimo sdružení ASEAN než na obchod se zeměmi v rámci Sdružení.

Obecně se jednotlivé země Sdružení stále více snaží o posílení svých ekonomických vztahů i mimo hranice regionu jihovýchodní Asie a zlepšení svého postavení ve světě. Pod společnou záštitou sdružení ASEAN mají k tomu příhodné podmínky a rovněž potenciál do budoucna stát jedním z dominantních sdružení v celém asijském regionu.

3.2 Vývoj a vybrané aspekty spolupráce zemí ASEAN ve světovém obchodě

Pozice sdružení ASEAN ve světovém obchodě se odvíjí především od jeho ekonomické síly a významu, který v posledních letech nebyvale narůstá. Během své existence se ASEAN rozvinul až v sedmou největší ekonomiku světa podle vyprodukovaného HDP a třetí největší v Asii. Od roku 2001 se ASEAN stal po Číně druhou nejrychleji rostoucí ekonomikou v Asii, jak zobrazuje graf 3.5.

Graf 3.5 : Růst HDP vybraných ekonomik v období 2001 až 2013

Zdroj: Asia Matters for America, 2014, vlastní úprava

Od roku 2001 byl u zemí sdružení ASEAN zaznamenán nárůst v hodnotě 313 % hodnoty jejich vyprodukovaného HDP, což bylo více než v případě Austrálie či Indie. I zde je vidět trend posledního vývoje ve světové ekonomice, kdy rychlost ekonomického růstu především Číny a zemí ASEAN byla daleko vyšší než v případě ekonomicky vyspělých zemí, v čele s USA, Japonskem nebo EU.

3.2.1 Největší obchodní partneři Sdružení v roce 2014

Z pohledu 10 největších obchodních partnerů sdružení ASEAN v roce 2014 zaujímá největší podíl z celkového obchodu, jak již bylo dříve uvedeno, intra-ASEAN obchod. Ten představuje podíl 24,1 %. Druhým největším partnerem Sdružení byla v roce 2014 Čína s podílem 14,5 %. Čína zároveň představovala pro země ASEAN druhý největší exportní i importní trh. Dále následovala EU s podílem 9,8 %, Japonsko 9,1 % a USA 8,4 % (viz tabulka 3.4).

Tabulka 3.4 : Deset největších obchodních partnerů sdružení ASEAN v roce 2014

Trade partner country/region ^{1/}	Value			Share to total ASEAN trade		
	Exports	Imports	Total trade	Exports	Imports	Total trade
ASEAN	329,642.09	278,564.88	608,207.0	25.5	22.5	24.1
China (People's Republic of)	150,406.55	216,119.36	366,525.9	11.6	17.5	14.5
Japan	120,224.15	108,817.69	229,041.8	9.3	8.8	9.1
United states	122,374.70	90,053.87	212,428.6	9.5	7.3	8.4
EU-28	132,483.98	115,823.62	248,307.6	10.3	9.4	9.8
Korea, Republic of	51,624.21	79,814.82	131,439.0	4.0	6.5	5.2
Taiwan	39,472.10	68,841.39	108,313.5	3.1	5.6	4.3
Hong Kong	85,275.45	14,096.87	99,372.3	6.6	1.1	3.9
Australia	45,344.61	25,028.54	70,373.1	3.5	2.0	2.8
India	43,325.81	24,381.97	67,707.8	3.4	2.0	2.7
Total top ten trade partner countries	1,120,173.6	1,021,543.0	2,141,716.6	86.7	82.6	84.7
Others ^{2/}	172,226.1	214,673.2	386,899.3	13.3	17.4	15.3
Total	1,292,399.8	1,236,216.2	2,528,615.9	100.0	100.0	100.0

Zdroj: ASEAN Statistics, 2015b

Souhrnně těchto deset zemí v roce 2014 představovalo 84,7 % celkového obchodu Sdružení. Složení těchto nejvýznamnějších partnerů je pak v souladu s jejich geografickou polohou a blízkostí k zemím ASEAN. Není tedy divu, že poměrně velkou část celkového obchodu představují i země jako Jižní Korea, Taiwan, Hong Kong či Austrálie.

V případě komoditního složení obchodu v roce 2014 představovaly největší podíl tři skupiny výrobků, které souhrnně tvořily podíl téměř 38 % (viz tabulka 3.5).

Tabulka 3.5 : Skupiny komodit s největším podílem obchodu ASEAN v roce 2014

Commodity group ^{1/}	Value			Share to total ASEAN trade		
Description	Exports	Imports	Total trade	Exports	Imports	Total trade
electrical machinery and equipment and parts thereof; sound recorders and reproducers, television image and sound recorders and reproducers, and parts and accessories of such articles	229,105.5	194,862.8	423,968.3	18.5	15.1	16.8
mineral fuels, mineral oils and products of their distillation; bituminous substances; mineral waxes	120,894.6	185,715.8	306,610.4	9.8	14.4	12.1
nuclear reactors, boilers, machinery and mechanical appliances; parts thereof	101,816.2	125,920.2	227,736.4	8.2	9.7	9.0
plastics and articles thereof	28,985.9	32,398.2	61,384.1	2.3	2.5	2.4
vehicles other than railway or tramway rolling-stock, and parts and accessories thereof	27,803.0	26,660.1	54,463.1	2.2	2.1	2.2
optical, photographic, cinematographic, measuring, checking, precision, medical or surgical instruments and apparatus; parts and accessories thereof	27,124.2	23,248.4	50,372.6	2.2	1.8	2.0
organic chemicals	25,328.6	20,278.6	45,607.2	2.0	1.6	1.8
natural or cultured pearls, precious or semi-precious stones, precious metals, metals clad with precious metal, and articles thereof; imitation jewellery; coin	23,911.9	21,170.4	45,082.4	1.9	1.6	1.8
iron and steel	4,484.1	39,066.3	43,550.4	0.4	3.0	1.7
rubber and articles thereof	28,705.0	7,499.0	36,204.0	2.3	0.6	1.4
Top Ten Commodities	618,159.0	676,819.9	1,294,978.9	50.0	52.4	51.2
	618,057.1	615,579.9	1,233,637.0	50.0	47.6	48.8
	1,236,216.2	1,292,399.8	2,528,615.9	100.0	100.0	100.0

Zdroj: ASEAN Statistics, 2015a

Podle uvedené tabulky tvořil v roce 2014 největší podíl 16,8 % obchod s elektrickými stroji, zařízeními a jejich díly, včetně strojů k reprodukci zvuku, televizního záznamu a další jejich části. Podíl 12,1 % představoval obchod s minerálními palivy, oleji a dalšími látkami jako minerální vody a živočišné látky. Třetí největší skupina komodit obsahovala jaderné reaktory,

kotle, stroje a mechanická zařízení s podílem 9 %. Ostatní skupiny výrobků se pak podílely méně než z 3%. Patřily zde například výrobky z plastu, chemikálie, lékařské přístroje, kaučuk, železo a ocel atd. Deset hlavních skupin komodit souhrnně představovalo podíl více než 51 %. V rozložení těchto výrobků mezi export a import nelze nalézt příliš velké rozdíly a obecně platí, že velká část výrobků, které se ze zemí ASEAN vyvážejí, se také ve velkém množství dováží a naopak. Za zmínku stojí snad jen převaha v dovozu minerálních olejů či železa a oceli, ve vývozu převaha první skupiny s elektrickými zařízeními a stroji nebo export kaučuku.

3.2.2 Vnější vztahy zemí ASEAN s vybranými obchodními partnery

ASEAN rozvíjí úzkou spolupráci se zeměmi a organizacemi mimo svůj region v několika oblastech, jako je např. obchod, investice, bezpečnost, rozvoj lidských zdrojů, věda a technologie či vzdělání. Tyto vztahy mají pro organizaci velmi velký význam, především pro to, že rozvíjením vnějších vazeb roste vliv Sdružení ve světě. Specifický význam pak pro celý region jihovýchodní Asie představují vztahy bezpečnostní, kdy se sdružení ASEAN v průběhu svého vývoje přeměnilo v ústředního protagonistu této problematiky.

Obecně se vnější vztahy sdružení ASEAN, které jsou ošetřeny v zakládajících smlouvách, dají rozdělit do dvou úrovní. V té první dochází ke společnému dialogu celkem s deseti²⁸ partnery - Austrálie, Kanada, Čína, EU, Indie, Japonsko, Nový Zéland, Jižní Korea, Rusko a USA. Druhou úroveň pak představuje nadnárodní fórum v těchto podobách - Regionální fórum ASEAN (ARF), ASEAN+3, Východoasijský summit a Asijsko-evropské setkání (ASEM) (European Parliament, 2013).

Regionální fórum existuje od roku 1974, sdružuje dvacet sedm²⁹ členů a usiluje o zabezpečení bezpečnosti a stability v celém regionu. Těmto tématům se věnuje také Východoasijský summit, který představuje fórum šestnáct³⁰ zemí pro dialog o hlavních strategických, politických a ekonomických otázkách, týkajících se regionu východní Asie (European Parliament, 2013).

ASEM je setkání představitelů padesáti jedna³¹ asijských a evropských zemí, s cílem navázání a posilování vzájemných vztahů, založených na rovnosti, úctě a vzájemných výhodách. Setkání se koná každé dva roky, pravidelně od roku 1996. Činnost ASEM upravuje

²⁸ K partnerům tohoto dialogu se řadí také Rozvojový program OSN (UNDP).

²⁹ 10 členských zemí ASEAN a dále Austrálie, Bangladéš, Kanada, Čína, EU, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Severní Korea, Mongolsko, Nový Zéland, Pákistán, Nová Guinea, Rusko, Srí Lanka, Východní Timor a USA.

³⁰ 10 členských zemí ASEAN, Austrálie, Čína, Indie, Japonsko, Nový Zéland a Jižní Korea.

³¹ Země EU a ASEAN, Bangladéš, Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Mongolsko, Pákistán, Austrálie, Nový Zéland, Rusko, Norsko, Švýcarsko + sekretariát ASEAN.

společný rámec a jeho součástí jsou i čtyři neformální fóra nebo Asijsko-evropská nadace (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011).

ASEAN+3 je pravidelné setkání zástupců členských zemí ASEAN a tří asijských zemí – Číny, Japonska a Jižní Koreji. Setkání, která se konají od roku 1997, mají nejčastěji podobu diskuze ohledně finančních aspektů v rámci regionu. Jejich výsledkem jsou nejčastěji různé dohody, přičemž největší význam z nich měla pravděpodobně Iniciativa Chiang Mai³² z roku 2000, později ještě rozšířena Chiang Mai Initiative Multilateralization (CMIM) z roku 2010, jejíž součástí bylo rovněž zřízení Asijského Měnového Fondu (European Parliament, 2013).

Pro spolupráci zemí ASEAN s Austrálií, Novým Zélandem a Indií se rovněž objevuje označení ASEAN+6³³, jako setkání těchto ekonomik pro užší vzájemnou spolupráci a další integraci. Avšak vzájemnou diskuzi těchto zemí již zajišťuje Východoasijský summit.

V této souvislosti je potřeba také zmínit existenci Asijsko-tichomořské hospodářské spolupráce (APEC), která vznikla v roce 1989 jako regionální ekonomické fórum pro využití rostoucí provázanosti asijsko-pacifické oblasti. Také usiluje o větší prosperitu obyvatel, liberalizaci obchodu a investic, udržitelný a inovativní růst a rychlejší hospodářskou integraci. Dnes má toto fórum 21 členů, z toho 7 zemí ASEAN, kteří vytvářejí až polovinu světového HDP (Asia-Pacific Economic Cooperation, 2016).

Pokrok v liberalizaci a hospodářská integrace v rámci APEC však zemím ASEAN nepřinášela tížené výsledky a převládající nespokojenost s tímto stavem vedla k tomu, že se tyto země začaly více orientovat na geograficky bližší partnery za využití výše uvedených forem spolupráce. Nejčastějším z nich se stal jednostranný dialog, v rámci kterého se vytvořily vztahy s pěti největšími obchodními partnery současnosti – Čínou, Japonskem, Koreou, USA a EU.

a) Dialog s Čínou

K prvnímu navázání bližších vzájemných vztahů mezi zeměmi ASEAN a Čínou došlo v průběhu 70. let. Vzniklé diplomatické vztahy v této době se týkaly převážně bezpečnosti v regionu, která byla narušena vietnamskou okupací Kambodži. Filipíny, Malajsie a Thajsko se snažili proti tomuto „narušiteli“ bojovat a pomoc jim v tomto ohledu nabídla právě Čína. Té se následně podařilo navázat vztahy i se Singapurem a Indonésií, avšak pouze v neformální podobě. Pokrok nastal až v 90. letech, kdy se spolupráce rozšířila i do oblastí obchodu, vědy a

³² Iniciativa byla založena na vzájemných swapových dohodách a akumulaci rezerv, čímž mělo dojít k vytvoření vlastních krizových úvěrových linek pro případ finanční krize (ČNB, 2005).

³³ Vyskytuje se rovněž označení ASEAN+8, rozšířené o Rusko a USA.

technologií. Právě obchodní spolupráce byla v dalším vývoji stěžejním bodem (Jurníková, 2011).

Díky nebývalému ekonomickému růstu se Čína postupně rozvinula v hospodářskou velmoc s velkou orientací na export svých výrobků, které ve velké míře směřovaly i na trhy členských zemí ASEAN, což vytvořilo z Číny vážného konkurenta. Země Sdružení tedy začaly usilovat o ještě bližší vztahy s Čínou a chtěly tak využít její ekonomický rozmach a zároveň zjednodušit svůj přístup na obrovský čínský trh. Dialog se tak přesunul především k otázkám rozšíření ekonomických vazeb, snižování bariér či zvýšení investic a následně směrem k vytvoření zóny volného obchodu. V roce 2003 bylo dohodnuto, že k jejímu vytvoření dojde během následujících deseti let, čímž byl odstartován rozsáhlý proces eliminace tarifních i netarifních překážek obchodu, včetně jejího harmonogramu. K podpisu Dohody o volném obchodu (ACFTA) došlo v roce 2004, k její platnosti v praxi pak v roce 2010³⁴ (Jurníková, 2011).

Jak uvádí Fojtíková a kol. (2014, str. 32): „V lednu roku 2010 vstoupila v platnost dohoda o volném obchodu mezi ASEAN a Čínou, čímž vznikla co do počtu obyvatel největší zóna volného obchodu na světě (počet obyvatel 1,9 mld.)“. Podle hodnoty vyprodukovaného HDP je pak ACFTA třetí největší zónou volného obchodu na světě. V roce 2014 byla Čína, bez ohledu na intra-ASEAN obchod, největším obchodním partnerem Sdružení a v porovnání s rokem 1993 došlo k výraznému nárůstu jejich vzájemného obchodu, jak ukazuje tabulka 3.6.

Tabulka 3.6 : Vývoj obchodu s hlavními partnery v období 1993 až 2014 (mld. dolarů)

Země	1993	2000	2005	2011	2014
Intra-ASEAN	82,4	166,8	304,8	598,4	608,2
Čína	8,9	32,3	113,3	280,1	366,5
Japonsko	86,7	116,2	153,8	273,9	229,1
Jižní Korea	13,3	29,6	48,0	124,4	131,4
USA	75,7	122,2	153,9	198,8	212,4
EU	63,2	102,8	140,7	234,6	248,4

Zdroj: The ASEAN Secretariat, 2014a, vlastní úprava

³⁴ Od roku 2010 platí volný obchod zboží, služeb a investic pro země ASEAN-6. Pro Kambodžu, Laos, Myanmar a Vietnam pak od roku 2015 (Hospodářské noviny, 2010).

Na pozitivním vývoji ve vzájemném obchodě se podepsala i od roku 2010 platná dohoda ACFTA, díky které došlo k značné liberalizaci obchodu. Efekt této dohody však mohl být ještě větší, pokud by se oba partneři nedohodli na tom, že každá země může až stovky svých výrobků označit za citlivé a na ty pak může uvalovat dovozní cla až do roku 2020. To se týká především elektronických zařízení, chemických produktů nebo motorových vozidel, tedy komodit, se kterými se v největší míře obchoduje (Hospodářské noviny, 2010).

V posledních letech se Čína a ASEAN velmi snaží také o spolupráci v oblasti finanční. Na konci roku 2015 byl v Nanningu vydán jejich společný měnový index. Ten je vyjádřen fluktuací směnného kurzu mezi měnami zemí ASEAN a čínským jüanem³⁵ a má význam především pro jednodušší peněžní směnu mezi oběma partnery a rovněž usnadní regionální obchod a investice (PRNewswire.com, 2015).

Pokrok nastal i v řešení konfliktu nároků obou partnerů v Jihočínském moři, kde se nachází velké zásoby ropy a Čína si nárokuje jeho obrovskou část. Zájem o tuto strategickou oblast však má také Brunej, Malajsie, Taiwan a Vietnam. Všichni zúčastnění se tak dohodli na urychlení společných rozhovorů o právně závazném kodexu jejich působení v Jihočínském moři s cílem zaručit zde mír a stabilitu (SMESvet.sk, 2015).

Podle uvedené tabulky 3.6 již nebyl v případě ostatních partnerů nárůst vzájemného obchodu tolik výrazný, a např. v případě Japonska došlo v průběhu let k jeho postupnému poklesu.

b) Dialog s Japonskem

Počátek vzájemných vztahů zemí ASEAN a Japonska spadá do roku 1973, kdy se uskutečnily první formální diskuze a v roce 1977 i společná setkání. Již v té době se začalo formovat silné partnerství, jehož snahou bylo přispět k politickému, ekonomickému a sociálnímu vývoji v celém regionu. Postupně se vzájemná spolupráce přeorientovala nejvíce směrem k ekonomické oblasti, ve které představovalo Japonsko dlouhodobě jednoho z nejsilnějších obchodních partnerů a také jednoho z nejvýznamnějších investorů. V 90. letech po vypuknutí asijské finanční krize to bylo právě Japonsko, které se snažilo nejvíce zemím jihovýchodní Asie poskytnout pomoc, čímž zde posílilo významně svůj vliv. A v tomto trendu pokračovalo Japonsko i po skončení krize (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2015).

³⁵ Čínský jüan se postupně stává měnou světového významu, což ještě více podpořil Mezinárodní měnový fond, který rozhodl o tom, že jej zařadí od října roku 2016 do svého koše hlavních světových měn vedle amerického dolaru, eura, japonského jenu a britské libry (Idnes.cz, 2015b).

V roce 2003 došlo k přijetí Akčního plánu pro ASEAN a Japonsko, daleko větší význam však měly následující dva dokumenty - Komplexní dohoda o ekonomickém partnerství (CEP) a Dohoda o přátelství a spolupráci (TAC). Dohoda TAC se stala základem vzájemných vztahů obou partnerů za dodržování zásady rovnosti a nevměšování. V roce 2008 pak byl podepsán Rámec pro CEP ASEAN a Japonska (AJCEP) (Vašová, 2009).

Tato komplexní dohoda o plném ekonomickém partnerství má vytvořit rámec pro společnou spolupráci, postupně usnadnit a liberalizovat obchod se zbožím a zvýšit příliv zahraničních investic. Právě v oblasti přímých zahraničních investic je Japonsko pro země ASEAN jejich druhým největším poskytovatelem a v celém regionu působí několik tisíc japonských firem. Zavedením AJCEP by mělo dojít rovněž k odstranění celních tarifů, a to pro země ASEAN-6 do roku 2018 a pro zbylé čtyři země do roku 2021 (Kekeláková, 2012).

Poslední vývoj v oblasti vzájemného obchodu mezi zeměmi ASEAN a Japonskem dokládá obecný trend vývoje, kdy podíl ekonomicky vyspělých zemí (Japonska, USA) klesá na úkor Číny nebo Indie. Podle statistik představoval ještě v roce 2000 podíl Japonska na celkovém obchodě sdružení ASEAN 15,3 %, v roce 2013 pak již pouze 9,1 % (ASEAN Community in Figures, Special Edition, 2014).

c) Dialog s Jižní Koreou

Vzájemný obchod sdružení ASEAN s Jižní Koreou má od roku 1993 vzestupnou tendenci, což dokazuje tabulka 3.6. V roce 2000 představovaly obchodní styky s Jižní Koreou podíl 3,9 % z celkového obchodu Sdružení a do roku 2013 se navíc tento podíl o 1,5 procentního bodu navýšil na 5,4 % (The ASEAN Secretariat, 2014a).

Základem obchodních vztahů těchto partnerů je bezesporu Rámcová dohoda o komplexní hospodářské spolupráci, podepsána v roce 2005. Jejím hlavním cílem bylo zřízení Zóny volného obchodu se zbožím ASEAN-Korea (AKFTA) a tím posílit a zlepšit hospodářskou, obchodní a investiční spolupráci. AKFTA vstoupila v platnost v roce 2007 a zahrnuje postupnou eliminace celních sazeb. Ty měly být pro země ASEAN-6 odstraněny již do roku 2012, pro zbývající země je konečným obdobím rok 2020. V roce 2009 pak vstoupila v platnost také Dohoda o volném obchodu se službami a v téže roce i Dohoda o volném obchodu s investicemi (Ministry of Foreign Affairs Republic of Korea, 2013; Siles-Brügge, 2014).

d) Dialog s USA

Spojené státy americké byly v roce 2014 pro sdružení ASEAN pátý nejvýznamnější obchodní partner s podílem 8,4 % na celkovém obchodě. Ještě v roce 2000 však jejich podíl

dosahoval 16,1 %, což dokazuje ztrácející vliv této světové mocnosti v regionu jihovýchodní Asie.

USA poprvé navázaly vztahy se zeměmi ASEAN prostřednictvím dialogu v roce 1977. Poté úspěšně do této oblasti expandovaly prostřednictvím svých ekonomických programů, zaměřených na obchod, investice či přenos technologií. Těsnější vztahy se Spojeným státům podařilo navázat zejména se Singapurem, Malajsií, Filipíny nebo Thajskem. Společné vztahy pak nicméně s příchodem finanční krize v roce 1997 mírně ochladly a intenzita nových ekonomických vazeb začala uvat, především díky rozmachu čínské ekonomiky. Příliv amerických investic však nadále pokračoval, avšak ne již v tak velké míře. Základem obchodních vztahů obou partnerů se stala Rámcová obchodní a investiční dohoda ASEAN-USA (TIFA) z roku 2006 (Council on Foreign Relations, 2012).

Vývoj v posledních letech naznačuje, že se USA za vlády prezidenta Obamy začaly více soustředit na oblast politické a bezpečnostní diskuze, s cílem udržení míru a stability nebo také v boji proti terorismu. Důkazem může být i to, že se USA staly první nečlenskou zemí ASEAN, která zde jmenovala svého velvyslance (United States Mission to ASEAN, 2014).

A také další kroky USA se v posledních letech ubírají více směrem k neekonomickým záležitostem, jako je např. americká angažovanost ve sporu o zásoby ropy v Jihočínském moři. Spojené státy, jako tichomořská námořní velmoc, mají také ambice se v této problematice angažovat. A přesto, že se již v minulosti uskutečnilo několik schůzek zástupců obou zemí, především Čína jakoukoli diskuzi či spoluúčast třetí strany razantně odmítá (Aktuálně.cz, 2011).

Čína, Japonsko, Jižní Korea a USA představují pro sdružení ASEAN nejvýznamnější obchodní partnery. Pátým členem této společnosti je pak Evropská unie, jejíž obchodní vazby a vzájemné vztahy se zeměmi ASEAN budou charakterizovány v následující kapitole.

4 Zhodnocení obchodní spolupráce integračního seskupení ASEAN a EU v období let 2004-2014

Sdružení ASEAN a EU představují dlouhodobě navzájem významné partnery se silnými vazbami mezi sebou. Základem těchto vazeb se stala přítomnost evropských kolonizátorů v regionu jihovýchodní Asie, čímž byly vytvořeny předpoklady pro užší spolupráci v budoucích letech. Poté co se jednotlivé země v regionu staly zcela nezávislými, začaly se tyto předpoklady skutečně postupně naplňovat a především asijská strana tohoto vztahu se snažila obchodní vazby z koloniálního období³⁶ znovu oživit. Dnes jsou obě sdružení jedny z nejpokročilejších iniciativ regionální integrace na světě, sdílející podobné cíle svého rozvoje za podpory míru, prosperity a demokracie. Původní zejména obchodní spolupráce se v průběhu let rozrostla i do oblasti politické či bezpečnostní, a dnes jsou společnými tématy obou partnerů také věda a výzkum, podpora investic, ochrana životního prostředí nebo boj proti změně klimatu.

4.1 Počátky vzájemných vztahů

K formování prvních vztahů obou partnerů došlo na začátku 70. let 20. století. V té době se jednotlivé země v rámci sdružení ASEAN snažily se svými evropskými protějšky navázat obchodní vazby a pomoci tak svým nepříliš vyspělým ekonomikám, zároveň však také usilovat o rozvojovou pomoc EU. To jim bylo umožněno poté, co v roce 1971 tehdejší Evropské hospodářské společenství (EHS) zavedlo Všeobecný systém preferencí (GSP), který dodnes³⁷ slouží a rozvojovým zemím zaručuje preferenční přístup vybraných produktů na trh EU (Fojtíková a kol., 2014).

Následně se členské země ASEAN snažily zlepšit své postavení v tomto systému preferencí prostřednictvím Speciálního koordinačního výboru pro řízení vztahů s EHS, který byl ustanoven v roce 1972. V roce 1978 se pak uskutečnilo první ministerské setkání ASEAN-EHS, na které v roce 1980 navázalo setkání druhé. To se stalo milníkem vzájemných vazeb, protože došlo k podepsání Dohody o spolupráci mezi EHS a Filipínami, Indonésií, Malajsií, Singapurem a Thajskem. Součástí této přelomové dohody bylo ujednání tří hlavních oblastí vzájemné spolupráce, a to obchodní, hospodářské a rozvojové (Mynářová, 2011).

³⁶ Všechny zakládající země sdružení ASEAN, s výjimkou Thajska, byly v minulosti evropskými koloniemi.

³⁷ Dnes GSP zahrnuje 3 druhy plánů pro rozvojové země – GSP+, všeobecný plán a EBA. GSP+ je speciální plán poskytující dodatečné výhody za splnění určitých předpokladů a v současnosti jej využívá 13 zemí. Všeobecný plán je dnes platný pro 90 zemí, které mohou dovážet své výrobky do EU s preferenčním clem. EBA je zvláštní režim „Vše kromě zbraní“, který poskytuje plný bezcelní přístup pro všechny produkty s výjimkou zbraní a střeliva. V rámci EBA existuje celkem 49 zemí (Fojtíková a kol., 2014; European Commission, 2016a).

Tato dohoda se stala základem vzájemných vztahů zemí ASEAN a EU, a postupně byla doplňována a rozšiřována v důsledku rozrůstání celého Sdružení o další členy – Brunej, Vietnam, Laos a Kambodžu. Jedinou členskou zemí ASEAN, která není pod tuto smlouvu zahrnuta, je tak Myanmar, který se ke Sdružení připojil v roce 1997.

Pro toto období 90. let je charakteristické ochladnutí vzájemných vztahů. Důvodem se stal počátek uplatňování tzv. lidskoprávní doložky ze strany EU při uzavírání mezinárodních dohod s třetími zeměmi, kdy tato doložka podmiňovala realizaci dané smlouvy dodržováním lidských práv. V problematice lidských práv byly země ASEAN ze strany EU často kritizovány, konkrétně Laos, Kambodža, Vietnam a právě Myanmar. Vietnam však s uplatněním této doložky souhlasil a stejný krok nakonec uskutečnily i Laos a Kambodža. Pouze tedy v případě Myanmaru nebyla doposud působnost dohody na tuto zemi rozšířena. Celá problematika přístupu k myanmskému režimu ze strany Unie je považována za prozatím největší úskalí vzájemných vztahů EU a sdružení ASEAN (Euroskop.cz, 2016).

4.1.1 Situace v Myanmaru a její vliv na vztahy EU-ASEAN

Svazová republika Myanmar, do roku 1989 známá také jako Barma či Barmský svaz, byla po 2. světové válce zemí, která se dlouhodobě vyznačovala neutrální zahraniční politikou a snahou o přátelské vztahy se svými blízkými sousedy. Což se ji dařilo i po vojenském převratu v roce 1962, čímž se tato země ještě více izolovala od okolního světa. Zároveň se však nadále snažila rozvíjet blízké vztahy s ostatními zeměmi v regionu, jako např. se Singapurem, Malajsií nebo Thajskem. V roce 1973 bylo zemi nabídnuto členství ve sdružení ASEAN, o které však tehdejší Barma neměla ještě zájem (Slavíková, 2013).

To se změnilo až v 90. letech, avšak již za zcela odlišných podmínek, kdy se Myanmar ocitl v mezinárodní izolaci. Jak uvádí Slavíková (2013, str. 13): „Mezinárodní zájem o dění v zemi získal na intenzitě po krvavém potlačení studenty iniciovaných protivládních protestů a vojenském převratu v roce 1988, intervenování do domácího vězení jedné z vůdčích osobností opoziční Národní ligy pro demokracii Aun Schan Su Ťij³⁸ o rok později a neuznáním výsledků svobodných voleb do Lidového shromáždění v roce 1990 vládnoucí vojenskou juntou“. Tyto události znamenaly zastavení přísunu zahraniční pomoci do země a byly zcela odsouzeny EU i dalšími zeměmi. Členské země EU následně společně uvalily na vojenský režim sankce a

³⁸ Aun Schn Su Ťij je opoziční politička a generální tajemnice strany Národní liga pro demokracii. V roce 1990 získala Sacharovu cenu za svobodu myšlení a o rok později Nobelovu cenu za mír na návrh českého prezidenta Václava Havla.

embarga, a rovněž zrušily preferenční tarify pro dovoz myanmského zboží. Obdobné kroky podnikly také USA, jediným podporovatelem vojenské junty se stala Čína. O to překvapivější bylo, když se zanedlouho Myanmar stal právoplatným členem sdružení ASEAN. Tím se vyhroutily vztahy sdružení ASEAN a zemí EU, které odmítaly účast zástupců této země ve vzájemném dialogu, a naopak zástupci Sdružení odmítali připustit diskriminační jednání vůči jednomu ze svých členů. Výsledkem se stalo přerušení společných jednání v období let 1997 až 2000 na úrovni setkání ASEM (Slavíková, 2013).

Pokrok a obnovení dialogu nastal až po roce 2000, kdy bylo stanoveno, že problematický přístup k Myanmaru nebude ovlivňovat celkové vztahy se sdružením ASEAN. Thajský návrh, podle kterého nemělo členství v ASEAN automaticky znamenat členství v ASEM pak zajistil, že v následujících letech se dialog mezi oběma partnery nebude týkat problematiky lidských práv. I tak nadále přetrvávala určitá kontroverze, když EU a jiné západní země podporovaly izolaci myanmského režimu, zatímco členské země ASEAN tuto izolaci odmítaly (Euroskop.cz, 2016).

Dalším vzájemný konflikt se poté objevil před blížícím se předsednictvím Myanmaru v rámci sdružení ASEAN, které bylo naplánováno na druhou polovinu roku 2006. Pro zemi by taková „funkce“ znamenala příležitost hostit na svém území několik ministerských setkání a schůzek za přítomnosti představitelů těch nejvýznamnějších západních zemí. Pokud by tyto státy účast na jednotlivých schůzkách v zemi, jejíž vojenskou vládu neuznávaly, odmítly, obraz a postavení celého Sdružení ve světě by mohl být narušen. V případě účasti by se naopak mohlo zdát, že západní země nedemokratický režim tolerují. Vše nakonec vyvrcholilo tím, že Myanmar byl donucen se svého předsednictví v roce 2006 vzdát (Slavíková, 2013).

Poslední vývoj pak naznačuje jisté úlevy od této izolace i postupné odstraňování sankcí ze strany EU, což je důsledek započatých demokratických procesů v posledních letech. V roce 2010 byla propuštěna po patnácti letech domácího vězení opoziční politička Su Ťij a o rok později došlo k ukončení vojenské vlády v zemi a přechodu k vládě civilní. Byl rovněž nastartován proces demokratických reforem, který je však zpomalován nadále platnou ústavou z roku 2008³⁹. V březnu letošního roku dokonce myanmský parlament zvolil prezidentem Tchin Ťjoa, který je tak od roku 1960 první hlavou státu, která není spojena s armádou. Tchin Ťjo je blízký spolupracovník Su Ťij, jejíž strana na konci března podala návrh na vytvoření tzv.

³⁹ Tato ústava zaručuje nadále armádě čtvrtinu všech křesel v parlamentu a také právo veta nad ústavními změnami. Pod kontrolou armády zůstala rovněž významná ministerstva (obrana, vnitro). Politice Su Ťij rovněž brání v účasti na prezidentských volbách, protože neumožňuje kandidovat osobám, jejichž manželé nebo děti mají cizí státní občanství, které vlastnily její děti i manžel (Idnes.cz, 2014).

státního poradce, kterým by se měla stát právě tato žena. V praxi to znamená, že by Su Ťij zastávala funkci, která je velmi podobná premiérce a nepřímo by tak zemi vládla (Idnes.cz, 2014; Idnes.cz, 2016).

Zmíněné demokratické pokroky vedly až k tomu, že EU v roce 2013 definitivně zrušila veškeré sankce, s výjimkou zbrojního embarga. Od roku 2011 rozšířila i podporu demokratických institucí, investičních příležitostí a také rozvojovou pomoc. Od 1. ledna 2014 se Myanmar řadí do všeobecného systému GSP a rovněž je součástí režimu EBA. Plynoucí rozvojová pomoc je tak zde velmi intenzivní a putuje do oblasti zdravotnictví, vzdělávání či zemědělství. Mimo to byl pro podporu reformních procesů sestaven strategický tým EU-Myanmar Task Force a v říjnu roku 2015 se uskutečnil první politický dialog o lidských právech, který vzešel z dohody ministrů EU a sdružení ASEAN ze společného setkání v Bruselu o rok dříve. Na tomto setkání byla formálně potvrzena snaha k podpoře a dodržování lidských práv a také právního státu prostřednictvím výměny informací, osvědčených postupů, dialogů či školení (Institute of International Relations Prague, 2015; European Union External Action, 2015).

Navíc v roce 2014 byla zahájena jednání s cílem podepsání Dohody o ochraně investic. Investice představují pro myanmskou ekonomiku stěžejní bod, jejichž centrem je město Rangún, ze kterého za podpory japonských a korejských investic vzniká moderní město. Země také nabízí značné zásoby ropy a zemního plynu, a disponuje mladou pracovní silou. Tyto aspekty vyvolávají zájem čínských, amerických a evropských investorů, jejichž zájem za vlády vojenské junty výrazně opadl (Institute of International Relations Prague, 2015).

Vše tedy nasvědčuje tomu, že se země dostává postupně z vojenského teroru a směřuje ke svobodné zemi. Nicméně ve skutečnosti jde o velmi náročný proces, jehož realizace není prozatím tak intenzivní, jak se očekávalo. I přes uvolnění mezinárodní izolace a omezení armádního vlivu se v zemi nadále objevují různé incidenty a události, které rozhodně neodpovídají podobě demokratického státu. Nadále dochází k válečným zločinům armády, projevům rasismu, násilí a etnických čistek proti muslimům, pokračuje válka armády s povstaleckou organizací v Kačjinském státě, zatýkaní odpůrců vojenského režimu, vyhošťování humanitárních pracovníků nebo přetrvávají nedůstojné životní podmínky skupiny Rohingů⁴⁰ v táborech vysídlených osob. To vše probíhá v tichosti před vyspělým světem, jehož

⁴⁰ Rohingové jsou muslimskými původními obyvateli tohoto regionu, kteří se usídlili na severu země. Jsou považováni za nelegální přistěhovalce, ale ve skutečnosti jim od roku 1982 vláda znemožnila stát se legálními občany (Literární noviny, 2015).

zástupci celou situaci nejčastěji komentují jako „velmi složitou a citlivou“ (Literární noviny, 2015).

4.1.2 Dohody o partnerství a spolupráci jako základ bližších vztahů

Problematika Myanmaru a jeho lidskoprávních vztahů se tedy negativně promítla do vzájemných vazeb mezi EU a sdružením ASEAN, což vyvrcholilo až přerušením vzájemných setkání v období let 1997 až 2000. A jak již bylo dříve uvedeno, vzájemný dialog se opět obnovil po roce 2000. Společným tématem se následně stal boj proti terorismu a jeho prevence, jako důsledek teroristických útoků z 11. září 2001 v USA.

V následujícím období se pozornost přesunula zpět k posílení celkových vztahů mezi EU a zeměmi Sdružení. V roce 2004 došlo k zahájení vyjednávání s jednotlivými zeměmi Dohod o partnerství a spolupráci (PCA), které tak měly v budoucnu nahradit stěžejní dohody vzájemných vztahů z roku 1980. Dohody PCA představují zastřešující rámec pro vzájemnou spolupráci. Dohody jsou dalekosáhlejší a zahrnují celou škálu oblastí společného zájmu, než tomu bylo u dohod z roku 1980. Zahrnují témata jako je vzdělávání, kultura, bezpečnost, životní prostředí, justice nebo věda a výzkum (Euroskop.cz, 2016).

EU se podařila do současnosti uzavřít dohody PCA se čtyřmi zeměmi sdružení ASEAN, s dalšími členy Sdružení jednání probíhají. Postupně došlo k podpisu dohody s Indonésií, Filipínami, Thajskem, Vietnamem a nejnověji také s Malajsií, se kterou byla jednání uzavřena v dubnu roku 2016. Federica Mogherini, vysoká představitelka EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, v reakci na tuto událost uvedla: „Dnešní podepsání dohody je konkrétní krok, který bude dále prosazovat naše dvoustranné vztahy. Dohoda posílí náš politický dialog s Malajsií v řadě otázek, jako je boj proti terorismu nebo prosazování lidských práv a mezinárodního práva“ (European Union External Action, 2016).

Dohody PCA tedy představují instrument pro řízení celkových vztahů mezi EU a členskými zeměmi ASEAN. Mimo to představují také základ pro následné podepsání Dohod o volném obchodu (FTA) s jednotlivými zeměmi, které budou jádrem pro vytvoření Zóny volného obchodu EU-ASEAN a zároveň podpoří spolupráci v oblasti obchodu, která je pro oba partnery stěžejním bodem jejich vzájemných vztahů.

4.2 Obchodní spolupráce EU-ASEAN

Snahy EU o užší obchodní spolupráci se zeměmi ASEAN se začaly formulovat v 80. letech, kdy byla podepsána již dříve zmíněné Dohody o spolupráci mezi EHS a Filipínami,

Indonésií, Malajsií, Singapurem a Thajskem. Jejich součástí bylo ujednání spolupráce i v obchodní oblasti. Další snahy EU se následně odvíjely podle vývoje vzájemných vztahů obecně, postupně však čím více rostla ekonomická síla a postavení zemí ASEAN ve světové ekonomice, tím intenzivněji EU usilovala o posílení vzájemného obchodu. Země ASEAN se však v 90. letech nejprve více upínaly k obchodním vazbám v rámci spolupráce APEC, později pak sílila spolupráce s Čínou, Jižní Koreou a Japonskem v rámci ASEAN+3.

Tato sílící konkurence přiměla EU jednat. Základním faktorem se stalo uvědomění, že celý region jihovýchodní Asie již není pouhým příjemcem rozvojové pomoci, ale vzkvétajícím ekonomickým blokem, který se v budoucnu může stát rovnocenným obchodním partnerem. Na tento postoj následně navázaly konkrétní kroky. V roce 1996 se uskutečnilo první setkání ASEM, které stanovilo cíl vybudovat silný a nediskriminační obchodní systém. Rovněž vzniklo jako reakce na účast zemí ASEAN v rámci APEC, čímž EU deklarovala svůj ekonomický zájem o tento region (Siles-Brügge, 2014).

4.2.1 Směrem k zóně volného obchodu

Evropští představitelé se myšlenkou vytvoření Zóny volného obchodu EU-ASEAN (EU-ASEAN FTA) začali zabývat po roce 2002, tedy v době, kdy ze vzájemných rozhovorů již odpadla problematika Myanmaru. V této souvislosti je nutné dodat, že zatímco EU zónu volného obchodu teprve zvažovala, ostatní obchodní partneři Sdružení již uzavírali konkrétní dohody s jednotlivými zeměmi nebo dokonce v rámci celého sdružení⁴¹. Členské země ASEAN se pak smluvně vázaly i s dalšími obchodními partnery, jakými byla Austrálie nebo Nový Zéland. Tento trend však nebyl ve světě nijak ojedinělý. Naopak v tomto období docházelo ke značnému nárůstu obchodních dohod a k celkové liberalizaci obchodu⁴² (Mynářová, 2011).

V roce 2001 došlo k významnému kroku, když byl ASEAN evropskými představiteli identifikován jako klíčový hospodářský a politický partner, a to prostřednictvím sdělení Komise Evropa a Asie: Strategický rámec pro posílené partnerství. V roce 2003 pak vznikl plán na ještě užší obchodní vazby, a to prostřednictvím Transregionální obchodní iniciativy (TREATI) v rámci Nového partnerství s jižní Asií. Tato iniciativa stanovila rámec pro dialog a spolupráci v oblasti regulace a prohlubování obchodních vztahů. Důležitým bodem bylo také sdělení

⁴¹ Např. Čína podepsala dohodu o volném obchodu již v roce 2003, Japonsko ve stejné době mělo podepsáno dílčí dohody s jednotlivými zeměmi a později podepsalo rámcovou dohodu, stejně jako Korea v roce 2005 a USA v roce 2006.

⁴² Tento fakt dokládá i dříve uvedená tabulka 2.1.

Komise, že budoucí dohoda o volném obchodu bude možná pouze v případě úspěšného ukončení jednání o Rozvojové agendě z Dohá na půdě WTO (Mynářová, 2011).

V rámci agendy z Dohá jsou projednávány otázky liberalizace zemědělského obchodu, ochrana duševního vlastnictví, přístup na trh nezemědělských výrobků nebo obchod se službami. Všechny tyto důležité body, na kterých mají velký zájem rozvojové země, měly být do konce roku 2005 vyřešeny a celé kolo vyjednávání uzavřeno. Ovšem rozdílné zájmy vyspělých a rozvojových zemí, především v otázce zemědělských subvencí způsobily, že Rozvojové kolo z Dohá nebylo doposud uzavřeno. To přimělo EU změnit svůj postoj v otázce podmíněnosti uzavření tohoto kola pro rozvoj svých ekonomických dohod, jak bylo uvedeno v iniciativě TREATI (Fojtíková, 2014).

V nové obchodní strategii EU z roku 2006 Globální Evropa: Konkurenceschopnost na světovém trhu pak byly představeny dohody o volném obchodu jako nástroj pro zvýšení evropské konkurenceschopnosti a dále bylo uvedeno, že: „Klíčovými ekonomickými kritérii pro nové partnery FTA by měl být tržní potenciál (ekonomická velikost a růst) a míra ochrany vůči vývozním zájmům EU (celní a necelní překážky)“. Prioritně byli stanoveni tito partneři⁴³ – ASEAN, Jižní Korea a MERCOSUR⁴⁴, kteří oplývají velkým tržním potenciálem a vysokou mírou ochrany, a také aktivně uzavírají FTA s konkurenty EU (Komise Evropských Společenství, 2006).

V roce 2007 byla tedy oficiálně zahájena jednání k založení zóny volného obchodu mezi EU a sdružením ASEAN. Jednání probíhala prostřednictvím Společného výboru, kterého se účastnily zástupci obou partnerů, a jejich společným cílem bylo vyjednat celou dohodu do roku 2009. Ambiciózní plán však nevykazoval výraznější posuny a shodu v některých sporných oblastech. Unie se snažila vyjednat dohodu zcela komplexní (viz příloha č. 5), která by stejným způsobem upravovala obchod se zbožím, službami, investicemi i otázku hospodářské soutěže. Důležitým bodem vznikající dohody bylo zařazení tzv. singapurských otázek⁴⁵ ze strany EU do rozhovorů o FTA v rámci nové Strategie EU, jako důsledek neprosazení těchto otázek v rámci Rozvojové agendy z Dohá. A obdobně jako při jednáních na půdě WTO i v případě EU-ASEAN FTA projevil členské země Sdružení neochotu liberalizovat vůči EU obchod se

⁴³ Strategie uvádí mimo tyto tři hlavní partnery také Indii, Rusko a Radu pro spolupráci zemí v oblasti Perského zálivu (GCC) (Komise Evropských Společenství, 2006).

⁴⁴ Společný trh Jihu je sdružení volného obchodu, založené v roce 1991 z iniciativy Argentiny, Brazílie, Paraguaye a Uruguaye. Dnes jsou jeho členy i Venezuela a Bolívie (Fojtíková, 2014).

⁴⁵ Singapurské otázky představují hlavní témata, která jsou projednávána na půdě WTO od roku 1996 a zahrnují 4 témata - transparentnost při zadávání veřejných zakázek, usnadňování obchodu, obchod a investice a obchod a hospodářská soutěž. Především rozvojové země pak neměly zájem na tom, aby jednání v těchto oblastech byla zahájena z důvodů vysokých nákladů při zavádění opatření v těchto oblastech a zásahu do konkurenceschopnosti podniků v jednotlivých zemích (Fojtíková, 2014).

službami i investicemi, podobně to bylo i v případě regulace hospodářské soutěže. Výsledkem všeho se tak stalo v březnu roku 2009 úplné zastavení vyjednávání (Mynářová, 2011).

Nicméně od myšlenky FTA nebylo po tomto dílčím neúspěchu evropskými představiteli opuštěno, pouze se změnil charakter vyjednávání a ještě v prosinci roku 2009 byla znovu jednání zahájena s tím, že budou probíhat individuálně s jednotlivými členy ASEAN. To potvrdila i nová Strategie EU z roku 2010 Obchod, růst a celosvětové záležitosti, která stanovuje, že nejvyšší prioritou je dokončit Rozvojovou agendu z Dohá, stejně jako probíhající jednání o dohodách o volném obchodu. „Měli bychom náležitě využít rychle rostoucího regionálního obchodu ve východní Asii a sledovat naše tamní strategické hospodářské zájmy, mimo jiné rychlým přistoupením k rostoucí síti oblastí volného obchodu v tomto regionu. Budeme se tedy snažit expandovat a uzavírat dvoustranné dohody se zeměmi ASEAN, počínaje Malajsií a Vietnamem, a prohlubovat naše obchodní a investiční vztahy s Dálným východem“ (Evropská Komise, 2010).

4.2.2 Aktuální pohled na Dohodu o volném obchodu a její souvislosti

Od roku 2010 začala ihned intenzivní jednání se Singapurem, který se nakonec v říjnu roku 2014 stal první zemí sdružení ASEAN, se kterou se EU podařilo uzavřít dohodu o volném obchodu, a to včetně přidané kapitoly o regulaci investic. V roce 2012 byla také zahájena jednání s Vietnamem, která se podařilo formálně v prosinci roku 2015 uzavřít. V roce 2010 začalo vyjednávání také s Malajsií, v roce 2013 s Thajskem a v roce 2015 s Filipínami. Jednání s dalšími zeměmi sdružení ASEAN prozatím nejsou na pořadu dne s ohledem na jejich ekonomickou, vnitrostátní či sociální situaci (European Commission, 2016b).

Poslední vývoj v Thajsku pak vnáší do této problematiky několik otazníků. V zemi v dubnu roku 2014 proběhl vojenský převrat po sedmi měsíční politické krizi a velkých protivládních demonstracích, které často přerostly i v násilí. Lidé protestovali proti vlivu již deset let svrženého premiéra Šinavatra na thajskou vládu a jejich úsilí nepolevilo ani poté, co ústavní soud shledal vinnou jeho sestru a premiérku Jinglak Šinavatrovou ze zneužití moci. Následně armáda ukončila demonstrace, rozpustila senát, zavedla cenzuru médií a zadržela několik lidí spojených s vládou. Vůdce tohoto převratu a šéf thajské armády Čan-Oča se zároveň dočkal slavnostní ceremonie a thajským monarchou byl schválen za hlavního představitele vojenské vlády, aby v zemi obnovil mír a pořádek. V reakci na tyto události EU přerušila snahy ve vyjednávání dohody o volném obchodu, jejíž další budoucnost je tak velmi nejistá (Česká televize, 2014).

Ani další vývoj v jihoasijské zemi nepřinesl EU nadějně vyhlídky. Zmíněné incidenty sice byly většinou západních zemí odsouzeny, včetně jejich tradičního spojence USA. Avšak této částečné izolace se jako první snaží využít Rusko, jehož zástupci se zde v dubnu loňského roku dohodli na zdvojnásobení vzájemného obchodu v následujících dvou letech. Ten by měl zahrnovat především dovoz thajských potravin, které v Rusku chybí z důvodu zákazu jejich dovozu z EU a USA. Výměnou by do Thajska měla putovat vojenská letadla, zbraně a další vybavení, čímž může být v budoucnu vliv EU ještě více omezen (E15.cz, 2015).

Nicméně s výjimkou Thajska se negociační procesy EU se zeměmi ASEAN dají označit jako velmi kladné. Příslibem je především nedávné uzavření dohody PCA s Malajsií, která představuje primární krok pro podepsání FTA. Dohody FTA na bilaterální bázi tedy prozatím platí pouze pro Singapur a Vietnam. A jejich dojednání s dalšími partnery je pro EU prioritou. V loňském roce však evropská komisařka pro obchod Cecilia Malmström uvedla, že dojde ke zhodnocení celého negociačního procesu a zároveň potvrdila, že se „Evropská unie zavázala dosáhnout dohody o volném obchodu na bázi regionu s regionem“ (Euractiv, 2015).

V květnu roku 2015 přijala Evropská komise návrh na další rozšíření svého partnerství se sdružením ASEAN. Tím se stal dokument s názvem EU a ASEAN: Partnerství se strategickým zájmem, který ještě více vyzdvihl důležitost sdružení ASEAN pro EU a její zahraniční obchodní politiku. Význam tohoto dokumentu potvrdila také Vysoká představitelka pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Federica Mogherini: „Partnerství mezi EU a ASEAN má zásadní význam a my jsme odhodláni na něm stavět a posílit tak naši politickou a hospodářskou spolupráci. Od obchodu po bezpečnost, od změny klimatu k právnímu řádu, velmi úzce spolupracujeme a podporujeme integraci sdružení ASEAN. Prohloubení a rozšíření našich vzájemných vztahů je zcela klíčové pro tuto strategii“ (European Commission, 2015a).

4.2.3 EU-ASEAN jako strategické partnerství následujících let

Poté Rada Evropské unie představila své závěry o vztazích mezi EU a ASEAN, vyzdvihla nejdůležitější body spolupráce a představila směr a konkrétní kroky vývoje vzájemných vazeb obou partnerů do budoucna. Všechny tyto aspekty spolupráce shrnula do deseti stěžejních bodů (viz příloha č. 6), přičemž prostřednictvím posledního z nich vyzvala Vysokou představitelku a Komisi, aby pracovaly na provádění výše uvedených priorit v úzké spolupráci s členskými státy EU a s využitím jejich činností (Rada Evropské unie, 2015).

Rada potvrdila zájem EU na posílení svých vztahů se zeměmi ASEAN a zároveň vyzdvihla roli Sdružení v asijsko-tichomořské oblasti a jeho přínos pro regionální prosperitu a

bezpečnost. Radou byl také vyzdvižen význam spolupráce obou partnerů a podpora užších obchodních a investičních vazeb, které budou prospěšné rovněž pro malé a střední podniky. K tomu poskytne EU finanční podporu ze svých podpůrných programů. Připomenut byl opět význam ochrany a podpory lidských práv a mezilidských vztahů, jako zásadní prvek vzájemné spolupráce. Mimo to byl zdůrazněn Radou další rozvoj politického dialogu a také posílení spolupráce v oblasti životního prostředí, kde se je potřeba zabývat otázkami změny klimatu nebo udržitelného rozvoje. Zmíněny byly také aktuální bezpečnostní hrozby a podpora aktivního boje proti terorismu a jiné trestné činnosti (Rada Evropské unie, 2015).

Uvedené závěry se týkaly také užších obchodních vazeb, konkrétně byl zdůrazněn význam a odhodlání ve snahách o dalších jednání týkajících se komplexní a vyvážené meziregionální dohody o volném obchodu. Evropská komise byla vyzvána, aby nadále pokračovala v bilaterálních jednáních s jednotlivými zeměmi Sdružení (Rada Evropské unie, 2015).

4.3 Analýza obchodní spolupráce EU-ASEAN

Sdružení ASEAN představuje v současnosti sedmou největší ekonomiku světa a oplývá potenciálem stát se do roku 2050 čtvrtou největší ekonomikou. Stále rostoucí ekonomická síla Sdružení nabízí příležitosti pro firmy a investory ze všech koutů světa, těch evropských nevyjímaje.

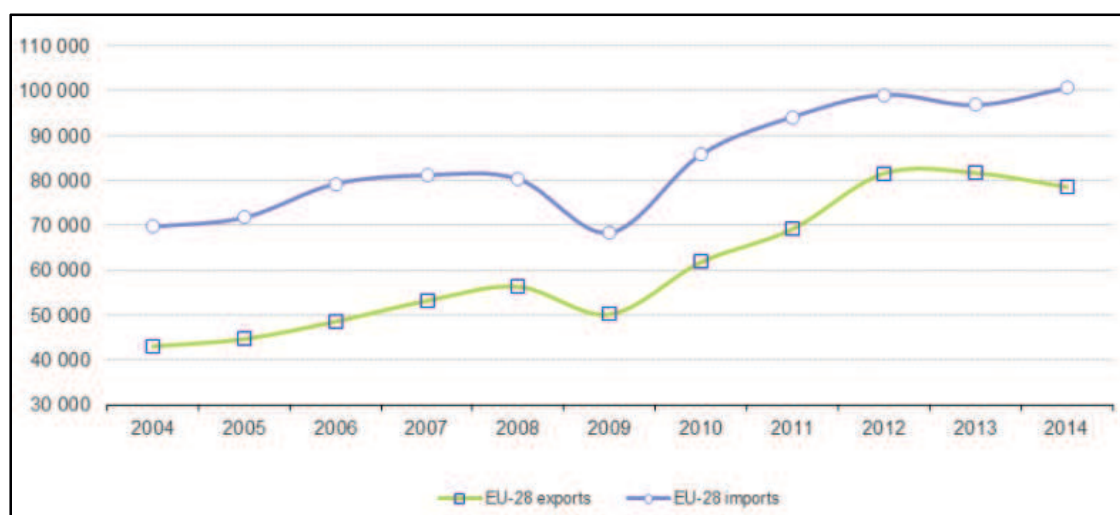
V současnosti je EU hned po Číně druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem zemí ASEAN s podílem 13 % na celkovém obchodu se zbožím. Z pohledu EU tvoří podíl zemí ASEAN necelých pět a půl⁴⁶ procent, přičemž výsadní postavení zaujímá Singapur. Podíly jednotlivých členských zemí ASEAN nejsou příliš vysoké, souhrnně však představují pátý největší podíl po Číně, USA, Rusku a Švýcarsku (European Commission, 2015b).

4.3.1 Obchod se zbožím

Obchod se zbožím mezi oběma partnery vykazuje dlouhodobě vzrůstající tendenci a ve většině sledovaných let byl zaznamenán jeho meziroční růst. Vývoj importu a exportu EU pak představovaly paralelní trendy (viz graf 4.1). Pozitivní vývoj v tomto ohledu byl narušen jen v roce 2009, jinak souhrnně obchod obou partnerů rostl v průměru meziročně o 4,7 % (EU-ASEAN Business Council, 2015).

⁴⁶ Singapur (1,3%), Malajsie (1%), Thajsko (0,9%), Vietnam (0,8%), Indonésie (0,7%), Filipíny (0,4%), Kambodža (0,2%), Brunej (0%), Laos (0%) a Myanmar (0%) za rok 2014.

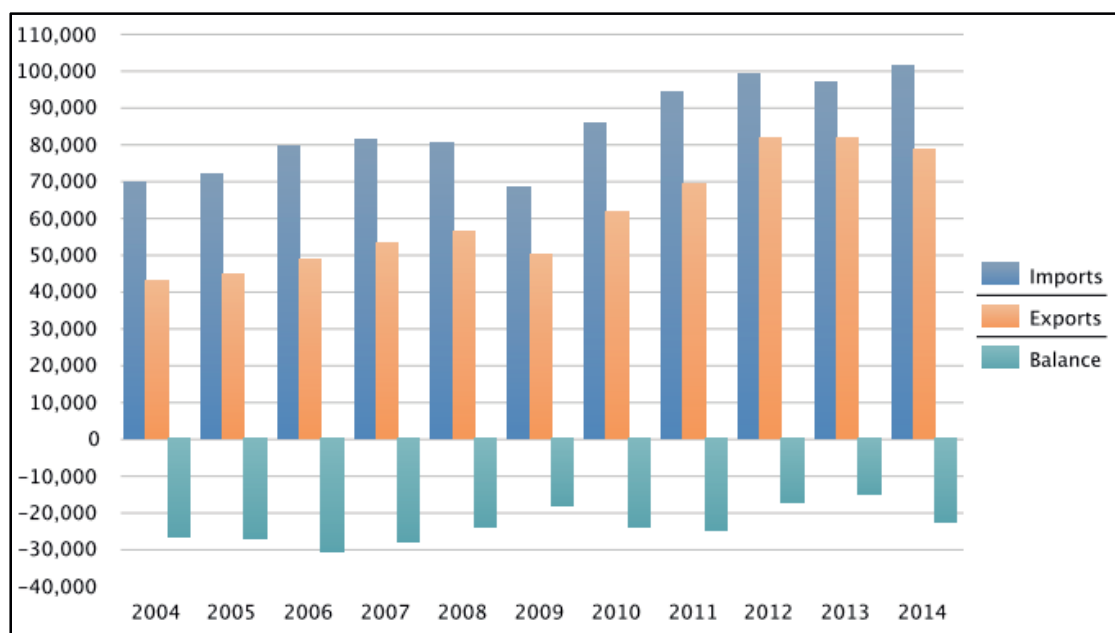
Graf 4.1 : Vývoj exportu a importu zboží EU-ASEAN v období 2001 až 2014 (mil. eur).

Zdroj: Eurostat, 2015

Negativem je od roku 2004 přetrvávající deficit v bilanci obchodu se zbožím z pohledu EU, jak zobrazuje následující graf 4.2.

Graf 4.2 : Obchod se zbožím EU-ASEAN v období 2004 až 2014 (mil. eur)

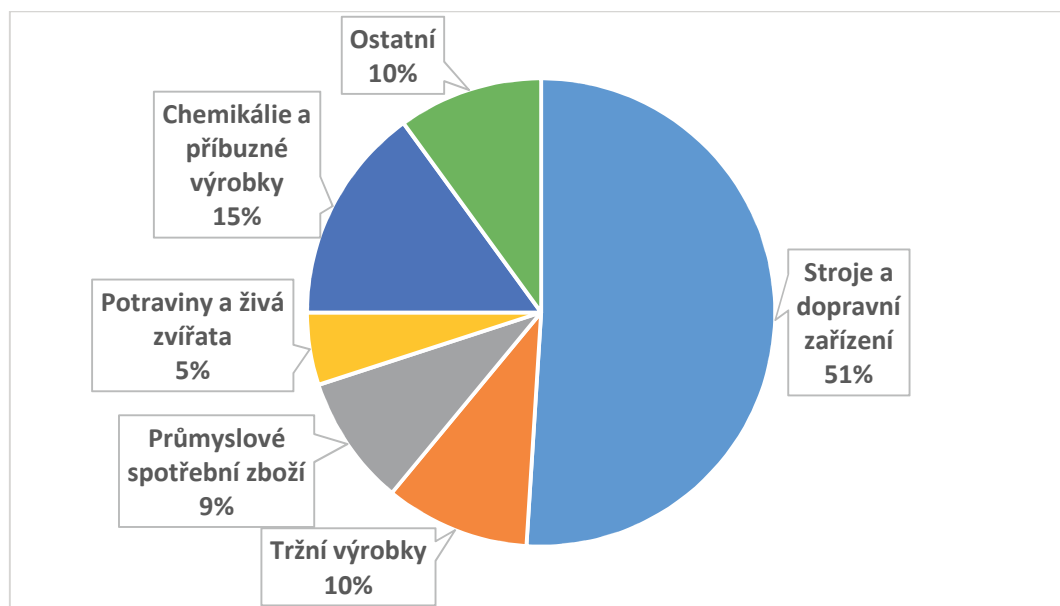
Zdroj: European Commission, 2015b

V celém sledovaném období jedenácti let tedy ve vzájemném obchodu obou zemí vždy převažoval dovoz zboží ze zemí ASEAN do EU nad vývozem z EU do zemí ASEAN, přičemž ve vývoji této bilance lze vysledovat určité změny. Od roku 2006, kdy byla představena nová

obchodní strategie EU a sdružení ASEAN označeno jako prioritní obchodní partner, docházelo k postupnému snižování této záporné bilance, především v následujících dvou letech. Zlom nastal v roce 2010, kdy vzájemný obchod poznamenaly dopady finanční krize, což vedlo k novému nárůstu schodku. Následný vývoj však přinesl jeho další snižování až na nejnižší hodnotu z celého období v roce 2013, kdy deficit dosahoval 15,1 miliard eur. Navzdory následnému zvýšení deficitu v roce 2014 lze tento deficit bilance obchodu se zbožím označit v dlouhodobém horizontu jako klesající.

Z hlediska komoditní struktury obchodu se zbožím, v případě exportu EU do zemí ASEAN dosahovaly v roce 2014 dominantního postavení dle klasifikace SITC⁴⁷ (viz příloha č. 7) stroje a dopravní zařízení s podílem 51 %. Dále následovaly chemikálie a příbuzné výrobky (15 %), z nichž velkou část představují farmaceutické výrobky. Třetí největší skupinou zboží byly tržní výrobky (10 %), převážně ze železa a oceli. Následovalo průmyslové spotřební zboží (9 %), potraviny a živá zvířata (5 %). Rozložení jednotlivých skupin zboží na exportu zobrazuje graf 4.3.

Graf 4.3 : Export zboží EU do zemí ASEAN podle SITC skupin v roce 2014

Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

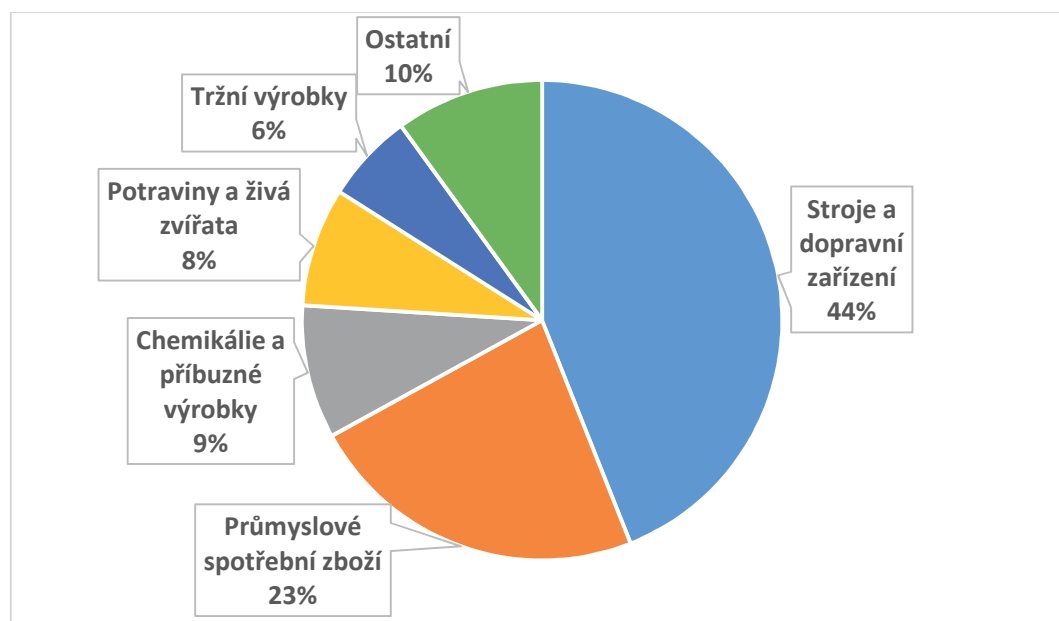
Naproti tomu v roce 2004 se pro porovnání do zemí ASEAN nejvíce z EU dovážely elektrické stroje, zařízení a další s tím spojené výrobky. Dále také reaktory a mechanická

⁴⁷ Standardní mezinárodní obchodní klasifikace (SITC) byla vytvořena Organizací spojených národů (OSN) pro srovnání statistik zahraničního obchodu. V roce 2006 prošla svou čtvrtou revizí (Fojtíková a kol., 2014).

zařízení, optické a lékařské nástroje, organické chemikálie, měřicí nástroje a další stroje. Naopak exportu do zemí EU vévodily také elektrické stroje, zařízení a další části. Vyvážel se také ve velké míře kaučuk, rostlinné tuky a oleje, reaktory a chemikálie (ASEAN Statistical Yearbook, 2005).

V roce 2014 se pak nejvíce ze zemí ASEAN dovážely ze skupin zboží rovněž stroje a dopravní zařízení (44 %). Následovalo průmyslové spotřební zboží (23 %), chemikálie a příbuzné výrobky (9 %), potraviny a živá zvířata (8 %) a tržní výrobky (6 %). Rozložení těchto skupin zboží v rámci importu zobrazuje graf 4.4.

Graf 4.4 : Import zboží zemí ASEAN do EU podle SITC skupin v roce 2014

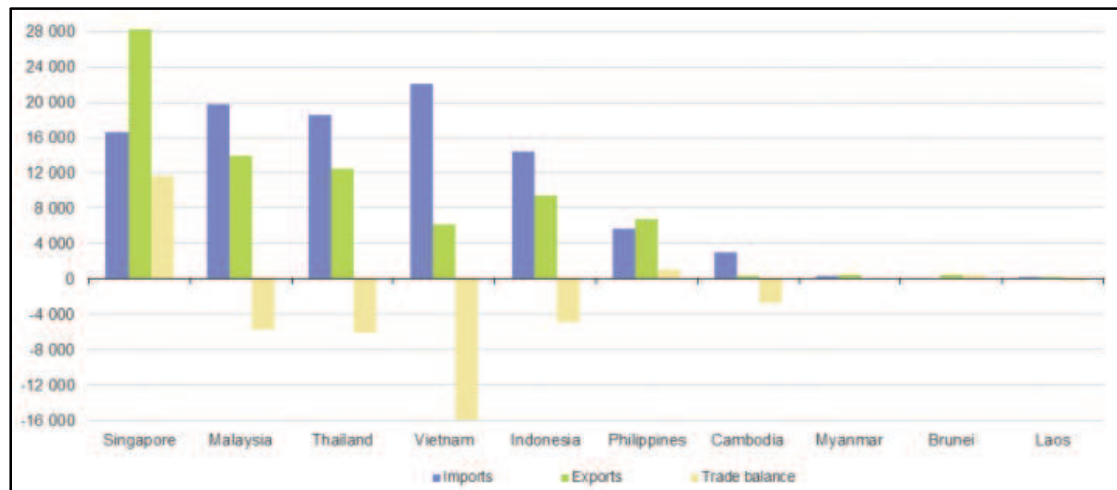
Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

Z porovnání obou grafů a různých časových období nejsou zřetelné výraznější rozdíly. Jak v roce 2004, tak o deset let později, bylo obchodované zboží mezi oběma partnery téměř totožné. Na významu více získaly stroje a dopravní zařízení, které se v průběhu let staly dominantním obchodovaným zbožím. V případě importu zboží do EU má v současné době velký význam průmyslové spotřební zboží, které je výrobní dominantou většiny asijských ekonomik.

Významnější rozdíly v obchodu se zbožím lze však nalézt ve struktuře obchodování s jednotlivými zeměmi. Prvním faktem je skutečnost, že v roce 2014 měla EU pouze se dvěma členskými zeměmi, při zanedbání minimálního vlivu bilancí Bruneje, Laosu, Kambodži a Myanmaru, přebytkovou obchodní bilanci, konkrétně v případě Singapuru a Filipín. Naopak

v případě Vietnamu, Thajska, Malajsie a Indonésie došlo k deficitu obchodní bilance se zbožím (viz graf 4.5).

Graf 4.5 : Obchod se zbožím EU a zeměmi ASEAN v roce 2014 (mil. eur)

Zdroj: Eurostat, 2015

Z uvedeného grafu také vyplývá, že v roce 2014 nejvyšší úroveň exportu z EU dosahoval Singapur, což se promítlo kladně do vzájemné bilance. V témže roce byl hlavním dovozním partnerem Unie Vietnam a také díky tomu byla jeho obchodní bilance z pohledu EU nejvíce deficitní. Zmíněné deficity u 5 zemí se tak nejvíce promítly do celkové bilance obchodu se zbožím EU-ASEAN, ve které byl v roce 2014 zaznamenán náhlý nárůst celkového deficitu, což již bylo uvedeno v grafu 4.2.

Druhým faktem v souvislosti rozdílů ve struktuře obchodu s jednotlivými zeměmi je skutečnost, že vývoz z EU, který směřoval do čtyř zemí (Brunej, Kambodža, Laos, Myanmar), představoval pouze 2 % z celkové hodnoty. Naopak největší podíl představoval import do Singapuru (36 %), a dále do Malajsie (18%), Thajska (16 %) a Indonésie (12 %) (Eurostat, 2015).

V komoditní struktuře vývozu EU do jednotlivých zemí dominovaly stroje a dopravní zařízení, které v Singapuru, Indonésii, Filipínách, Malajsii, Thajsku a také Myanmaru tvořily polovinu všech dovozů z EU (viz tabulka 4.1). Obecně se jednalo především o elektrické a průmyslové stroje nebo lékařské přístroje.

Tabulka 4.1 : Vývoz zboží⁴⁸ EU do jednotlivých zemí ASEAN podle SITC skupin v roce 2014 (mil. eur)

	Brunei	Indonesia	Cambodia	Laos	Myanmar	Malaysia	Philippines	Singapore	Thailand	Vietnam	ASEAN	Share in EU-27 exports to ASEAN	Share in total Extra EU-27 exports
Total	456	9 359	299	102	493	13 887	6 739	28 030	12 297	6 124	77 864	100.0%	4.6%
0: Food and live animals	6	519	38	10	20	640	703	847	771	739	4 093	5.3%	5.2%
1: Beverages and tobacco	1	64	12	5	3	145	159	1 210	109	86	1 794	2.3%	6.2%
2: Crude materials, inedible, except fuels	2	479	3	1	3	157	72	150	253	348	1 468	1.9%	3.8%
3: Mineral fuels, lubricants and related mat.	0	54	0	0	2	101	11	2 921	35	9	3 134	4.0%	2.9%
4: Animal and vegetable oils, fats and waxes	0	15	0	0	1	11	37	30	22	7	124	0.2%	2.9%
5: Chemicals and related products, n.e.s.	12	1 354	61	11	69	1 619	785	4 012	2 007	1 222	11 152	14.3%	4.0%
6: Manufactured goods classified chiefly by material	14	812	72	30	32	1 251	422	2 315	2 191	834	7 973	10.2%	4.0%
7: Machinery and transport equipment	126	5 383	81	114	316	8 673	3 999	13 135	5 647	2 396	39 871	51.2%	5.6%
8: Miscellaneous manufactured articles	46	531	28	9	44	1 116	465	3 158	1 026	435	6 857	8.8%	3.7%
9: Commodities and transactions n.e.c.	248	149	2	1	3	173	86	452	236	47	1 398	1.8%	2.1%

Zdroj: Eurostat, 2015

Absolutně nejnižší podíl představovaly produkty SITC 4 – živočišné a rostlinné oleje. V případě komoditní struktury dovozu do EU z jednotlivých zemí ASEAN byl nejnižší podíl zaznamenán u produktů SITC 1 – nápoje a tabák. I zde se projevila specializace některých zemí na obchod se stroji a dopravními zařízeními, případně také na průmyslové spotřební zboží (viz tabulka 4.2).

Tabulka 4.2 : Dovoz zboží z jednotlivých zemí ASEAN do EU podle SITC skupin v roce 2014 (mil. eur)

	Brunei	Indonesia	Cambodia	Laos	Myanmar	Malaysia	Philippines	Singapore	Thailand	Vietnam	ASEAN	Share in EU-27 imports from ASEAN	Share in total Extra EU-27 imports
Total	20	14 366	3 019	224	391	19 551	5 672	15 609	18 460	22 017	99 328	100.0%	5.9%
0: Food and live animals	0	1 301	152	49	89	266	324	113	2 564	2 756	7 614	7.7%	8.4%
1: Beverages and tobacco	0	113	2	3	0	7	33	20	53	5	237	0.2%	3.1%
2: Crude materials, inedible, except fuels	0	1 159	2	2	15	527	125	201	549	186	2 766	2.8%	4.3%
3: Mineral fuels, lubricants and related mat.	0	498	0	0	0	170	20	829	122	7	1 646	1.7%	0.4%
4: Animal and vegetable oils, fats and waxes	0	2 910	1	0	0	1 533	350	20	85	2	4 901	4.9%	58.1%
5: Chemicals and related products, n.e.s.	0	1 067	1	14	0	1 092	131	5 548	796	133	8 783	8.8%	5.3%
6: Manufactured goods classified chiefly by material	6	1 590	16	1	39	851	141	437	1 988	1 207	6 276	6.3%	3.6%
7: Machinery and transport equipment	3	1 974	244	2	3	12 195	3 504	6 342	8 838	10 335	43 439	43.7%	9.6%
8: Miscellaneous manufactured articles	10	3 731	2 600	150	243	2 852	1 020	1 894	3 354	7 372	23 226	23.4%	9.9%
9: Commodities and transactions n.e.c.	1	22	1	2	2	58	23	204	112	15	441	0.4%	1.0%

Zdroj: Eurostat, 2015

⁴⁸ Překlad jednotlivých skupin zboží je obsahem přílohy č. 7.

V oblasti dovozu je patrná větší rozmanitost jednotlivých zemí a také dominance Thajska v posledních letech, jehož podíl na dovozech se od roku 2010 téměř zdvojnásobil.

Jak již bylo dříve zmíněno, vývoj čtyř nejslabších či nejmenších ekonomik Sdružení (Brunej, Laos, Kambodža, Myanmar) nepřináší zásadní vliv na obchodní výměnu zboží EU-ASEAN. Následné zhodnocení vývoje obchodu se tedy bude týkat výhradně zbylých šesti zemí.

a) Filipíny

Obchodní vztahy EU s Filipínami nejsou tak intenzivní, v roce 2014 jejich vzájemný obchod dosáhl hodnoty 12,5 miliard eur, přičemž exportu EU i importu do EU zcela dominovaly stroje a dopravní zařízení (58,8 % a 61,7 %) (European Commission, 2015c).

V současnosti je pro EU bilance vzájemného obchodu s Filipínami přebytková, což je důsledek vývoje vzájemných vazeb od roku 2012. Do té doby byla bilance z pohledu EU deficitní, ale postupně se ji od roku 2004 dařilo vylepšovat (s výjimkou let 2010 a 2011), což bylo způsobeno také od roku 2010 konstantním růstem exportu (viz graf 4.6).

Graf 4.6 : Obchod se zbožím EU-Filipíny v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Zdroj: European Commission, 2015c

Finanční krize v roce 2009 sice opět deficit prohloubila, ale následné podepsání dohody PCA v roce 2012 a výrazné navýšení exportu ze strany EU způsobilo, že vzájemná bilance

těchto zemí je od roku 2013 pro EU přebytková. Od roku 2015 již probíhající jednání o dohodě FTA pak dávají příslib dalšího rozvoje obchodních vztahů.

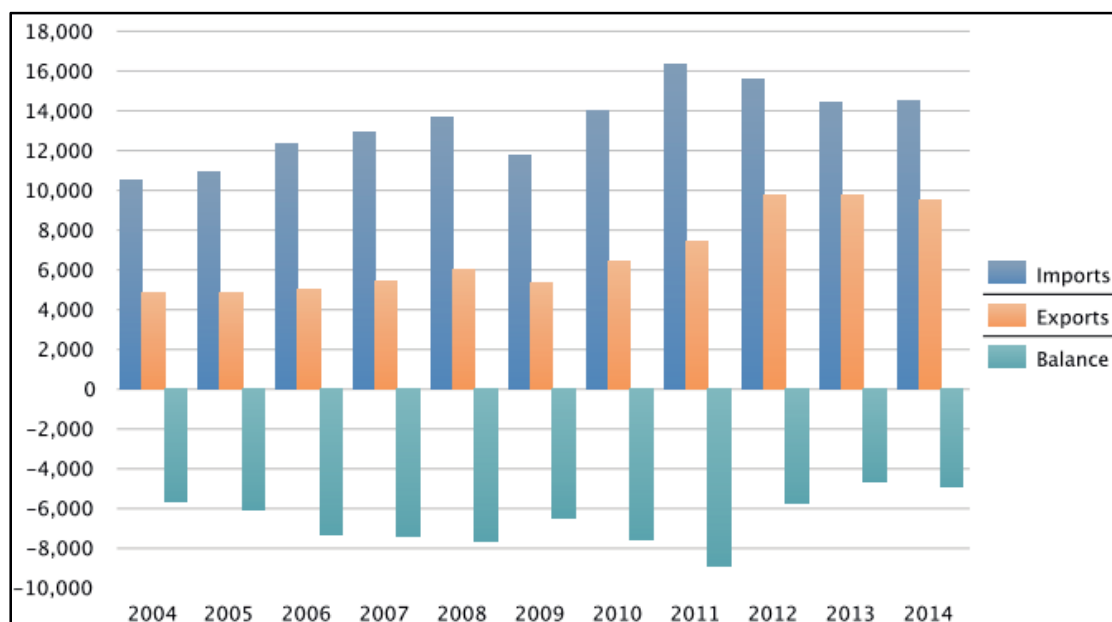
b) Indonésie

Indonésie je největší ekonomikou ze všech zemí ASEAN a její vztahy s EU se dají označit jako dobré a ekonomicky zdravé. Přesto vzhledem k velikosti a potenciálu této ekonomiky je potřeba vzájemné vztahy ještě zintenzivnit. Od roku 2009 oba partnery smluvně spojuje dohoda PCA, která představuje základ pro budoucí dohodu FTA, jejíž dojednání se však v blízké budoucnosti neočekává.

V současnosti je Indonésie až čtvrtým největším obchodním partnerem EU ze všech zemí ASEAN. V roce 2014 jejich vzájemný obchod dosáhl hodnoty 23,9 miliard eur, přičemž na exportu z EU se nejvíce podílely stroje a dopravní zařízení (56,8 %), zatímco na importu do EU nejvíce průmyslové spotřební zboží (26 %) (European Commission, 2015d).

V případě Indonésie byl od roku 2004 zaznamenán konstantní růst vzájemného obchodu s EU, přičemž ve všech sledovaných letech import zboží do EU převažoval export a vzájemná bilance tak byla z pohledu EU deficitní, jak zobrazuje následující graf 4.7.

Graf 4.7 : Obchod se zbožím EU-Indonésie v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Zdroj: European Commission, 2015d

Vývoj této negativní bilance se od roku 2004 postupně ještě více prohluboval a v tomto trendu pokračoval i po krátkém zlepšení v roce 2009. Vrcholem schodku vzájemné bilance se

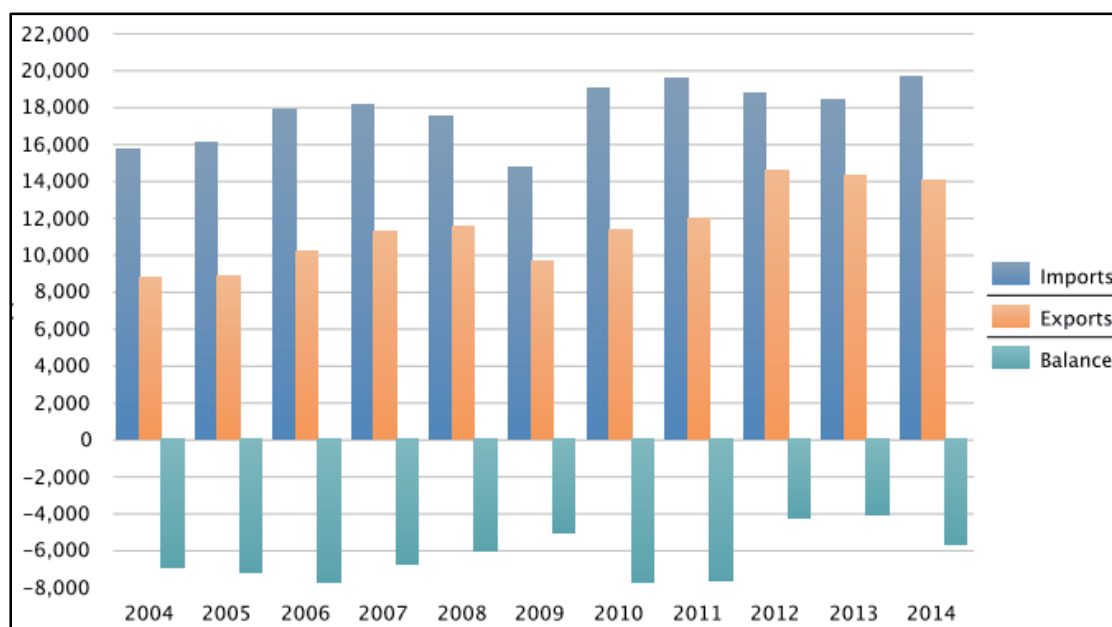
stal rok 2011, kdy dosahoval hodnoty 8,9 miliard eur. Následné pozvolné zlepšení se zastavilo až v roce 2014.

c) Malajsie

V roce 2014 byla Malajsie pro EU druhý největší obchodní partner ze zemí ASEAN s hodnotou vzájemného obchodu ve výši 33,6 miliard eur. Největší podíl exportu z EU a importu do EU představovaly stroje a dopravní zařízení se shodným podílem 62,1 % (European Commission, 2015e).

Ve vývoji vzájemného obchodu je od roku 2004 pozitivním trendem neustálý nárůst celkového obchodu, z pohledu EU však kazí dojem přetrvávající deficit vzájemné bilance, který je po celé sledované období poměrně konstantní, jak ukazuje následující graf 4.8.

Graf 4.8 : Obchod se zbožím EU-Malajsie v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Zdroj: European Commission, 2015e

Přínosy z dohody PCA, která byla podepsána v letošním roce, by však měly deficitní bilanci EU postupně zlepšovat. A další pokrok lze očekávat směrem k blížící se dohodě FTA, o které se již od roku 2010 vyjednává a která vzájemný obchod ještě více zintenzivní.

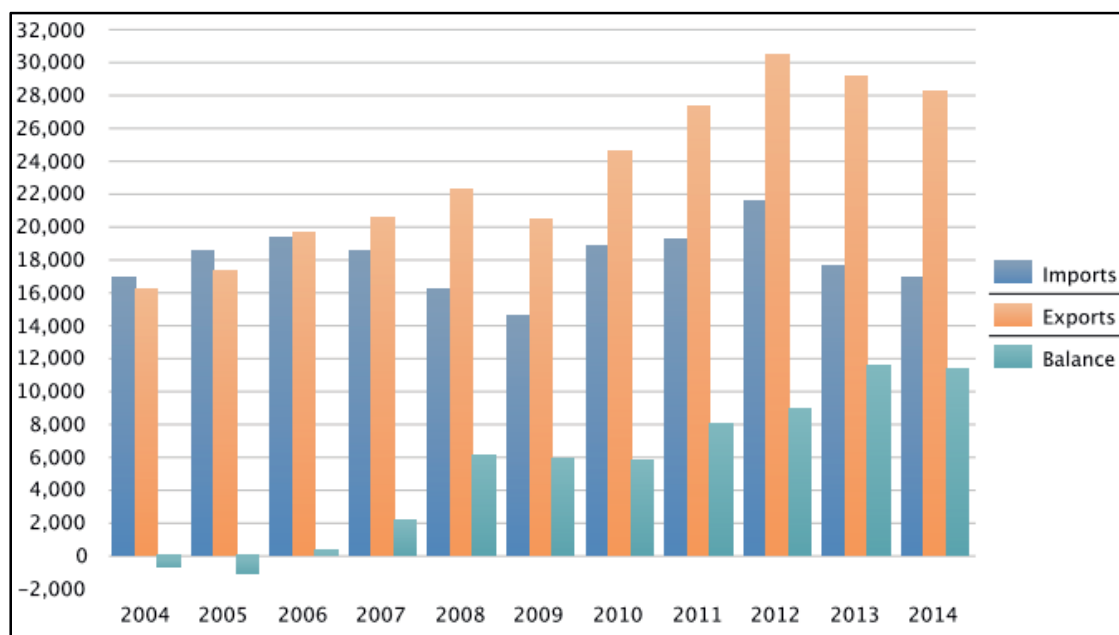
d) Singapur

V roce 2014 dosáhla hodnota obchodu EU a Singapuru 45,2 miliard eur, což byla absolutně nejvyšší hodnota ze všech zemí ASEAN. Podobně jako v případě Malajsie i zde

největší podíl na exportu a importu EU představovaly stroje a dopravní zařízení (46,5 % a 39,4 %) (European Commission, 2015f).

Příznivé ekonomické podmínky a investiční klima v zemi způsobily, že obchodní bilance EU se Singapurem je od roku 2006 přebytková a od tohoto roku se postupně navyšovala, až v posledním sledovaném roce 2014 byl zaznamenán velmi lehký pokles (viz graf 4.9).

Graf 4.9 : Obchod se zbožím EU-Singapur v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Zdroj: European Commission, 2015f

Vzhledem k uzavření dohody FTA v roce 2014 se dá očekávat další sblížení obou ekonomik a opětovné vylepšení jak celkového obchodu, tak vzájemné bilance. Prostředkem k tomu by měly nadále sloužit tradičně pevné a velmi úzké investiční vztahy.

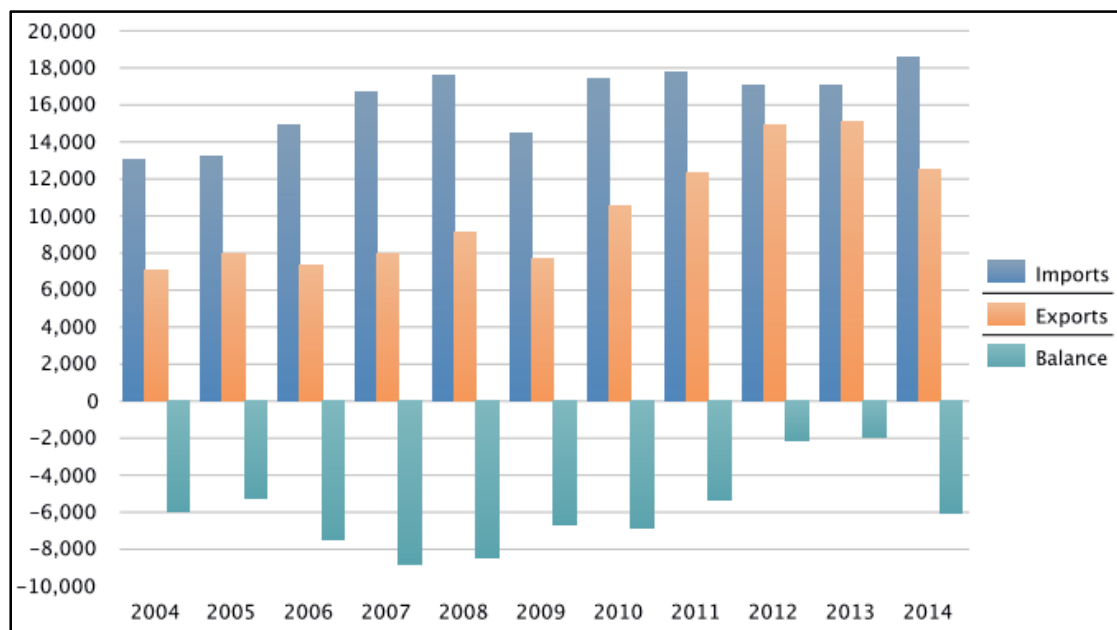
e) Thajsko

Thajsko, jako třetí nejvýznamnější partner EU z členských zemí ASEAN, dokázalo v posledních letech své obchodní vazby s evropskými partnery posunout blíž směrem k podpisu FTA, přičemž vyjednávání této dohody již byly započaty. Avšak poslední vývoj na politické scéně v zemi přináší do této situace několik otazníků.

Nicméně i tak je vzájemný obchod obou partnerů poměrně intenzivní a v roce 2014 dosáhl hodnoty 30,9 miliard eur, což však bylo méně než v roce předešlém. Bilance obchodu

EU s Thajskem byla od roku 2004 vždy záporná, ale od krizového roku 2009 se dařilo postupně export EU zvyšovat (viz graf 4.10).

Graf 4.10 : Obchod se zbožím EU-Thajsko v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Zdroj: European Commission, 2015g

Až v roce 2014 došlo k opětovnému prohloubení deficit, což se vzhledem k okolnostem a situaci Thajska očekává i v letech následujících.

f) Vietnam

Formálně uzavřená dohoda FTA mezi EU a Vietnamem na konci roku 2015 bude znamenat v budoucnu posun a pokrok ve vzájemných vztazích, a především v těch obchodních, v rámci kterých dosáhl vietnamský obchod s EU v roce 2014 celkové hodnoty 28,4 miliard eur. Největší podíl na tom měly v oblasti exportu i importu EU stroje a dopravní zařízení (38,8 % a 46,8 %) (European Commission, 2015h).

Ve vztazích s Vietnamem bude cílem EU odvrátit trend posledních let, kdy od roku 2004 postupně dochází k mírnému nárůstu unijního exportu, zároveň však daleko většímu nárůstu vietnamského importu, což pro EU negativně ovlivňuje vzájemnou obchodní bilanci. Vývoj v období 2004 až 2014 zobrazuje následující graf 4.11.

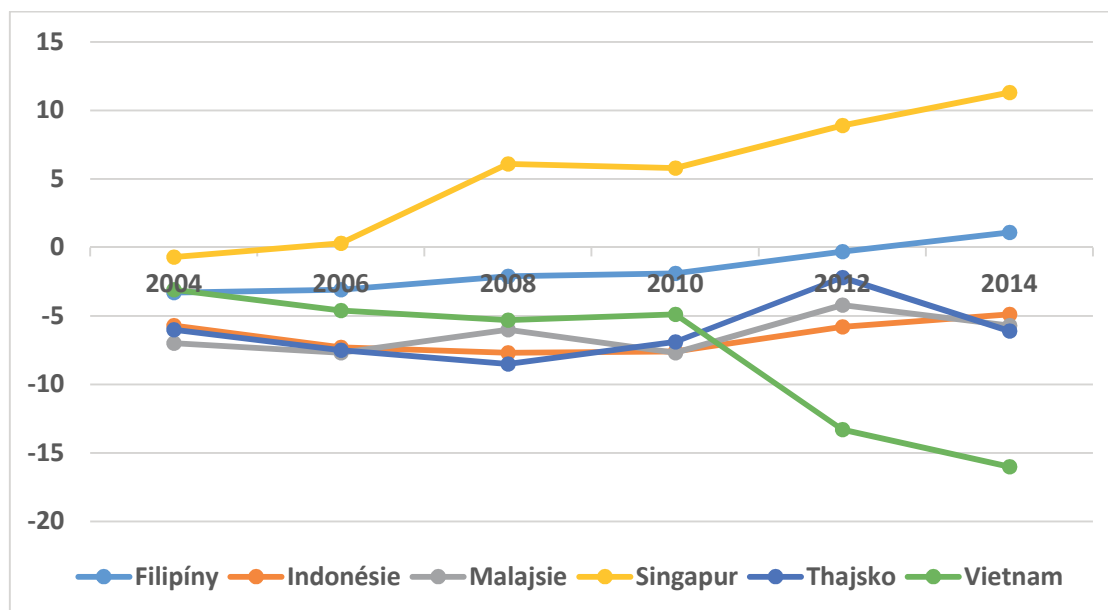
Graf 4.11 : Obchod se zbožím EU-Vietnam v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Zdroj: European Commission, 2015h

Ve sledovaném období let 2004 až 2014 u většiny zemí ASEAN převažoval import jejich výrobků na evropský trh nad dovozem z EU, což se také promítlo do celkové negativní obchodní bilance EU a zemí ASEAN jako celku (viz graf 4.12).

Graf 4.12 : Vývoj bilance obchodu se zbožím EU a zemí ASEAN v období 2004 až 2014 (mld. eur)

Zdroj: European Commission, 2015b, vlastní zpracování

Přebytek bilance z pohledu EU tedy nastal pouze v případě Singapuru od roku 2006 a Filipín od roku 2013. Avšak obecně lze tento deficit bilance obchodu se zbožím označit v dlouhodobém horizontu jako klesající, což dosvědčuje i fakt, že v roce 2004 průměrná hodnota bilance obchodu těchto šesti zemí z pohledu EU dosahovala -25,8 miliard eur, zatímco o deset let později -20,3 miliard eur.

4.3.2 Obchod se službami

Obchod se službami nepředstavuje tak významnou složku vzájemné obchodní výměny, jako je tomu v případě obchodu se zbožím. Avšak představuje poměrně rychle rostoucí sektor, který např. v Singapuru v období let 2008 až 2013 vzrostl o téměř 40 procent.

Během tohoto období vykazovala bilance obchodu se službami EU poměrně výrazný přebytek, který měl navíc v prvních čtyřech letech rostoucí tendenci (viz tabulka 4.3).

Tabulka 4.3 : Obchod se službami⁴⁹ EU-ASEAN v období 2008 až 2012 (mil. eur).

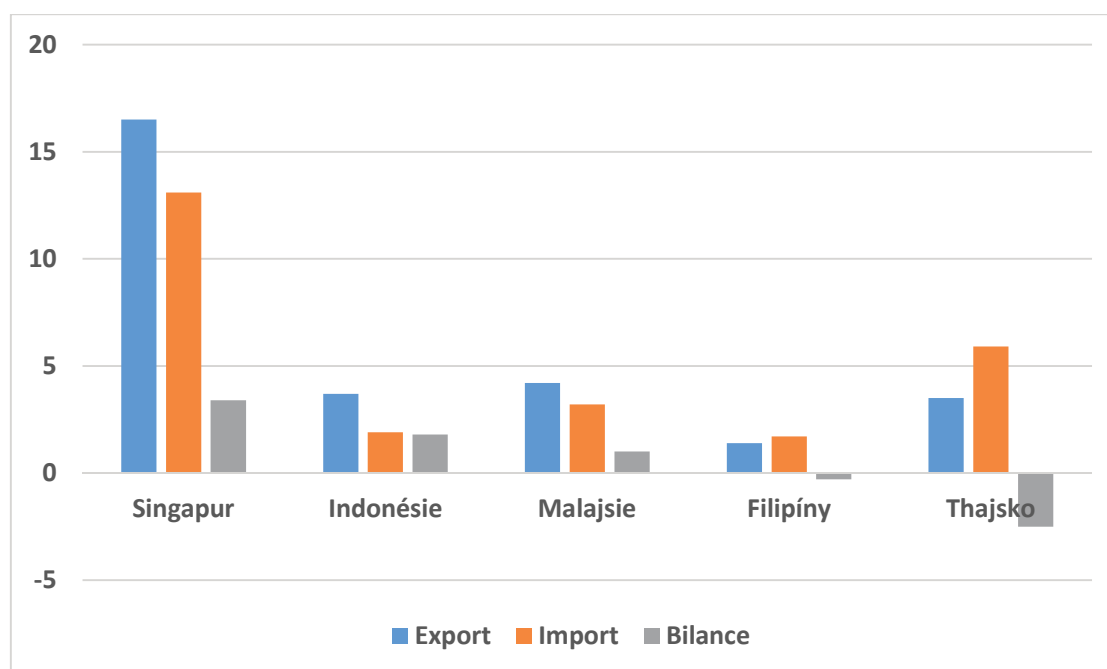
	2008			2009			2010			2011			2012		
	Credit	Debit	Net	Credit	Debit	Net	Credit	Debit	Net	Credit	Debit	Net	Credit	Debit	Net
SERVICES	22 266	19 767	2 499	22 123	18 536	3 587	24 908	20 956	3 952	28 346	23 868	4 478	29 847	25 587	4 260
Transportation	6 803	7 716	-912	4 999	5 989	-990	5 945	7 188	-1 244	6 100	8 068	-1 968	6 895	8 171	-1 276
Travel	1 181	4 705	-3 524	1 458	5 129	-3 671	1 589	5 096	-3 508	1 678	5 629	-3 951	1 919	6 246	-4 328
Other services	14 274	7 180	7 095	15 672	7 220	8 452	17 362	8 453	8 909	20 566	9 932	10 624	21 029	10 895	10 134
Services not allocated	5	1	4	3	5	-3	11	8	3	11	6	5	3	4	-1

Zdroj: Eurostat, 2015

Jak uvádí tabulka 4.3, deficity v dopravě a cestování byly kompenzovány přebytky v dalších službách, jako jsou služby finanční, poradenství, IT služby či různé poplatky. V rámci jednotlivých zemí potvrdil svůj význam Singapur, jehož obchod se službami s EU v roce 2012 dosáhl největšího objemu a také přebytku (viz graf 4.13).

⁴⁹ Transportation=doprava, Travel=cestovní ruch, Other services=jiné služby

Graf 4.13 : Obchod se službami EU s vybranými zeměmi ASEAN v roce 2013 (mld. eur)

Zdroj: European Commission, 2015c,d,e,f,g; vlastní zpracování

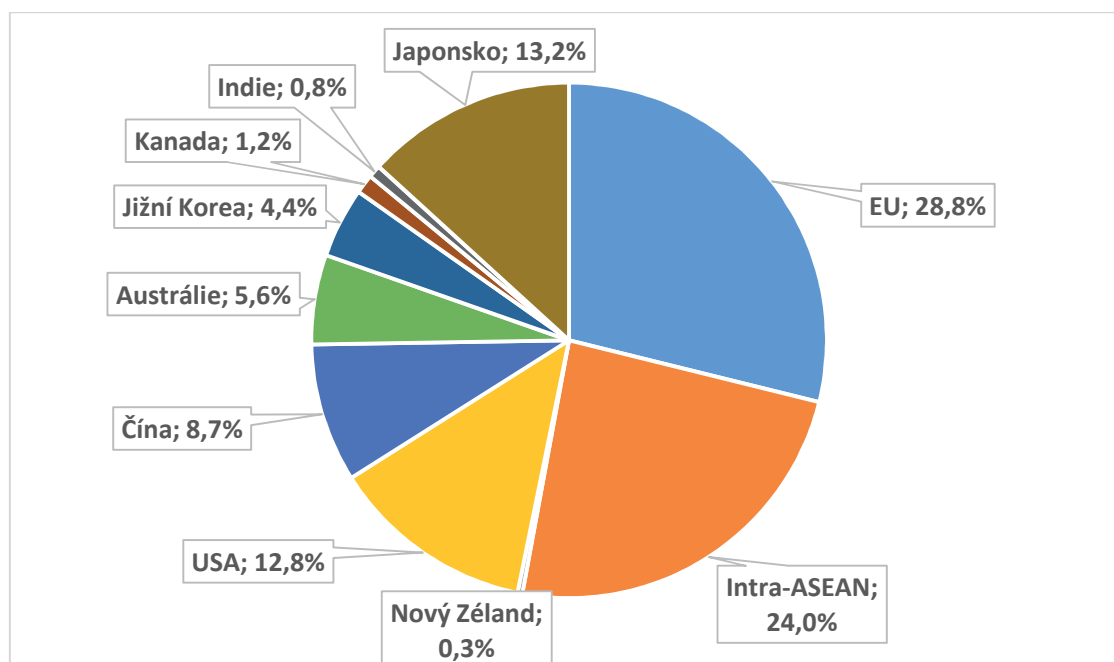
Jednotlivé přebytky a jejich objem tedy předčily deficity v bilanci obchodu se službami u Filipín a Thajska. Zároveň se potvrdila dominantní pozice Singapuru v objemu této složky obchodu. Ještě dominantnější pozici v rámci zemí ASEAN pak Singapur zaujímá v oblasti přímých zahraničních investic (PZI).

4.3.3 Přímé zahraniční investice

Do Singapuru míří až 60 % evropských PZI, což oproti Indonésii (15 %) nebo Malajsii (11 %) představuje zásadní rozdíl. Ještě větší rozdíl panuje v přílivu singapurských investic do EU, které tvoří až 76 % z objemu všech zemí ASEAN (EU-ASEAN Business Council, 2015).

Zároveň EU byla v roce 2014 největším investorem v rámci zemí ASEAN s podílem 28,8 %, čímž předčila podíl intra-ASEAN investic a dalších světových ekonomik. To také dokládá následující graf 4.14.

Graf 4.14 : Podíly přílivu PZI do zemí ASEAN v roce 2014

Zdroj: ASEAN Statistics Leaflet, 2015, vlastní úprava

Odliv PZI z EU do zemí ASEAN dlouhodobě převyšuje příliv PZI ze zemí ASEAN do EU, což se pozitivně promítá do celkové bilance PZI. Odliv PZI z EU v období let 2008 až 2012 v prvních čtyřech letech konstantně rostl, až v roce 2012 byl zaznamenán mírný pokles (viz tabulka 4.4).

Tabulka 4.4 : Příliv a odliv PZI EU do a ze zemí ASEAN v období 2008 až 2012 (mil. eur)

	Outward FDI stocks					Inward FDI stocks				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
ASEAN	141 076	148 682	173 727	205 261	190 411	44 482	53 219	60 579	68 579	88 724
Indonesia	14 535	17 484	20 912	26 784	24 820	-2 987	-2 632	-2 693	-2 541	-1 841
Malaysia	13 890	13 325	22 063	24 544	18 218	4 222	3 693	4 048	3 810	7 200
Philippines	7 346	6 397	7 386	7 433	7 023	1 189	1 484	1 636	1 201	1 380
Singapore	90 721	95 608	109 532	124 849	118 650	41 079	50 085	56 493	60 259	68 582
Thailand	11 518	12 294	12 327	13 681	14 637	477	715	599	660	1 320
Other countries	3 066	3 574	1 507	7 970	7 063	502	-126	496	5 190	12 083

Zdroj: Eurostat, 2015

Naopak příliv PZI do EU konstantně rostl po celé sledované období až na konečnou hodnotu 88 724 milionů eur. Na této hodnotě se nejvíce podílel tradičně Singapur a dále země mimo tyto vybrané, které v roce 2012 zaznamenaly skokový nárůst.

Obchodní výměna EU-ASEAN tedy představuje v současnosti významnou vzájemnou vazbu obou partnerů s celosvětovým významem. Tradiční orientace asijských zemí na export velmi ovlivňuje současnou bilanci EU a zemí ASEAN v obchodu se zbožím, která je od roku 2004 trvale deficitní. Nicméně jak bylo statisticky dokázáno, má klesající tendenci.

Další složky vzájemného obchodu se zbožím ve své objemu nemohou rovnat, ale pozitivní je, že vykazující rostoucí a v ohledu bilance pozitivní vývoj. Pro EU bude důležité udržet si v regionu jihovýchodní Asie svou dominantní investiční pozici a co nejlépe čelit konkurenci jiných ekonomik v čele s rychle expandující Čínou.

Príslibem dalšího zlepšení obchodních vztahů EU-ASEAN jsou některé již uzavřené jednání o FTA, stejně jako ve většině případů ty stále probíhající. Jejich úspěšné dokončení na bilaterální úrovni jednotlivých zemí je předpokladem pro uzavření dohody FTA na bázi regionu s regionem, o kterou EU dlouhodobě usiluje.

5 Závěr

Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), založené v roce 1967 z iniciativy pěti zemí, se postupně rozrostlo o dalších pět jihoasijských států a svou ekonomickou aktivitou a vzájemnou spoluprací učinily ze Sdružení sedmou největší světovou ekonomiku současnosti. S rostoucí ekonomickou silou, kterou dokázaly jednotlivé členské země správně využít, se postupně změnil i charakter těchto zemí, které se na počátku existence Sdružení řadily mezi země rozvojové. To byl trend, který v průběhu let zasáhl většinu asijských zemí. Země ASEAN se tedy musely během svého vývoje vyrovnat také s přítomností a expanzí geograficky blízkých partnerů, jakými byli Jižní Korea, Indie nebo Čína.

Vysoká heterogenita a rozdílné zájmy těchto zemí byly hlavním důvodem, proč v jejich případě nedošlo k vytvoření integrace, podobné zemím ASEAN. Ty naopak představovaly integračně nejvíce perspektivní asijskou oblast. Základem spolupráce byl jejich velmi podobný historický vývoj, především pak přítomnost evropských kolonizátorů a japonská okupace během 2. světové války, nebo také velmi podobná ekonomická situace a společné zájmy v 60. letech. Členské země ASEAN se snažily o dlouhodobou stabilitu, mír a vzájemnou solidaritu, a jejich cílem bylo vytvořit do budoucna organizaci, která bude prosperovat ze vzájemné spolupráce však partnerů.

Splnění tohoto cíle, jak se v současnosti ukazuje, bylo jen částečné, neboť ekonomická vyspělost některých členů nebyla dostatečná. To se projevilo např. v jednání o uzavření Zóny volného obchodu ASEAN-FTA, konkrétně v případě odstranění veškerých překážek obchodu a zavedení společného sazebníku. V případě čtyř zemí (Kambodža, Laos, Myanmar a Vietnam) muselo být uskutečněno několik ústupků a obdobná situace se opakovala i v případě realizace Ekonomického společenství (AEC), jehož dokončení bylo ustanoveno na konec roku 2015. Ustanovení AEC představovalo další krok vývoje k úplné ekonomické integraci a přesto, že tento projekt byl ve stanovém období opravdu vytvořen, nelze v současnosti hovořit o jeho úplném dokončení.

Vytvoření AEC, spolu s dalšími stanovenými cíli a prioritami, však do budoucna rozhodně přispěje k dalšímu posílení ekonomiky sdružení ASEAN ve světě a také posílí intra-ASEAN obchod, který představuje největší podíl z celkového obchodu. Mimo to se v něm odráží velmi nízký podíl zmíněných čtyř ekonomicky zaostalých zemí. Ty se v posledních letech soustředí více na prohlubování obchodních vztahů se zeměmi mimo Sdružení, ale pod jeho záštitou disponují příhodnou vyjednávací pozicí.

Rostoucí význam extra-ASEAN obchodu je obecným trendem v posledních letech, stejně jako sílící pozice a význam ve světové ekonomice. V současnosti je největším obchodním partnerem Sdružení Čína, následovaná Japonskem, Spojenými státy americkými a Evropskou unií (EU). Tyto země jsou, společně s Jižní Koreou, hlavní součástí společného dialogu, který představuje jednu ze dvou úrovní vnějších vztahů Sdružení. Tou druhou je pak nadnárodní fórum v podobě Regionálního fóra ASEAN, setkání ASEAN+3, Východoasijského summitu a Asijsko-evropského setkání.

V rámci společného dialogu s nejbližšími obchodními partnery bylo v průběhu let dojednáno několik dohod, která byly pro země ASEAN velmi významné. Od roku 2010 platí Dohoda o volném obchodu ASEAN-Čína a během následujících let by měla být uzavřena Komplexní dohoda o ekonomickém partnerství s Japonskem. Ve vztahu s USA platí Rámcová obchodní a investiční dohoda a v platnost vstoupila již také Zóna volného obchodu se zbožím ASEAN-Korea, v rámci které však stále probíhá eliminace celních sazeb. Navázání těchto užších a významných vztahů s geograficky blízkými partnery přimělo také EU zahájit kroky k realizaci bližší formy spolupráce.

Dlouhodobým cílem EU je uzavřít se sdružením ASEAN komplexní dohodu, která by vytvořila Zónu volného obchodu (EU-ASEAN FTA) a která by představovala vyvrcholení dosavadních ekonomických styků, přičemž zájem o posílení obchodních vztahů těchto partnerů byl od počátku oboustranný. Evropská koloniální minulost představovala v tomto ohledu důležitý základ, stejně jako vzájemná ochota blíže se integrovat. V případě zemí ASEAN byla důležitým faktorem také poskytovaná rozvojová pomoc a preferenční přístup vybraných produktů na trh EU prostřednictvím Všeobecného systému preferencí.

Postupně se čím dále více realizovala vzájemná setkání, ze kterých nakonec vzešla v roce 1980 Dohoda o spolupráci s Filipínami, Indonésií, Malajsií, Singapurem a Thajskem. Ta dohoda se stala základem vzájemných vztahů zemí ASEAN a EU, a postupně byla doplňována a rozšiřována v důsledku rozrůstání celého Sdružení o další členy. Přínos těchto „nových“ členů však již nebyl pro EU tak zásadní a navíc s sebou přinesl i první problémy, které způsobily přerušování vzájemných rozhovorů v letech 1997 až 2000. Zásadní problém představovalo uplatňování tzv. lidskoprávní doložky ze strany EU při uzavírání mezinárodních dohod s třetími zeměmi, kdy tato doložka podmiňovala realizaci dané smlouvy dodržováním lidských práv. Ty však v případě Myanmaru byla porušována, především poté co v zemi proběhl vojenský převrat a vládoucí vojenská junta v 90. letech prováděla etnické čistky a zatýkala odpůrce režimu. Rozhovory se podařilo obnovit až po roce 2000, kdy bylo stanoveno, že problematický přístup

k Myanmaru nebude ovlivňovat celkové vztahy se sdružením ASEAN a v následujících letech se dialog mezi oběma partnery nebude týkat problematiky lidských práv.

Následně se rozhovory tedy mohly uchýlit zpět k myšlence vybudování FTA, která se poprvé objevila v roce 2002. V tomto období si evropští představitelé uvědomili, jaké možnosti jim země regionu jihovýchodní Asie nabízejí a jak důležité je vzájemné obchodní vztahy ještě více prohloubit. Na což navázaly další kroky - zahájení vyjednávání Dohod o partnerství a spolupráci (PCA), které představovaly základ jednotlivých zemí k účasti v zóně volného obchodu, a také stanovení sdružení ASEAN jako strategického partnera EU v obchodní strategii z roku 2006. O rok později byla jednání o FTA skutečně zahájena, ale jak se později ukázalo, komplexní dohodu na úrovni regionu s regionem a hloubku celé dohody, jakou EU požadovala, nebyly země ASEAN schopny akceptovat. Jednání se tedy přesunula na bilaterální úroveň s jednotlivými zeměmi, ale evropskými představiteli byla nadále potvrzena myšlenka realizace této dohody na bázi regionu s regionem. Prozatím se bilaterální dohody FTA podařilo uzavřít pouze se dvěma zeměmi – Singapurem a Vietnamem, v jehož případě však dohoda ještě nenabyla účinnosti. Nicméně prospěch z těchto dohod by se měl brzy odrazit v jejich obchodních vztazích s EU.

V obchodních vztazích si udržuje Singapur dlouhodobě pozici největšího obchodního partnera EU ze zemí ASEAN, a to v ohledu obchodu se zbožím i služeb a také je v EU největším investorem. Samotný obchod se zbožím, který je nejdůležitější a největší složkou obchodních vztahů, vykazoval v období let 2004 až 2014 vzrůstající tendenci. Pro EU však byla bilance obchodu se zbožím se zeměmi ASEAN jako celkem dlouhodobě záporná, kladná pak pouze v případě Singapuru od roku 2006 a Filipín od roku 2013. V komoditní struktuře obchodu se zbožím měly v oblasti exportu i importu v roce 2014 dominantní pozici stroje a dopravní zařízení, dále se často obchodovalo s chemikáliemi a příbuznými výrobky nebo s průmyslovým spotřebním zbožím, které obecně u asijských ekonomik tvoří hlavní složku jejich exportu. V porovnání s rokem 2004 nelze nalézt příliš rozdílů v komoditní struktuře, pouze se měnily podíly jednotlivých obchodovaných skupin.

Na základě uvedené analýzy, která vycházela z oficiálních statistik sdružení ASEAN, Evropské komise či Eurostatu, si dovoluji tvrdit, že hypotéza stanovená v úvodu diplomové práce je vyvrácena. EU je rozhodně významným obchodním partnerem zemí ASEAN, ale vzájemná obchodní výměna nedosahuje takového objemu jako v případě Číny, která tak profituje ze své geografické blízkosti a ekonomického rozmachu v posledních letech.

Obchod se službami a tok přímých zahraničních investic představují v posledních letech rychle rostoucí části vzájemných ekonomických vztahů a z pohledu EU vykazují bilanční

přebytky. Navíc si EU v roce 2014 udržovala pozici největšího investora v zemích ASEAN, což je rozhodně příslib do dalších vzhledem k očekávanému zvýšení čínských investic.

Objem vzájemného obchodu mezi EU a zeměmi ASEAN tedy neustále narůstá, což jen potvrzuje směr unijní obchodní politiky, která vnímá státy v regionu jihovýchodní Asie jako strategické partnery. Z opačného pohledu zase roste význam sdružení ASEAN ve světovém obchodě a rozrůstá se trh pro výrobky členských zemí, které představují poměrně kvalitní a levné zboží, které najde své uplatnění u evropských spotřebitelů.

Pro další posun ve vzájemném obchodě je pak třeba usilovně pracovat na jednotlivých bilaterálních dohodách a postupně liberalizovat obchod pro vytvoření FTA. Zároveň je potřeba vyřešit ve vzájemných vztazích otázku lidskoprávních vztahů, která jak se zdá, přináší největší rozpor vzájemných rozhovorů, a to i přesto, že se poslední vývoj v tomto ohledu jeví jako pozitivní. Problémy v Myanmaru či Thajsku je tedy zapotřebí řešit co nejlepším možným způsobem, aby nadále neohrožovaly bližší propojení ekonomických vztahů mezi EU a zeměmi ASEAN, jejichž potenciál spolupráce je obrovský.

Seznam použité literatury

Knižní:

CIHELKOVÁ, Eva. Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2014, 729 s. ISBN 978-80-7431-134-5.

CIHELKOVÁ, Eva. Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, xxvi, 373 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-196-3.

DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: jak přežít v konkurenčním prostředí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-224-3.

FOJTÍKOVÁ, Lenka a kol. *Postavení Evropské unie v podmínkách globalizované světové ekonomiky*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2014. 364 s. ISBN 978-80-248-3333-0.

GASTON, Noel a Ahmed M KHALID (eds.). *Globalization and economic integration: winners and losers in the Asia-Pacific*. Northampton: Edward Elgar, c2010. ISBN 978-1-84844-861-2.

MAJEROVÁ, Ingrid. Mezinárodní integrační procesy. Vyd. 1. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007, 125 s. ISBN 978-80-7248-420-1.

NĚMEČKOVÁ, Tereza a kol. *Vzestup asijských zemí v mezinárodním obchodu*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011. 237 s. ISBN 978-80-86855-83-7.

PALÁT, Milan, Aleš PEPRNÝ a Daniel Kwabena TWEREFU. *Mezinárodní obchod: International trade*. 1. vyd. Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978-80-7509-066-9.

SILES-BRÜGGE, Gabriel. *Constructing European Union Trade Policy: A Global Idea of Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. 258 s. ISBN 978-1-137-33165-6.

ŠANC, David a Marek ŽENÍŠEK. *Pacifická Asie: z politologické perspektivy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 285 s. ISBN 978-80-7380-234-9.

SLAVÍKOVÁ, Kamila. *Problematika Myanmaru ve vztazích EU - ASEAN*. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1999-9.

TAN, Andrew T. A political and economic dictionary of South-East Asia. 1st ed. New York: Europa Publications, 2004, x, 331 p. ISBN 1857432266.

WAISOVÁ, Šárka. Regionální integrační procesy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 507 s. ISBN 978-80-7380-232-5.

ZLÝ, Bohumír. Integrační procesy ve světové ekonomice. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2006, 233 s. ISBN 80-248-0592-8.

ZLÝ, Bohumír. Úvod do teorie mezinárodní ekonomické integrace. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2009, 284 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-719-9.

Elektronická:

Aktuálně.cz [online]. 2011 [cit. 2016-03-24]. *Lídři USA a Číny řešili spor o moře a obří zásoby ropy*. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/lidri-usa-a-ciny-resili-spor-o-more-a-obri-zasoby-ropy/r~i:article:722112/>

Aktuálně.cz [online]. 2007 [cit. 2016-02-26]. *V Asii vzniká obdoba EU. Zatím nesměle*. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-asii-vznika-obdoba-eu-zatim-nesmele/r~i:article:328906/>

ASEAN Briefing [online]. 2014 [cit. 2016-02-27]. *Understanding ASEAN's Free Trade Agreements*. Dostupné z: <http://www.aseanbriefing.com/news/2014/02/13/understanding-aseans-free-trade-agreements.html>

ASEAN Statistical Yearbook 2005 [online]. 2005 [cit. 2016-04-05]. *Chapter V Merchandise Trade*. Dostupné z: <http://www.asean.org/storage/images/archive/SYB2005/Chapter-5.pdf>

ASEAN Statistics [online]. 2015a [cit. 2016-03-11]. *Top ten ASEAN trade commodity groups, 2014*. Dostupné z: http://www.asean.org/storage/2016/01/statistic/table22_asof21Dec15.pdf

ASEAN Statistics [online]. 2015b [cit. 2016-03-11]. *Top ten ASEAN trade partner countries/regions, 2014*. Dostupné z: http://www.asean.org/storage/2015/12/table20_asof121Dec15_R.pdf

ASEAN Statistics Leaflet [online]. 2015 [cit. 2016-04-11]. *Selected Key Indicators 2015*. Dostupné z: http://www.asean.org/storage/2015/11/ASEAN_Statistic_Leaflet_2015.pdf

Asia Matters for America [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. *ASEAN GDP and GDP per Capita*. Dostupné z: <http://www.asiamattersforamerica.org/asean/data/gdppercapita>

Asia-Pacific Economic Cooperation [online]. 2016 [cit. 2016-03-17]. *About APEC*. Dostupné z: <http://www.apec.org/About-Us/About-APEC.aspx>

Association of Southeast Asia Nations [online]. 2015a [cit. 2016-03-11]. *ASEAN Economic Community*. Dostupné z: <http://www.asean.org/asean-economic-community/>

Association of Southeast Asia Nations [online]. 2015b [cit. 2016-02-20]. *Overview*. Dostupné z: <http://www.asean.org/asean/about-asean/overview/>

Association of Southeast Asia Nations [online]. 2016 [cit. 2016-02-20]. *The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) Bangkok, 8 August 1967*. Dostupné z: <http://www.asean.org/the-asean-declaration-bangkok-declaration-bangkok-8-august-1967/>

Association of Southeast Asia Nations [online]. 2007 [cit. 2016-02-20]. *The ASEAN Charter*. Dostupné z: <http://www.asean.org/storage/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>

BBC [online]. 2013 [cit. 2016-01-10]. Should Indonesia be in the I in Brics? Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/business-21921593>

BBC [online]. 2014 [cit. 2016-01-10]. The MINT countries: Next economic giants? Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/magazine-25548060>

BusinessInfo.cz [online]. 2015a [cit. 2016-01-14]. Indonésie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/indonesie-zakladni-charakteristika-teritoria-19106.html>

BusinessInfo.cz [online]. 2015b [cit. 2016-01-18]. Vietnam: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vietnam-zakladni-charakteristika-teritoria-17971.html>

BusinessInfo.cz [online]. 2002 [cit. 2015-06-12]. Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt-7160.html#!&chapter=1>

BusinessInfo.cz [online]. 2014 [cit. 2016-01-14]. Východní Timor: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vychodni-timor-ekonomicka-charakteristika-zeme-17576.html>

Česká pozice [online]. 2015 [cit. 2016-01-17]. Singapur: Diktatura, kde by chtěl žít každý. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/singapur-diktatura-kde-by-chtel-zit-kazdy-fly-/tema.aspx?c=A150828_152704_pozice-tema_kasa

Česká televize [online]. 2014 [cit. 2015-12-18]. Čína od USA přebírá žezlo největší světové ekonomiky. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1005463-cina-od-usa-prebira-zezlo-nejvetsi-svetove-ekonomiky>

Česká televize [online]. 2014 [cit. 2016-04-06]. *Thajský král formálně schválil vojenský převrat*. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1032497-thajsky-kral-formalne-schvalil-vojensky-prevrat>

Člověk v tísní [online]. 2013 [cit. 2016-01-16]. Barma/Myanmar. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/cs/lidska-prava/zeme/barma-myanmar>

ČNB [online]. 2005 [cit. 2016-03-17]. *Nerovnováha v globální ekonomice sílí*. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2005/cl_05_051216.html

Council on Foreign Relations [online]. 2012 [cit. 2016-03-24]. *ASEAN's Future and Asian Integration*. Dostupné z: http://www.cfr.org/content/publications/attachments/IIGG_WorkingPaper10_Kurlantzick.pdf

Delhi Business Review [online]. 2007 [cit. 2016-01-11]. An Assesment of the Indo-China special economic zones. Dostupné z: http://www.delhibusinessreview.org/v_8n1/v8n1d.pdf

E15.cz [online]. 2013 [cit. 2016-01-14]. Nejzdravější asijský ekonomický tygr po Číně? Filipíny. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/nejdravejsi-asijsky-ekonomicky-tygr-po-cine-filipiny-953755>

E15.cz [online]. 2012 [cit. 2015-12-17]. Před 15 lety začala asijská krize. Poučí se z ní Evropa? Dostupné z: <http://nazory.euro.e15.cz/analyzy/pred-15-lety-zacala-asijska-krize-pouci-se-z-ni-evropa-830601>

E15.cz [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. *Rusko chystá dovoz potravin z Thajska, výměnou nabídne zbraně*. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/rusko-chysta-dovoz-potravin-z-thajska-vymenou-nabidne-zbrane-1178788>

Eastasiaforum [online]. 2013 [cit. 2016-02-20]. *Population change will shape Asia's future*. Dostupné z: <http://www.eastasiaforum.org/2013/03/17/population-change-will-shape-asias-future/>

Ekonomický deník [online]. 2015 [cit. 2016-01-14]. *Indonésie směřuje ke statusu bilionové ekonomiky*. Dostupné z: <http://ekonomicky-denik.cz/indonesie-smeruje-ke-statusu-bilionove-ekonomiky/>

EU-ASEAN Business Council [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. *Press Release: EU-ASEAN Business Council Launches Agenda for the Promotion of Trade and Investment Between ASEAN and Europe, Singapore EU's Biggest Trading Partner in the Region*. Dostupné z: <http://eu-asean.eu/wp-content/uploads/2015/07/Press-Release-EU-ASEAN-Business-Council-Launches-ASEAN-Market-Access-Paper-in-Singapore.pdf>

Euractiv [online]. 2015 [cit. 2016-04-06]. *EU and ASEAN to jumpstart trade agreement talks*. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/trade-society/news/eu-and-asean-to-jumpstart-trade-agreement-talks/>

European Commission [online]. 2015a [cit. 2016-04-06]. *EU proposes to scale up its partnership with ASEAN*. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5000_en.htm

European Commission [online]. 2015b [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with ASEAN (Association Of South-East Asian Nations)*. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113471.pdf

European Commission [online]. 2015d [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with Indonesia*. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113391.pdf

European Commission [online]. 2015e [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with Malaysia*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113416.pdf

European Commission [online]. 2015c [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with Philippines*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113436.pdf

European Commission [online]. 2015f [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with Singapore*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113443.pdf

European Commission [online]. 2015g [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with Thailand*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113454.pdf

European Commission [online]. 2015h [cit. 2016-04-10]. *European Union, Trade in goods with Vietnam*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113463.pdf

European Commission [online]. 2016b [cit. 2016-04-06]. *Overview of FTA and Other Trade Negotiations*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_118238.pdf

European Commission [online]. 2016a [cit. 2016-03-28]. *Report From The Commission To The European Parliament and the Council*. Dostupné z:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/january/tradoc_154180.pdf

European Parliament [online]. 2013 [cit. 2016-03-17]. *ASEAN: Integration, Internal Dynamics and External Relations*. Dostupné z:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/433713/EXPO-AFET_NT\(2013\)433713_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/433713/EXPO-AFET_NT(2013)433713_EN.pdf)

European Union External Action [online]. 2016 [cit. 2016-04-03]. *European Union- Malaysia Partnership and Cooperation initialled today*. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2016/160406_01_en.htm

Euroskop [online]. 2016 [cit. 2016-03-30]. *ASEAN*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9135/sekce/asean/>

Eurostat [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. *EU trade and investment statistics with the Association of South East Asian Nations (ASEAN)*. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_trade_and_investment_statistics_with_the_Association_of_South_East_Asian_Nations_\(ASEAN\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_trade_and_investment_statistics_with_the_Association_of_South_East_Asian_Nations_(ASEAN))

EuroZprávy.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-11]. *Asijská EU? Na summitu ASEAN vzniklo jednotné ekonomické společenství*. Dostupné z: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/svet/137786-asijska-eu-na-summitu-asean-vzniklo-jednotne-ekonomicke-spolecenstvi/>

Evropská Komise [online]. 2005 [cit. 2016-04-06]. *Obchod, růst a celosvětové záležitosti*. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146978.pdf

Hospodářské noviny [online]. 2010 [cit. 2016-03-22]. *Čína a ASEAN bourají celní bariéry*. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-39701410-cina-a-asean-bouraji-celni-bariery>

Hospodářské noviny [online]. 2015a [cit. 2015-12-15]. *Kyrgyzstán se stal pátým členem ruské Euroasijské hospodářské unie*. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/asie-a-pacifik-cina/c1-64424230-kyrgyzstan-se-stal-patym-clenem-ruske-euroasijske-hospodarske-unie>

Hospodářské noviny [online]. 2015b [cit. 2015-12-14]. *Rusko spouští konkurenci EU. V euroasijském spolku mu ale chybí Ukrajina*. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-63321390-rusko-spousti-konkurenci-eu-v-euroasijskem-spolku-mu-ale-chybi-ukrajina>

Idnes.cz [online]. 2016 [cit. 2016-03-30]. *Barmu po půlstoletí povede nevoják. Prezidentem je spolupracovník Su Ťij*. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/barma-prezident-tchin-tjo-su-tij-dau-/zahranicni.aspx?c=A160315_075344_zahranicni_ale

Idnes.cz [online]. 2015a [cit. 2015-12-20]. Čínské akcie se prudce propadly. Dolů s sebou táhnou světové trhy i ropu. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/prudky-pokles-cinskyh-akcii-diy-/eko-zahranicni.aspx?c=A150727_171641_eko-zahranicni_rny

Idnes.cz [online]. 2015b [cit. 2016-03-17]. *Mezinárodní měnový fond přijal čínský jüan mezi hlavní světové měny*. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/mmfciskyjuanbudepatritdokosehlavnichsvetovychmenpzl-/eko-zahranicni.aspx?c=A151130_192100_eko-zahranicni_jkk

Idnes.cz [online]. 2014 [cit. 2016-03-30]. *Obamův cukr a bič. V Barmě po pochvale kritizoval pomalé reformy*. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/barack-obama-a-kritika-barmy-na-summitu-asean-fmw-/zahranicni.aspx?c=A141113_101502_zahranicni_ert

Idnes.cz [online]. 2016 [cit. 2016-03-30]. *Su Ťij obešla ústavu, Barmě bude vládnout z funkce státního poradce*. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/su-tij-nova-pozice-odpovidajici-funkci-premiera-ftg-/zahranicni.aspx?c=A160331_145007_zahranicni_ale

Insead Euro- Asia Centre [online]. 1993 [cit. 2016-01-11]. Economic zones within the Asia Pacific region. Dostupné z: <http://www.insead.edu/facultyresearch/research/doc.cfm?did=2505>

Institute of International Relations Prague [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. *Politika USA a EU v Barmě. Podpora reforem nebo sledování vlastních zájmů?*. Dostupné z: <http://www.iir.cz/en/article/politika-usa-a-eu-v-barme-podpora-reforem-ci-sledovani-vlastnich-zajmu>

Investičníweb [online]. 2010 [cit. 2015-12-15]. *Ekonomika: Asijští tygři drtí západní svět*. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/trhy/regiony/2010/10/5/ekonomika-asijsti-tygri-drti-zapadni-svet/>

JURNÍKOVÁ, J. Zóna volného obchodu mezi Čínou a sdružením ASEAN: Dopady na členské země. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Přírodovědecká fakulta [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/7a4re2/00127489-270921111.pdf>

KEKELÁKOVÁ, M. Integrační seskupení ASEAN a efekty jeho spolupráce s EU. Ostrava, 2012. Diplomová práce. VŠB- Technická univerzita Ostrava. Katedra evropské integrace [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/90881/KEK005_EKF_N6202_6210T004_2012.pdf?sequence=1

Komise Evropských Společenství [online]. 2006 [cit. 2016-04-04]. *Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů*. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0567:FIN:CS:PDF>

Klub Hanoi [online]. 2007 [cit. 2016-02-20]. *ASEAN má čtyři křížky*. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2007081601>

Lidovky.cz [online]. 2015 [cit. 2016-01-14]. Indonésie hoří, spotřeba palmového oleje roste. Výsledkem je ekologická katastrofa. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/indonesie-hori-spotreba-palmoveho-oleje-roste-vysledkem-je-ekologicka-katastrofa-gj1-/zpravy-svet.aspx?c=A151116_133251_In_zahranici_ELE

Literární noviny [online]. 2015 [cit. 2016-04-03]. *Lesk a bída „demokratické ikony“ Aun Schan Su Ťij*. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/politika/svet/20973-lesk-a-bida-demokratice-ikony-aun-schan-su-ij->

Maps of World [online]. 2015 [cit. 2015-12-14]. Facts of Asia. Dostupné z: <http://www.mapsofworld.com/asia/facts.html>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2011 [cit. 2016-03-20]. *ASEM-Asijsko-evropské setkání*. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/asem_asef/asem_asijsko_evropske_setkani/index.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2014 [cit. 2016-01-14]. Brunej: Ekonomická charakteristika země. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/brunej/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2015a [cit. 2016-01-15]. Kambodža: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/kambodza/

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2015b [cit. 2016-01-15]. Malajsie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/malajsie/

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2015c [cit. 2016-01-17]. Thajsko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/thajsko/

Ministry of Foreign Affairs of Japan [online]. 2015 [cit. 2016-03-22]. *Japan-ASEAN Friendship and Cooperation*. Dostupné z: <http://www.asean.emb-japan.go.jp/documents/20150402%20pamphlet.pdf>

Ministry of Foreign Affairs Republic of Korea [online]. 2013 [cit. 2016-03-24]. *Korea-ASEAN FTA*. Dostupné z: http://www.mofa.go.kr/ENG/policy/fta/status/effect/asean/index.jsp?tabmenu=t_2&submenu=s_4

MYNÁŘOVÁ, L. Možnosti vzniku zóny volného obchodu mezi Evropskou Unií a Sdružením národů jihovýchodní Asie. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta [online]. [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: http://theses.cz/id/rjraji/Diplomov_prce_Lucie_Mynov.doc

Natoaktual.cz [online]. 2015 [cit. 2016-02-20]. *Je na obzoru „asijské NATO“?* Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/je-na-obzoru-asijske-nato-0hj-/na_analyzy.aspx?c=A150209_151913_na_analyzy_m02

Neaktuality.cz [online]. 2013 [cit. 2016-01-15]. *Vietnamská armáda osvobodila Kambodžu*. Dostupné z: <http://www.neaktuality.cz/zahranici/vietnamska-armada-osvobodila-kambodzu/>

Novinky.cz [online]. 2016 [cit. 2016-02-20]. *Islámský stát (IS)*. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/islamsky-stat-is->

PRNewswire [online]. 2015 [cit. 2016-03-17]. *V Nanningu byl vydán měnový index Číny a zemí ASEAN*. Dostupné z: <http://www.prnewswire.com/news-releases/v-nanningu-byi-vydan-mnovy-index-iny-a-zemi-asean-562995181.html>

Rada Evropské unie [online]. 2015 [cit. 2016-04-07]. *Závěry Rady o vztazích mezi EU a ASEAN*. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/press-releases-pdf/2015/6/40802199786_cs.pdf

Singapur.smerasie.cz [online]. 2014 [cit. 2016-01-17]. *Ekonomický úspěch Singapuru v kostce*. Dostupné z: <http://singapur.smerasie.cz/ekonomicky-uspech-singapuru-v-kostce/#more-549>

SMESvet.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-17]. *ASEAN a Čína se dohodli urychlit přípravu závazného kódexu pro Juhočínské more*. Dostupné z: <http://svet.sme.sk/c/7949201/asean-a-cina-sa-dohodli-urychlit-pripravy-zavazneho-kodexu-pre-juhocinske-more.html>

TIME [online]. 2014 [cit. 2016-01-10]. *Forget the BRICs; Meet the PINES*. Dostupné z: <http://time.com/22779/forget-the-brics-meet-the-pines/>

The ASEAN Secretariat [online]. 2014a [cit. 2016-02-27]. *ASEAN Community in Figures, Special Edition 2014*. Dostupné z: http://www.asean.org/storage/images/pdf/2014_upload/ACIF%20Special%20Edition%202014_web.pdf

The ASEAN Secretariat [online]. 2015a [cit. 2016-02-27]. *ASEAN Economic Community 2015: Progress and Key Achievements*. Dostupné z: http://www.asean.org/storage/images/2015/November/media-summary-ABIS/AEC%202015%20Progress%20and%20Key%20Achievements_04.11.2015.pdf

The ASEAN Secretariat [online]. 2015c [cit. 2016-02-28]. *ASEAN Economic Community at a Glance*. Dostupné z:

http://www.asean.org/storage/2015/12/aec/AEC_at_a_Glance_2015_high_res.pdf

The ASEAN Secretariat [online]. 2015b [cit. 2016-03-02]. *ASEAN Integration Report 2015*.

Dostupné z: <http://www.asean.org/storage/images/2015/November/media-summary-ABIS/ASEAN%20Integration%20Report%202015.pdf>

The ASEAN Secretariat [online]. 2014b [cit. 2016-03-02]. *ASEAN Statistical Yearbook 2014*.

Dostupné z: <http://www.asean.org/storage/images/2015/July/ASEAN-Yearbook/July%202015%20-%20ASEAN%20Statistical%20Yearbook%202014.pdf>

The World Bank [online]. 2015 [cit. 2015-12-16]. GDP growth (annual %). Dostupné z:

http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.MKTP.KD.ZG&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y

Uč se online! [online]. 2013 [cit. 2016-01-13]. Geografický přehled jihovýchodní Asie.

Dostupné z: <http://www.ucseonline.cz/zemepis/geograficky-prehled-jihovychodni-asie/>

United Nations. Development Policy and Analysis Division [online]. 2014 [cit. 2015-06-18]. LDC Criteria Over Time. Dostupné z:

http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_criteria_timeline.pdf

United Nations University- archive [online]. 1997 [cit. 2016-01-11]. Emerging Pacific- Asia urban corridors and formulation of the functional city system. Dostupné z:

http://archive.unu.edu/unupress/unupbooks/uu11ee/uu11ee05.htm#emerging_pacific_asia_urban_corridors_and_formulation_of_the_functional_city_sys

United States Mission to ASEAN [online]. 2014 [cit. 2016-03-24]. *U.S. Engagement with ASEAN*. Dostupné z: <http://asean.usmission.gov/mission/participation.html>

VAŠOVÁ, M. Japonsko a nový regionalismus. Praha, 2009. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů [online]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/vskp/id/1152863>

World Trade Organization [online]. 2014 [cit. 2015-12-13]. International Trade Statistics 2014. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2014_e/its2014_e.pdf

World Trade Organization [online]. 2015 [cit. 2015-06-14]. List of all RTAs. Dostupné z: <http://rtais.wto.org/UI/PublicAllRTAList.aspx>

World Trade Organization [online]. 2013 [cit. 2015-12-13]. World Trade Report 2013. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr13-2b_e.pdf

Seznam zkratek

ACFTA	ASEAN-China Free Trade Agreement- Dohoda o volném obchodu ASEAN-Čína
AEC	ASEAN Economic Community- Ekonomické společenství ASEAN
AJCEP	Agreement on Comprehensive Economic Partnership among Japan- Rámec pro CEP ASEAN a Japonska
AKFTA	ASEAN-Korea Free Trade Area- Zóna volného obchodu ASEAN-Korea
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation- Asijsko-tichomořská hospodářská spolupráce
ARF	ASEAN Regional Forum- Regionální fórum ASEAN
ASA	Association of Southeast Asia- Sdružení jihovýchodní Asie
ASEAN	Association of South East Asian Nations- Sdružení národů jihovýchodní Asie
ASEAN+3	Čína, Japonsko, Jižní Korea
ASEAN+6	Austrálie, Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Nový Zéland
ASEAN+8	Austrálie, Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Nový Zéland, Rusko, USA
ASEAN-6	Brunej, Indonésie, Malajsie, Singapur, Filipíny, Thajsko
ASEAN-FTA	ASEAN Free Trade Area- Zóna volného obchodu ASEAN
ASEM	Asia-Europe Meeting- Asijsko-evropské setkání
ASPAC	Asia-Pacific Council- Asijsko-pacifická rada
ATIGA	ASEAN Trade in Goods Arrangement- Dohoda o obchodu se zbožím
BRICS	Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jihoafrická republika
CARICOM	Caribbean Community- Karibské společenství
CEP	Comprehensive Economic Partnership- Komplexní dohoda o ekonomickém partnerství
CEPA	Comprehensive Economic Partnership Agreement- Dohoda o užším hospodářském partnerství
CEPT	Common Effective Preferential Tariff- Společný efektivní celní sazebník
CLMV	Kambodža, Laos, Myanmar, Vietnam
CMIM	Chiang Mai Initiative Multilateralization
CUSFTA	Canada-United States Free Trade Agreement- Kanadskoamerická dohoda o volném obchodu

EAHU	Euroasijská hospodářská unie
EBA	Everything but Arms- Vše kromě zbraní
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	European Union- Evropská unie
EU-ASEAN FTA	EU-ASEAN Free Trade Area- Zóna volného obchodu EU-ASEAN
FTA	Free Trade Agreement- Dohoda o volném obchodu
FTAA	Free Trade Area of the Americas- Celoamerická zóna volného obchodu
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade- Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GCC	Cooperation Council for the Arab States of the Gulf- Rada pro spolupráci arabských zemí Zálivu
GSP	General System of Preferences- Všeobecný systém preferencí
HDP	Hrubý domácí produkt
IS	Islámský stát
IT	Informační technologie
MERCOSUR	Mercado Común del Sur- Společný trh Jihu
MINT	Mexiko, Indonésie, Nigérie, Turecko
MMF	Mezinárodní měnový fond
NAFTA	North America Free Trade Agreement- Severoamerická dohoda o volném obchodu
OAS	Organisation of American States- Organizace amerických států
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development- Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PCA	Partnership and Cooperation Agreement- Dohoda o partnerství a spolupráci
PINE	Filipíny, Indonésie, Nigérie, Etiopie
PTA	Preferential Trade Arrangement- Preferenční obchodní dohoda
PZI	Přímé zahraniční investice
SAARC	South Asian Association for Regional Cooperation- Jihoasijské sdružení pro regionální spolupráci
SAI	Southeast Asia Integration- Jihoasijská integrace
SEAFET	Southeast Asia Friendship and Economy Treaty- Smlouva jihovýchodní Asie o přátelství a ekonomice

SEANWFZ	Southeast Asian Nuclear-Weapon-Free Zone Treaty- Smlouva o jihovýchodoasijské zóně bez jaderných zbraní
SITC	Standard International Trade Classification- Standardní mezinárodní obchodní klasifikace
SREZ	Subregionální ekonomická zóna
TAC	Treaty of Amity and Cooperation- Dohoda o přátelství a spolupráci
TIFA	Trade and Investment Framework Arrangement- Rámcová obchodní a investiční dohoda
TREATI	Trans-Regional EU-ASEAN Trade Initiative- Transregionální obchodní iniciativa EU-ASEAN
UAE	United Arab Emirates- Spojené arabské emiráty
UNDP	United Nations Development Programme- Rozvojový program OSN
USA	United States of America- Spojené státy americké
WTO	World Trade Organisation- Světová obchodní organizace

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek:

Tabulka 2.1 : Počet zaregistrovaných regionálních obchodních dohod u GATT (WTO) dle jednotlivých let

Tabulka 2.2 : Typologie regionální integrace podle J. Nye

Tabulka 2.3 : Dva typy regionalismu

Tabulka 2.4 : Vývoj reálného HDP (v %) u tzv. asijských tygrů v období 1980 až 2000

Tabulka 2.5 : HDP/obyv. států jihovýchodní Asie v USD v roce 2014

Tabulka 3.1 : Státní zřízení jednotlivých členských zemí ASEAN

Tabulka 3.2 : Podíly zemí ASEAN a skupin zemí na intra-ASEAN obchodu v období 2007 až 2014

Tabulka 3.3 : Podíly zemí ASEAN a skupin zemí na extra-ASEAN obchodu v období 2007 až 2014

Tabulka 3.4 : Deset největších obchodních partnerů sdružení ASEAN v roce 2014

Tabulka 3.5 : Skupiny komodit s největším podílem obchodu ASEAN v roce 2014

Tabulka 3.6 : Vývoj obchodu s hlavními partnery v období 1993 až 2014 (mld. dolarů)

Tabulka 4.1 : Vývoz zboží EU do jednotlivých zemí ASEAN podle SITC skupin v roce 2014 (mil. eur)

Tabulka 4.2 : Dovoz zboží z jednotlivých zemí ASEAN do EU podle SITC skupin v roce 2014 (mil. eur)

Tabulka 4.3 : Obchod se službami EU-ASEAN v období 2008 až 2012 (mil. eur)

Tabulka 4.4 : Příliv a odliv PZI EU do a ze zemí ASEAN v období 2008 až 2012 (mil. eur)

Seznam grafů:

Graf 3.1 : Přehled implementace vysoce prioritních opatření AEC k 31. 10. 2015

Graf 3.2 : Podíl celních položek na 0 % dle tarifu ATIGA v období 2011 až 2014

Graf 3.3 : Přehled ekonomiky ASEAN a změny v období 2007 až 2014

Graf 3.4 : Vývoj celkového obchodu sdružení ASEAN v období 2007 až 2014

Graf 3.4 : Roční růst intra-ASEAN a extra-ASEAN obchodu v období 2007 až 2014

Graf 3.5 : Růst HDP vybraných ekonomik v období 2001 až 2013

Graf 4.1 : Vývoj exportu a importu zboží EU-ASEAN v období 2001 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.2 : Obchod se zbožím EU-ASEAN v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.3 : Export zboží EU do zemí ASEAN podle SITC skupin v roce 2014

Graf 4.4 : Import zboží zemí ASEAN do EU podle SITC skupin v roce 2014

Graf 4.5 : Obchod se zbožím EU a zeměmi ASEAN v roce 2014 (mil. eur)

Graf 4.6 : Obchod se zbožím EU-Filipíny v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.7 : Obchod se zbožím EU-Indonésie v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.8 : Obchod se zbožím EU-Malajsie v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.9 : Obchod se zbožím EU-Singapur v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.10 : Obchod se zbožím EU-Thajsko v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.11 : Obchod se zbožím EU-Vietnam v období 2004 až 2014 (mil. eur)

Graf 4.12 : Vývoj bilance obchodu se zbožím EU a zemí ASEAN v období 2004 až 2014 (mld. eur)

Graf 4.13 : Obchod se službami EU s vybranými zeměmi ASEAN v roce 2013 (mld. eur)

Graf 4.14 : Podíly přílivu PZI do zemí ASEAN v roce 2014

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

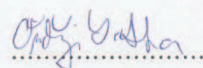
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);

- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 20.4.2016

Seznam příloh

Příloha č. 1 : Porovnání nejvýznamnějších ekonomik světa za období 1980 až 2014 dle růstu reálného HDP (%)

Příloha č. 2 : Porovnání nejvýznamnějších ekonomik světa v letech 1980 a 2013 v podílu na světovém exportu a importu zboží (%)

Příloha č. 3 : Přehled a umístění subregionálních ekonomických zón v Asii

Příloha č. 4 : Cíle a zásady sdružení ASEAN podle zakládajících smluv

Příloha č. 5 : Podoba dohod o volném obchodu podle Strategie EU z roku 2006 Globální Evropa: Konkurenceschopnost na světovém trhu

Příloha č. 6 : Závěry Rady o vztazích mezi EU a sdružením ASEAN

Příloha č. 7 : Způsob členění komodit podle klasifikace SITC rev. 4